

ΑΣΤΗΡ της ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Πάντα δοκιμάζετε, το Καλόν κατέχετε

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ - Εκδόθηκε από το 1858

www.gec.gr/astir

ISSN 1106-4250

Στο τεύχος αυτό

Η Αιωνιότητα και ο Χριστιανός	35
Μέχρι πότε;	37
"Εν πνεύματι και αληθεία"	41
Ο άλλος θεός στην Πόλη: το διαφορετικό και το άνισο	46
Εκκλησίες "Φιλικές προς τον Επισκέπτη"	50
Παράξενα ρεκόρ του Εκκλησιαστικού Οργάνου	53
Η Ευαγγελική Εκκλησία των Αγίων Σαράντα	57

ΣΚΕΨΕΙΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΕΝΩΠΙΟΝ ΕΝΟΣ ΤΑΦΟΥ

Αρκετοί αναγνώστες του περιοδικού μας ζήτησαν να σχολιάσουμε τόσο την πολιτεία και την πορεία του απελθόντος Αρχιεπισκόπου όσο και την ομιλία του νέου. Για τον καινούργιο αρχιεπίσκοπο ακούσαμε μόνο την ομιλία του στην τελετή ενθρονισμού του. Στο επόμενο τεύχος θα δημοσιεύσουμε την ομιλία αυτή και ίσως προσπαθήσουμε μία σύγκριση με την αντίστοιχη ομιλία του προκατόχου του.

Ως Ευαγγελικοί τι να πούμε, παρά μόνο ότι μας ενδιαφέρει, ο οποιοσδήποτε προεδρεύει στην Ιερά Σύνοδο να είναι ένας πνευματικός άνθρωπος, ένας καλός ορθόδοξος. Ποιος είναι ο καλός ορθόδοξος; Η απάντηση είναι προφανής καλός ορθόδοξος είναι ο άνθρωπος που πιστεύει στον Χριστό, που ζει εν Χριστώ και στου οποίου τη ζωή είναι ορατός ο καρπός του Αγίου Πνεύματος. Που προσπαθεί να οδηγήσει το ποίμνιο προς την ίδια κατεύθυνση.

Στην πατριδα μας υπάρχει τόση σύγχυση στα περί τη θρησκεία, ώστε καλός αρχιεπίσκοπος δεν είναι εκείνος που κάνει το έργο του Κυρίου αλλά εκείνος που τα βάζει με όλους τους εξωτερικούς εχθρούς, προβάλλει υπαρκτούς και ανύπαρκτους κινδύνους, τονώνοντας την εθνική φοβία και ανασφάλεια, που τα βάζει με τους πολιτικούς ή που ασχολείται με την κομματική πολιτική ή που δονεί τα εθνικά μας αισθητήρια με ανέξοδους και αδιέξοδους λόγους. Ας ξεκαθαρίσουμε ότι πιστεύουμε ότι κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να ασχολείται με την πολιτική και να έχει τις θέσεις του. Το ίδιο και οι θρησκευτικοί ηγέτες. Αν όμως αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο γίνονται γνωστοί –ότι είναι πατριώτες και υπερασπίζονται τα εθνικά δίκαια, πράγματα καλά, το δίχως άλλο– έχουν ξεφύγει του σκοπού τους, που είναι η ποιάνηση του ποιμνίου.

Ποια είναι η πνευματική κατάσταση των ελλήνων σήμερα; Σε τι Θεό πιστεύουν οι Έλληνες; Αυτοί οι νέοι με το σκουλαρίκι και όλοι οι υπόλοιποι, έμαθαν σε τι ακριβώς πιστεύουν, μετά από δέκα χρόνια ποιμαντορίας; Ο Λαός έδειξε τον αυθόρμητο ενθουσιασμό του στις εκκλησίες του αρχιεπισκόπου. Έμεινε όμως θεατής, ενθουσιώδης βέβαια θεατής, αλλά δεν βοηθήθηκε επαρκώς να κατανοήσει τη σημασία της πίστεως. Χρειάζεται εντατική προσπάθεια να γίνει γνωστή η ουσία της πίστεως.

Το πιο απίστευτο απ' όλα είναι ότι ο κόσμος τις ομιλίες του στις εκκλησίες επί παντός του επιστητού τις θεωρούσε «κηρύγ-

ματα» και έτσι αναφερόταν σε αυτές. Η ορθόδοξη εκκλησία ο άμβωνας της οποίας είναι κοσμημένος με ιεροκήρυκες διαμετρήματος διαμέσου των αιώνων έφτασε στο σημείο να αναφέρει ως «κήρυγμα» την ομιλία για διάφορα θέματα της επικαιρότητας.

Πιστεύω ότι ήταν ένας συμπαθητικός άνθρωπος γελαστός, προσηνής, με καλές απόψεις στις ιδιωτικές συζητήσεις. Θυμάμαι μία συνέντευξή του με τον Τ. Κουίκ και την Μάρω Λεονάρδο κατά την διάρκεια της οποίας η δημοσιογράφος, έντρομη, είπε στον αρχιεπίσκοπο ότι υπάρχουν αιρέσεις και ότι έρχονται οι «ευαγγελιστές» και της χτυπούν την πόρτα και τι θα κάνει κ.ο.κ. και ο μακαρίτης της απάντησε περίπου ως εξής: εάν με τα επιχειρήματά τους πείσουν κάποιους χωρίς να χρησιμοποιούν προσηλυτιστικά μέσα, τότε αυτό σημαίνει ότι οι κάποιιοι αυτό είχαν ανάγκη και έχει καλώς. Όταν ανέκυψε η περίπτωση του μομοποιημένου μοναχού στην Φθιώτιδα και όλοι μίλησαν περί θαύματος, εκείνος είπε -ας τον θάψουμε και βλέπουμε αν είναι θαύμα. Ήθελε όμως την αποδοχή του πλήθους και αμέσως πήρε πίσω την πρότασή του όταν είδε αντίδραση. Κάτι που έκανε και με την χρήση της μεταφράσεως του Ευαγγελίου στην λειτουργία, την οποία απέσυρε πολύ σύντομα όταν είδε τις αντιδράσεις του κατεστημένου. Αυτή η χρήση της μεταφράσεως για λίγους μήνες ήταν νομίζω και η μόνη ανανέωση ή προσπάθεια να αλλάξει κάτι, που έκανε ο Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος.

Σε πολλά και διάφορα άλλα θέματα που αφορούσαν στην περίοδο της αρχιεπισκοπίας του ας μην αναφερθούμε, γιατί ως ευαγγελικοί έχουμε την τάση να κρίνουμε κάποιον με ευαγγελικά κριτήρια, κάτι που είναι λάθος.

Ας πούμε όμως ότι προσπάθησε όσο μπορούσε να δημιουργήσει σχέσεις με τις άλλες χριστιανικές εκκλησίες όπως με τους Καθολικούς ακόμα και με τους Διαμαρτυρομένους. Αυτό ήταν ένα σημαντικό βήμα για την εκκλησία του, που συνήθως εμφανίζεται ως φοβική και ανασφαλής με ο,τιδήποτε δεν είναι ορθόδοξο.

Ο Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος βρίσκεται πλέον ενώπιον του Κριτή που κρίνει δίκαια.

Ως ευαγγελικοί οφείλουμε να προσευχόμαστε με θερμή για την εκκλησία των πατέρων μας, για τον νέο Αρχιεπίσκοπο και για το έργο του.

ΑΣΤΗΡ
της

ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Εκδίδεται από το 1858

"Πάντα δοκιμάζετε
το καλόν κατέχετε"

Α' Θεσσ. 5: 21

www.gec.gr/astir

Λεωφ. Αμαλίας 50, 105 58 Αθήνα
Τηλ.: 210 3231079 - Fax: 210 3316 577
email: astir@gec.gr

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
Ιωάννης Τσεβιάς

ΙΔΡΥΤΗΣ:
Μικ.Δ.Καλοποθάκης (1858-1911)

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΕΚΔΟΤΕΣ:
Δημ. Μ. Καλοποθάκης (1911-1946)
Μικ. Β. Κυριακάκης (1946-1989)
Γ. Τσιόγλου (1989-1990)
Φ. Β. Καμπουρόπουλος (1991-2002)

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:
Γ. Αδάμ, Τιμ. Αναστασιάδης,
Ε. Αντωνιάδου, Παν. Κανταριτζής,
Αντ. Κουλούρης, Μελ. Μελετιάδης,
Ευαγ. Μπίσης, Παρ. Παπαγεωργίου,
Ιω. Σακινίδου, Ιωάν. Τσεβιάς

ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΣ:
Σειράς «Λόγος»: Λ. Κολλάρος
Σειράς «Παλαιά Διαθήκη»: Γ. Αδάμ
Σειράς «Καινή Διαθήκη»: Στ. Δελιγιάννης
Ειδικών αφιερωμάτων: Μελ. Μελετιάδης
Ποίηση, Προσευχές: Λιλ. Βαλαή

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ: Στέλιος Παπαβασιλείου
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Έρασα Αντωνιάδου
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ: Παναγιώτης Τας
ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Μυρτώ Σακινίδου
ΔΙΕΚΤΗΡΕΥΣΗ: Γιώργος Σάκος

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ-ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ: Μαίρη Αλαγιάλα
Λεωφ. Αμαλίας 50 - 105 58 Αθήνα
ΑΡΙΘΜ. ΛΟΓ. ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΑΙΡΗΑ:
149-00-2786-004611 (Ι. Εμμανουήλ)

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ:
Βοστώνης: Τάκης Τσανκλίδης
Θεσ/νίκης: Δημήτρης Σοφός
Κατερίνης: Πάρις Παπαγεωργίου
Κέρκυρας: Βέβα Παντελιού
Κύπρου: Δέσποινα Μελετιάδου
Χαλκίδας: Νίκος Παντελής

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: Εσωτερικό & Κύπρος € 10
Ευρώπη: € 26 - ΗΠΑ USD 30
Καναδάς, Αυστραλία κ.λπ. Δολ. 40

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: € 1,00

ISSN 1106-4250

Τα ενυπόγραφα άρθρα απηχούν τις απόψεις των συγγραφέων. Η σύνταξη του περιοδικού διατηρεί το δικαίωμα να κάνει συντομώσεις ή αλλαγές στα προς δημοσίευση κείμενα. Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

Η Αιωνιότητα και ο Χριστιανός

του Λεωνίδα Κολλάρου

«... όστις εκάλεσεν ημάς εις την αιώνιον αυτού δόξαν»

Α΄ Πέτρ. ε΄ 10

«... του Θεού, του προσκαλούντος υμάς εις την εαυτού βασιλείαν και δόξαν»

Α΄ Θεσ. β΄ 12

Ο Χριστιανός είναι πλήρης ελπίδος. Η ψυχή του ξεχειλίζει με ένα περιεχόμενο που δεν μοιάζει με ελπίδα αλλά είναι η ελπίδα. Από όποια πλευρά κι αν τρυπήσεις το πιστεύω του θα δεις την ελπίδα να ρέει όπως ακριβώς τρέχει το αίμα όταν τρυπήσεις το σώμα του. Και όσο περισσότερο τον πιέζουν οι δοκιμασίες και οι θλίψεις τόσο μεγαλύτερος είναι και ο τρύγος της ελπίδας. Το **“εις την ελπίδα χαίροντες, εις τας θλίψεις υπομένοντες”** δείχνει ότι η χαρά της ελπίδας δεν θεωρεί την θλίψη ως παραφωνία αλλά είναι δύο αδελφοποιημένες έννοιες που η μια υπάρχει για να αποδείξει την πραγματικότητα και την αλήθεια της άλλης. Η θλίψη δεν καταστρέφει την ελπίδα του αληθινού Χριστιανού αλλά την αποδεικνύει και η ελπίδα δεν κατακαίεται από την μανία της θλίψης διότι είναι διαφορετική από τις συνήθειες, μάταιες και σκουριασμένες ελπίδες που βρίσκει κανείς αγκουροβλημένες στα χωρικά ύδατα της ζωής αυτής. Το πρώτο χωρίο της επικεφαλίδας μας πολύ σωστά περιγράφει την δόξα του Θεού ως **“αιώνιον”**, και το δεύτερο χωρίο συνδέει τη δόξα με τη βασιλεία του Θεού. Η δόξα συνδέεται με την αιωνιότητα στο πρώτο χωρίο, και αφού αυτή η ίδια δόξα συνδέεται με την βασιλεία του Θεού στο δεύτερο χωρίο, άρα πρέπει να συμπεράνουμε ότι το νόημα του Παύλου είναι να τονίσει ταυτόχρονα και την αιωνιότητα αυτής της βασιλείας στην οποία ο Θεός μας προσκαλεί. Δεν είναι δυνατόν η δόξα του Θεού στην οποία μας προσκαλεί να είναι αιώνια και η βασιλεία στην οποία επίσης μας προσκαλεί να μην είναι. Εκείνο που βλέπουμε είναι ότι η μελλοντική προοπτική που κληροδοτήθηκε στον Χριστιανό είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την αιωνιότητα. Η βασιλεία του Θεού δεν είναι εγκλωβισμένη στο χρόνο, ούτε καταδικασμένη να πεθάνει, δεν δεσμεύεται από χρονικά όρια, ούτε είναι υποχρεωμένη να γεράσει και να σβήσει όπως συμβαίνει με όλους εμάς τους ανθρώπους. Μια τέτοια λοιπόν αιώνια αιωνιότητα περιγράφει σωστά και αληθινά την ηλικία του κάθε αναγεννημένου Χριστιανού.

ΚΑΤΑ ΘΕΙΑΝ ΕΥΑΡΕΣΚΕΙΑ

Η απόλαυση της αιωνιότητας μας δίδεται κατά την θεϊκή ευαρέσκεια. Αυτό το συμπεραίνουμε καθώς τα δύο ανωτέρω χωρία με πλήρη ομοφωνία μιλούν για την πρόσκληση του Θεού προς εμάς τους ανθρώπους. Η λέξη **“καλώ”** (κείμενο **“καλέσας”** και **“καλούντος”**) συνήθως σημαίνει προσκαλώ, κάτι που για τα δύο χωρία που εξετάζουμε επιβεβαιώνεται και

από το ότι προστίθεται και η λέξη **“εις”**. Σαν παράδειγμα λέει ο Κύριος, **“όταν κληθής υπό πινος εις γάμους”** όπου σαφής είναι η ιδέα της πρόσκλησης που απευθύνεται προς κάποιον για κάτι προκειμένου να συμμετάσχει σε αυτό και να το απολαύσει. Η ιδέα που μεσουρανάει είναι ότι η πρόσκληση αναβλύζει όχι από κάποια αξία του ίδιου του ανθρώπου αλλά από την ευαρέσκεια του Θεού και την καλοσύνη του Θεού. Στην αλήθεια αυτή καταλήγουμε και από το ότι το χωρίο του Πέτρου που παραθέτουμε αρχίζει με τη φράση **“Ο Θεός πάσης χάριτος”**, θέλοντας έτσι να τονίσει τον παράγοντα της θεϊκής πρωτοβουλίας και έτσι της θεϊκής ευαρέσκειας στην όλη διαδικασία. Καμία απολύτως υποχρέωση απέναντί μας δεν βαραίνει τους ώμους του Θεού ούτε ως Θεός να αισθανθεί χρεώστης απέναντί μας και εάν παραλείψει να μας καλέσει στην αιώνιο βασιλεία Του και δόξα να είναι υπόδικος απέναντί μας και ενώπιόν μας. Το ακριβώς αντίθετο συμβαίνει. Όλος ο κόσμος είναι υπόδικος ενώπιον του Θεού με το βαρύ κατηγορητήριο να απαιτεί την αιώνια καταδίκη του ανθρώπου και την άπειρη δικαιοσύνη του Θεού να μένει πλήρως ικανοποιημένη με μια τέτοια τελεσίδικη καταδίκη. Η πρόσκληση όμως του Θεού προς την εν Χριστώ πλήρη και τέλεια σωτηρία ζει· είναι υγιής και αναπνέει. Η αιτία της γέννησής της δεν μπορεί και δεν πρέπει να αναζητηθεί στα αποκαίδια της ανθρώπινης αξίας αφού αυτή καταστράφηκε μια για πάντα με την πτώση στην αμαρτία και έχει δώσει τη θέση της σε μια αδυσώπητη εξέγερση του ανθρώπου εναντίον του Θεού. Είναι η καλοσύνη του Θεού που βοά προς τον άνθρωπο. Αυτή με τις συνεχείς προσκλήσεις της καλεί τον ταλαίπωρο άνθρωπο όχι να παρουσιαστεί ενώπιον του Θεϊκού δικαστηρίου αλλά να πλησιάσει τον θρόνο της χάριτος για να λάβει το σωτήριο έλεος. Έτσι η ελπίδα εκείνων που ενστερνίστηκαν την πρόσκληση του Υψίστου δεν έχει καμία ομοιότητα με όλες εκείνες τις μάταιες ελπίδες με τις οποίες ο υπόλοιπος κόσμος ελπίζει να αγκιστρώσει την ευτυχία του γιατί η ελπίδα του Χριστιανού αγκαλιάζει την αιωνιότητα ενώ οι ελπίδες του κόσμου δεν μπορούν να σπάσουν το φράγμα του επίγειου, του προσωρινού, του φθαρτού και του εφήμερου. Μάλιστα ο πιστός αισθάνεται ευγνωμοσύνη για την άπειρη αυτή αγαθότητα του ουράνιου Θεού επειδή ακριβώς γνωρίζει ότι ο Θεός δεν του ανταπέδωσε κατά τις αμαρτίες του, ούτε ενήργησε απέναντί του κατά τις ανομίες του αλλά ότι ο Θεός ευαρεστήθηκε να αφαιρέσει τις αμέτρητες αμαρτίες του και κατά τη δική Του προσωπική ιδιότητα της ευδοκίας να παραχωρήσει στον

άνθρωπο, μέσω της πρόσκλησης του ευαγγελίου και του κηρύγματος της αλήθειας, την ευκαιρία να αδράξει την αιώνια ζωή και να την σφιξει στην αγκαλιά του μέχρι το τέλος της ζωής και την ευλογημένη αφετηρία της ατέλειωτης αιωνιότητας.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΘΕΪΚΗ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ

Η ελπίδα της αιωνιότητας είναι θεμελιωμένη επάνω στον βράχο της βεβαιότητας. Αυτή η βεβαιότητα δεν στηρίζεται στην δύναμη ενός ευσεβούς ανθρώπινου πόθου αλλά στην αλήθεια και στην αξιοπιστία των θεϊκών υποσχέσεων. Επανερχόμενοι πάλι στα δύο χωρία που προαναφέρουμε διαπιστώνουμε ότι η ελπίδα της αιωνιότητας και της απόλαυσης της βασιλείας του Θεού δεν είναι έννοιες στις οποίες καταλήγουμε σαν πόρισμα της έρευνας του ανθρώπου αλλά είναι αλήθειες που αποκαλύφθηκαν από το λόγο του αψευδούς Θεού. Ο Θεός είναι αυτός που προσκαλεί ο Θεός είναι αυτός που ενθαρρύνει την πίστη μας: ο Αληθινός ανοίγει τις πύλες της αιώνιας βασιλείας Του και μας νεύει να περάσουμε μέσα· περισσότερο από νεύματα – μας καλεί με τον λόγο Του, με τους εργάτες Του, με τις υποσχέσεις Του, με την αποκάλυψη των αιώνιων βουλών Του να δεχτούμε την πρόσκληση και να μην αμελήσουμε από ολιγοψυχία ή αμφιβολία να αξιοποιήσουμε την ευκαιρία που μας δίνει η αγάπη της αλήθειας. Ο λόγος και η υπόσχεση του Θεού σου είναι υπεραρκέτα για να τολμήσεις να επωφεληθείς από την ευκαιρία. Ίσως “τολήσεις “ είναι ατυχής λέξη. Δεν χρειάζεται τόλμη για να εμπιστευθείς στον λόγο του Θεού. Ο Θεός είναι πάντα απόλυτα αξιόπιστος σε κάθε λόγο που βγαίνει από το στόμα Του. Όταν ο Θεός σε διαβεβαιώνει για κάτι μπορείς να το δεχτείς ως αλήθεια με τυφλή εμπιστοσύνη και να στηρίξεις το αιώνιο μέλλον σου επάνω σ’ αυτό έστω κι αν όλα τα πλήθη των ανθρώπων όλων των αιώνων σε διαβεβαιώνουν περί του αντιθέτου. Και όταν όλα τα πλήθη των ανθρώπων σε διαβεβαιώνουν ότι κάτι είναι αλήθεια, εάν ο Θεός σου λέει ότι πρόκειται για ψέμα μπορείς να είσαι βέβαιος μέχρι θανάτου ότι η αλήθεια βρίσκεται με το μέρος του Θεού. Η πλάστιγγα της αλήθειας πάντα γέρνει προς το μέρος του Θεού δείχνοντας ότι ο Θεός είναι κατά πάντα αληθής, “**πας δε άνθρωπος ψεύστης**”(Ρωμ.γ’4). Η ελπίδα έτσι της αιωνιότητας είναι ντυμένη με τις ιδιότητες της αλήθειας, της βεβαιότητας και της αξιοπιστίας διότι η πραγματικότητά της είναι κάτι που μας το εγγυάται ο ίδιος ο Θεός που είναι το ΝΑΙ και το ΑΜΗΝ. Είναι αδύνατον η ευλογημένη αιωνιότητα να είναι ένα απατηλό όνειρο διότι είναι αδύνατον ο Θεός να υποσχεθεί κάτι που είναι αναληθές. Όσο υπάρχουν ο ουρανός και η γη ούτε μια οξεία όσων έχουν ειπωθεί από τον Θεό δεν θα καταπέσει στο χώμα της γης χωρίς να εκπληρωθεί εις το ακέραιο.

ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ

Η πεμπουσία της ευλογημένης αιωνιότητας είναι ο Χριστός. Εκείνοι που γνώρισαν την μέχρι σταυρικού θανάτου αγάπη του Χριστού προς αυτούς και Τον αγάπησαν για την μεγάλη Του αγάπη γι αυτούς δεν θα μείνουν ευχαριστημένοι παρά με το να συναντήσουν Εκείνον που τους εξαγόρασε με το πολύτιμο αίμα Του. Να βρεθούν στην παρουσία του Χριστού είναι ο ασίγαστος πόθος όσων Τον γνώρισαν με τα

μάτια της ψυχής και ένοιωσαν την αγάπη Του γι’ αυτούς. Δεν υπάρχει τόπος, όσο όμορφος κι αν είναι, που να ελκύει το ενδιαφέρον των πιστών αν από εκεί απουσιάζει ο Χριστός. Τα πάντα κατατούν μελαγχολικά αν απουσιάζει Εκείνος που είναι “**τα πάντα εν πάσι**”. Η ίδια η ζωή χάνει το νόημά της χωρίς τον Χριστό· ο παράδεισος και η αιωνιότητα γίνονται βαρετά στις ψυχές που γνώρισαν τον Κύριο αν αυτός ο παράδεισος είναι χώρος από όπου απουσιάζει ο Κύριος. Η αξία, η δόξα και η τιμή του παραδείσου επικεντρώνονται στο πρόσωπο του Χριστού. Αυτήν την αλήθεια εκφράζει και ο ιερός Χρυσόστομος όταν λέει: “Τιμή γαρ παραδείσου, τον τοιούτον [τον Χριστό] έχειν δεσπότην”. Οι πιστοί δεν ενδιαφέρονται για αιώνια ύπαρξη αλλά για αιώνια κοινωνία με τον αγαπημένο Σωτήρα τους. Όλη η επιθυμία ενός κορυφαίου απόστολου ήταν “**...να αναχωρήσω και να είμαι με τον Χριστό**”. Αυτήν την αλήθεια εκφράζει ένας ύμνος στο υμνολόγιό μας που λέει:

Και για να ζήσω ευτυχής,
Προσεύχομαι να μ’ ευλογείς,
Όσπου να ’ρθω στον ουρανό,
Μαζί σου πάντοτε να ζω.

Τίποτα δεν συγκρίνεται με Αυτόν. Η αιωνιότητα είναι κάτι απείρως ανώτερο από αιώνιο φαγοπότη, όπως αντιλαμβάνονται τον παράδεισο και την αιώνια ζωή μερικές θρησκείες. Αυτός που είναι το φως του κόσμου είναι ταυτόχρονα και το φως της αιωνιότητας. Αυτός είναι το ζωντανό νερό και ο παράδεισος δεν θα ήταν παράδεισος αν απουσίαζε αυτό το συγκεκριμένο νερό. Αυτός που είναι η ζωή δεν θα ήταν δυνατόν να δώσει ουσιαστική αιώνια ζωή σε ανθρώπους αν ταυτόχρονα δεν τους δώσει και τον ίδιο Του τον εαυτό σε μια αιώνια σχέση και κοινωνία αγάπης όπου οι αιώνια λυτρωμένοι θα απολαμβάνουν την αίσθηση της συμφιλίωσής τους με τον Θεό μέσω του αίματος του Σωτήρα τους. Το να καθίσουμε στα πόδια του Σωτήρα μας, το να δούμε το πρόσωπό Του και τα σημάδια από τα καρφιά στο αναστημένο σώμα Του, τα σημάδια της αγάπης και θυσίας Του για μας, θα είναι για μας το θέμα, το περιεχόμενο και το κίνητρο της αιώνιας λατρείας μας.

Χριστιανέ, αν φέρεις τα σημάδια της αγιότητας του Χριστού επάνω σου, είσαι αληθινά Χριστιανός και η ευλογημένη αιωνιότητα είναι η κληρονομιά σου. Αυτή η αιωνιότητα σου ετοιμάζει τόπο και σε σκέφτεται πολύ περισσότερο από ότι σκέφτεσαι εσύ αυτήν. Αυτή σε αγαπάει και κάποτε θα συναντηθείς μαζί της με ένα πολύ πιο άμεσο και ζωντανό τρόπο από ότι το έχεις φανταστεί ή το έχεις νοιώσει μέχρι τώρα. Αυτή δεν σε ξεχνά και ούτε πρόκειται να εκλείψει το ενδιαφέρον της για σένα. Σου κρατάει μια θέση που προορίζεται ειδικά για σένα. Όταν όλα θα έχουν τελειώσει και η δευτέρα παρουσία του Χριστού θα έχει φέρει την ιστορία του κόσμου αυτού στο φοβερό τέρμα της, για τους πιστούς τότε θα αρχίζουν πραγματικά όλα. Η θνητή ζωή θα έχει πεθάνει και στη θέση της η αθάνατη ζωή θα βασιλεύει. Η μακαριότητα των μέχρι τέλους πιστών θα κορυφωθεί και όλα αυτά χάριν Εκείνου που αγάπησε άθλιους αμαρτωλούς και τους καθάρισε με το πολύτιμο αίμα Του.

Ο κ. Λ. Κολλάρος είναι κήρυκας του Ευαγγελίου στην Ε.Ε. Ιωαννίνων.

Μέχρι πότε; Το παράπονο ενός προφήτη

του αιδ. Γιώργου Αδάμ

Αββακούμ 1:1-11

Γιατί υποφέρουν οι καλοί άνθρωποι; Γιατί οι ασεβείς ευημερούν; Γιατί η δικαιοσύνη και το έλεος αμαυρώνονται με την αδικία, την σκληρότητα και την ψευτιά; Αν ο Θεός είναι «Κριτής όλης της γης», γιατί δεν κάνει κάτι ώστε οι αδικίες να τιμωρηθούν; Κάθε τόσο ακούμε για σκάνδαλα που ξεσπούν. Ακόμη δικάζονται δικαστές, ακούμε για την αστυνομία, για τους πολιτικούς για κάθε θεσμό που έχουμε ως κοινωνία, ακούμε για τη διαφθορά. Γιατί ο Θεός δεν κάνει κάτι;

Κάποιοι σκέφτονται αυτά τα ερωτήματα στο μυαλό τους και την καρδιά τους, αλλά δεν τα ξεστομίζουν.

Ίσως ντρέπονται, ίσως τα θεωρούν βλάσφημα, ή ίσως τους έμαθαν να τα θεωρούν απρεπή. Τους απασχολούν όμως.

Κάποιοι πιο γενναίοι τα λένε και τα συζητάνε, προβληματίζονται.

Υπάρχουν όμως και οι πιο τολμηροί. Αυτοί δεν αρκούνται στο να τα συζητούν μεταξύ τους, τα λένε στο Θεό. Πηγαίνουν και ρωτάνε τον ίδιο, γιατί Τον εμπιστεύονται, θέλουν να Τον εμπιστευτούν, και νοιώθουν πως η φήμη Του, το Όνομα Του με όλα αυτά διακυβεύεται. Αυτό ακριβώς κάνει ο Αββακούμ. Ρωτά το Θεό

τέτοιες δύσκολες ερωτήσεις. Δεν του φτάνει να πει, «ό, τι κάνει ο Θεός είναι δίκαιο». Το ψάχνει.

Ας διαβάσουμε τα ερωτήματά του, τα παράπονα που διατυπώνει. Θα προσπαθήσουμε να καταλάβουμε τι τα προκάλεσε και θα διαπιστώσουμε πόσο κοντά στον προφήτη θα νοιώσουμε κι εμείς:

Η όραση την οποία είδε ο Αββακούμ ο προφήτης. Μέχρι πότε, Κύριε, θα κρᾶζω, και δεν θα εισακούς; Θα βωῶ σε σένα: Αδικία! και δεν θα σώζεις; Γιατί με κάνεις να βλέπω μπροστά μου ανομία, και να θωρῶ ταλαιπωρία, και αρπαγή και αδικία; Και υπάρχουν εκείνοι που διεγείρουν ἔριδα και φιλονικία.

Γι' αυτό, ο νόμος είναι αργός, και δεν βγαίνει τέλεια κρίση:

επειδή, ο ασεβής καταδυναστεύει τον δίκαιο, γι' αυτό βγαίνει διεστραμμένη κρίση.

(Αββακούμ 1:1-4).

Δεν είναι πρώτη φορά που διαβάζουμε τέτοια

λόγια προσευχής προς το Θεό στον Λόγο Του. Η ερώτηση «έως πότε» συχνά συναντιέται στους Ψαλμούς. Και εκεί ο λόγος είναι ο ίδιος. Η έκπληξη και η απορία των ανθρώπων για την φαινομενική ἔστω αδράνεια του Θεού, όταν αυτοί που έχουν την δύναμη καταπατούν και καταπιέζουν τους ανθρώπους, και ιδιαίτερα μάλιστα όταν οι καταπιεσμένοι είναι πιστοί στο Θεό. Ο Δαβίδ είπε,

Μέχρι πότε, Κύριε, θα με λησμονείς για πάντα; Μέχρι πότε θα κρύβεις από μένα το πρόσωπό σου; Μέχρι πότε θα έχω ἔγνοιες μέσα στην ψυχή μου, οδύνες καθημερινά μέσα στην καρδιά μου; Μέχρι πότε θα υψώνεται επάνω μου ο εχθρός μου; (Ψαλμός 13:1-2).

Ένα μάθημα σημαντικό από τέτοιες περικοπές

είναι πως ο Θεός δεν φοβάται αυτές τις ερωτήσεις. Ακόμη κι όταν προέρχονται από δικούς Του ανθρώπους. Ούτε κι εμείς πρέπει να φοβόμαστε να Του πούμε αυτά που ούτως ή άλλως ξέρει πως έχουμε στην καρδιά μας.

Ο προφήτης Αββακούμ, όπως κι εμείς σήμερα, είχε καλούς λόγους να παραπονιέται για την αδικία. Τα πράγματα δεν ήταν καλά στην κοινωνία τους εκείνες

τις μέρες. Ο καλός βασιλιάς τους ο Ιωσίας είχε πεθάνει. Ήταν δίκαιος και με δικαιοσύνη σύμφωνα με τη διαθήκη του Θεού κυβέρνησε το λαό του. Ο Ιερεμίας ο προφήτης είπε γι' αυτόν πως απέδιδε δικαιοσύνη στον αδύναμο και στον φτωχό και όλα του πήγαιναν καλά και αυτό ήταν απόδειξη ότι γνώριζε τον Κύριο (Ιερεμίας 22:16). Ο Ιωσίας είχε 4 γιους. Τουλάχιστον αυτοί οι τέσσερις καταγράφονται (Α' Χρονικών 3:14-15). Από αυτούς, όταν πέθανε ο Ιωσίας, ο λαός εγκατέστησε τον Σαλλούμ (Ιερεμίας 22:11), ο οποίος κυβέρνησε με το όνομα Ιωάχαζ (Β' Βασιλέων 23:19). Αυτός ήταν άδικος και «έπραξε πονηρά» (Β' Βασιλέων 23:32), βασίλεψε μόνο 3 μήνες, γιατί όταν ο Αιγύπτιος Φαραώ-νεχαώ επέστρεψε από τον Ευφράτη στην Αίγυπτο (ο ίδιος που θανάτωσε τον Ιωσία όταν πήγαινε στην εκστρατεία του) όταν επέστρεψε πήρε τον Ιωάχαζ αιχμάλωτο και τον έβαλε φυλακή όπου και πέθανε, και έβαλε πρόστιμο στον Ισραήλ. Στη θέση του έβαλε τον αδελφό του, τον Ελιακείμ, του οποίου άλλαξε το όνομα. Σύμβολο εξουσίας πάνω του ήταν

Ο Θεός κρίνει την αμαρτία στο λαό Του. Δεν κάνει τα στραβά μάτια. Όταν μπήκαν στη γη της επαγγελίας, τους προειδοποίησε λέγοντάς τους πως αν κάνουν τα ίδια, όπως έβγαλε τα έθνη έτσι θα βγάλει και τους ίδιους

η αλλαγή του ονόματος. Και τον ονόμασε Ιωακείμ (Β' Βασιλέων 23:34).

Ο Ελιακείμ (Ιωακείμ) δεν κληρονόμησε τίποτα καλό από τον πατέρα του. Εκμεταλλεύτηκε το λαό για προσωπικό του όφελος. Εκτός του ότι έπρεπε να πληρώνει το φόρο στην Αίγυπτο και έβαλε φόρους γι' αυτό, γράφει πως έπραξε πονηρά μπροστά στον Κύριο (Β' Βασιλέων 23:37). Οι αξιωματικοί του τον ακολούθησαν. Το αποτέλεσμα ήταν καταδυναστευση, αδικία και βία. Δεν υπήρχε ελπίδα εκτός κι αν ο Θεός έκανε κάτι. Και φαινόταν πως ο Θεός δεν έκανε τίποτα, για να επιβάλει το νόμο Του και να δικαιώσει το Όνομά Του.

Για αυτό και ο προφήτης ερωτά: Μέχρι πότε, Κύριε, θα κράζω, και δεν θα εισακούς; Θα βωώ σε σένα: Αδικία! και δεν θα σώζεις; (1:2) Και δε σταματάει, Γιατί με κάνεις να βλέπω μπροστά μου ανομία, και να θωρώ ταλαιπωρία, και αρπαγή και αδικία; Και υπάρχουν εκείνοι που διεγείρουν έριδα και φιλονικία. (1:3) Γιατί ο ουρανός να σιωπά τέτοιες ώρες; Αυτή η σιωπή τρελαίνει το ανθρώπινο μυαλό. Ειδικά του ανθρώπου που πιστεύει στο Θεό και στον άγιο χαρακτήρα Του. Και σκεφτείτε πως εκείνη την εποχή δεν είχαν το φως που έχουμε εμείς σήμερα καθώς είδαμε τι έκανε ο Θεός στο σταυρό του Χριστού.

Και αυτή η κατάσταση με τους ηγέτες αντί να υπηρετούν να αρπάζουν πού οδηγεί; Σε γενική αναρχία. Γι' αυτό, ο νόμος είναι αργός, και δεν βγαίνει τέλεια κρίση· επειδή, ο ασεβής καταδυναστεύει τον δίκαιο, γι' αυτό βγαίνει διεστραμμένη κρίση (1:4). Οι νόμοι αδρανούν, επικρατεί αδικία, και οι αποφάσεις των δικαστών είναι διεστραμμένες.

Να το επαναλάβουμε: Το γεγονός πως υπάρχουν τα ερωτήματα αυτά διατυπωμένα πάλι και πάλι μέσα στο Λόγο του Θεού δείχνει πως δεν είναι λάθος να θέτει κάποιος αυτά τα ερωτήματα. Ο προφήτης ερωτά. Δεν μιλά αλαζονικά. Δεν είναι όπως στη Ρωμαίους που ρητορικά αναγκάζεται ο Παύλος να ρωτήσει τους αναγνώστες «ποιος είσαι συ που απαντάς στο Θεό;» (Ρωμαίους 9:20). Αυτές εδώ είναι ερωτήσεις που ξεπηδούν από μια καρδιά που πιστεύει και προβληματίζεται.

Ο Ιώβ επίσης έθεσε τέτοια ερωτήματα για το Θεό, που στους φίλους του, φάνηκαν βλάσφημα. Ο Θεός όμως, είχε αντίθετη γνώμη. Ήταν τα τολμηρά λόγια του μέσα στην απόγνωση του, και όχι η ψευτο-ευσεβιστική φρασεολογία των φίλων του που αναγνώρισε ο Θεός ως δίκαιη. Θυμάστε τι είπε ο Θεός στον Ελιφάς; *Ο θυμός μου άναψε εναντίον σου, και εναντίον των δύο φίλων σου· επειδή, δεν μιλήσατε για μένα το ορθό, καθώς ο δούλος μου ο Ιώβ (Ιώβ 42:7).*

Να το πούμε πάλι, συνέχεια στους Ψαλμούς οι ψαλμωδοί καλούν το Θεό να υψωθεί και να κάνει κάτι, όχι απλά για τη δική τους απελευθέρωση αλλά για τη δικαίωση του δικού Του ονόματος. Όταν κάποιος κράζει σαν τον Αββακούμ, σαν τον Ιώβ, σαν τον Δαβίδ, αυτό ξεπηδάει από τη βαθιά πίστη τους πως ο Θεός είναι πρώτων δίκαιος, και δεύτερον παντοδύναμος.

Ο Αβραάμ όταν συνδιαλεγόταν με το Θεό για τα Σόδομα, είπε, Εκείνος που κρίνει ολόκληρη τη γη δεν θα κάνει κρίση; (Γένεση 18:25). Αποκλείεται ο Θεός να μην κρίνει το άδικο. Ο Θεός στο νόμο Του διέταξε: Δεν θα διαστρέψεις το δίκαιο του φτωχού σου στην κρίση του. Να απέχεις από άδικη υπόθεση· και

μη γίνεις αιτία να θανατωθεί ο αθώος και ο δίκαιος· επειδή, εγώ δεν θα δικαιώσω τον ασεβή. Και δεν θα πάρεις δώρα· επειδή, τα δώρα τυφλώνουν και τους σοφούς, και διαστρέφουν τα λόγια των δικαίων. Και δεν θα καταδυναστεύεις τον ξένο· επειδή, εσείς γνωρίζετε την ψυχή του ξένου, για τον λόγο ότι σταθήκατε ξένοι στη γη της Αιγύπτου. (Έξοδος 23:6-8). Αποτυπωμένο στο νόμο του Θεού είναι η δικαιοσύνη Του.

Οι περασμένοι μεγάλοι προφύτες, ύψωσαν τη φωνή τους ενάντια στις αδικίες που είδαν. Όταν ο Ναβουθαί θανατώθηκε επειδή έβαλε η Ιεζάβελ τους πρεσβύτερους να πουν ψέματα, για να του πάρει ο Αχαάβ το αμπέλι, υπήρχε τότε ένας προφήτης Ηλιάς που πήγε και του είπε κατάμουτρα: «Φόνευσες, κι ακόμα κληρονόμησες;... Στον τόπο, όπου τα σκυλιά έγλειψαν το αίμα του Ναβουθαί, θα γλείψουν τα σκυλιά το αίμα σου, ναι, το δικό σου.» «Με βρήκες εχθρέ μου;» του απαντάει ο Αχαάβ. «Σε βρήκα» του λέει, «επειδή, πούλησες τον εαυτό σου στο να κάνεις το πονηρό μπροστά στον Κύριο». (Α' Βασιλέων 21:19-20)

Στα χρόνια του Αββακούμ όμως, δεν υπήρχε κάτι τέτοιο. Οι αδικίες φούντωσαν αλλά κανένας δεν έκανε κάτι. Δεν υπήρχε κάποιος να φέρει στον Ιωακείμ την τιμωρία, όπως τότε με τον Ηλία και τους 400 προφύτες του Βάαλ. Ένα από αυτά που έκανε ο Ιωακείμ ήταν να θανατώσει τον προφήτη Ουρία, του οποίου το ασυμβίβαστο κήρυγμα τον είχε εξοργίσει. Όταν έμαθε ο Ουρίας πως ο Ιωακείμ τον κυνηγάει πήγε και κρύφτηκε στην Αίγυπτο. Και τι έκανε ο Ιωακείμ; *έστειλε άνδρες στην Αίγυπτο, τον Ελναθάν, τον γιο του Αχβάρ, και μαζί του άνδρες στην Αίγυπτο· και έβγαλαν τον Ουρία από την Αίγυπτο, και τον έφεραν στον βασιλιά Ιωακείμ, και τον πάταξε με μάχαιρα, και έριξε το πτώμα του στους τάφους του λαού (Ιερεμίας 26:22-23), στο δημόσιο νεκροταφείο, δηλαδή.*

Περιγράφοντας την πολιτεία του ο προφήτης Ιερεμίας λέει, Αλλά, τα μάτια σου και η καρδιά σου δεν είναι παρά στην πλεονεξία σου, και στο να εκχέεις αθώο αίμα, και στη δυναστεία, και στη βία... (Ιερεμίας 22:17). Το «αλλά» ξέρετε γιατί υπάρχει; Επειδή στο προηγούμενο εδάφιο του έλεγε για τον πατέρα του. Απέδιδε δικαιοσύνη στον αδύναμο και στον φτωχό και όλα του πήγαιναν καλά. Αυτό ήταν απόδειξη ότι γνώριζε τον Κύριο (Ιερεμίας 22:16). Ο γιος όμως, έκανε το ακριβώς αντίθετο. Και οι σύμβουλοί του, τέτοιοι ήταν: Ο δρόμος τους έγινε πονηρός, και η δύναμή τους άδικη. Επειδή, και ο προφήτης και ο ιερέας μολύνθηκαν· ναι, στον οίκο μου βρήκα τις ασέβειές τους, λέει ο Κύριος (Ιερεμίας 23:10-11).

Αυτή είναι η κατάσταση που αντιμετώπιζε ο Αββακούμ. Και επειδή πιστεύει πως ο Θεός είναι δίκαιος και παντοδύναμος, είναι ο κριτής της γης και θα κρίνει την οικουμένη για αυτό φωνάζει, «δε θα κάνεις Θεέ κάτι για αυτό; Θα βλέπεις όλα να καταρρέουν και θα στέκεσαι σιωπηλός;» Να δούμε λοιπόν, την απάντηση του Θεού, σε αυτό το πρώτο παράπονο.

Ξεκινά ως εξής: Δέστε ανάμεσα στα έθνη, και κοιτάξτε με προσοχή, και θαυμάστε σε υπερβολικό βαθμό· επειδή, εγώ θα πράξω ένα έργο στις ημέρες σας, που δεν θα το πιστέψετε, αν κάποιος σας το διη-

γηθεί (Αββακούμ 1:5).

Θα κάνω κάτι ανάμεσα στα έθνη, λέει ο Θεός που δεν θα το πιστεύετε. Ο Θεός δεν εθελοτυφλεί στη βία και την αδικία για τα οποία ο δούλος του παραπονιέται. Η κρίση θα έρθει. Και όπως θα δούμε θα έρθει γρήγορα, επάνω σε αυτούς που δεν μένουν πιστοί στη διαθήκη.

Η σταθερότητα της κοινωνίας εξαρτάται από την τήρηση του νόμου και της δικαιοσύνης. Αν αυτά τα θεμέλια καταστραφούν, τότε τι μένει; Η κρίση η οποία θα έχει διεθνείς διαστάσεις. Και θα είναι τόσο απρόσμενη που κανείς δε θα πιστεύει πως τέτοιο πράγμα είναι δυνατόν να γίνει. Αυτό το εδάφιο λοιπόν, δεν είναι εδάφιο που μιλά για ευαγγελισμό και για σωτηρία ψυχών ανάμεσα στα έθνη, όπως ίσως το έχουμε συνηθίσει. Μιλά για την κρίση του Θεού που θα κάνει το λαό Του να θαυμάσει υπερβολικά.

Εκατό χρόνια πριν, παρόμοια λόγια είχαν ακούστηκαν από τον προφήτη Ησαΐα, "θα προσθέσω να κάνω ένα θαυμαστό έργο ανάμεσα σε τούτο τον λαό, ένα έργο θαυμαστό και εξαισιο· επειδή, η σοφία των σοφών του θα χαθεί, και η σύνεση των συνετών του θα κρυφτεί" (Ησαΐας 29:14). Το έργο αυτό ήταν οι Ασσύριοι οι οποίοι είχαν επιτεθεί με σφοδρότητα στον Ισραήλ και αυτή ήταν η κρίση του Θεού στο λαό του. Οι άνθρωποι όμως είχαν αντιδράσει χλευάζοντας. «Σιγά και που θα γίνει κάτι τέτοιο. Σιγά και που ο Θεός θα φέρει ένα λαό εναντίον μας. Δεν γίνονται αυτά τα πράγματα. Ποιοι τα λένε αυτά;» Ο Ησαΐας είχε προειδοποιήσει: "Γι' αυτό, ακούστε τον λόγο τού Κυρίου, άνθρωποι χλευαστές" (Ησαΐας 28:14).

Πολλά χρόνια μετά, αυτά τα ίδια λόγια από τον Αββακούμ και τον Ησαΐα χρησιμοποίησε ο Παύλος μιλώντας στη συναγωγή στην Αντιόχεια της Πισιδίας, Προσέχετε, λοιπόν, να μη συμβεί σε σας αυτό που ειπώθηκε από τους προφήτες: «Δέστε, καταφρονητές, και θαυμάστε, κι αφανιστείτε· επειδή, εγώ εργάζομαι ένα έργο στις ημέρες σας, έργο που δεν θα πιστέψετε, αν κάποιος το διηγηθεί σε σας» (Πράξεις 13:40-41).

Ποιο είναι, λοιπόν, αυτό που θα κάνει ο Θεός που κι αν κάποιος το διηγηθεί θα φαίνεται άπιστευτο; Ας διαβάσουμε τα εδάφια 6-11:

Επειδή, εγώ ξεσηκώνω τούς Χαλδαίους,
το πικρό και ορμητικό έθνος,
που θα περάσει το πλάτος τού τόπου,
για να κληρονομήσει σπίτια όχι δικά του.
Είναι φοβεροί και τρομεροί·
η κρίση τους και η εξουσία τους θα προέρχεται
απ' αυτούς.
Τα άλογά τους είναι ταχύτερα από λεοπαρδάλεις,
και αγριότερα από ότι οι λύκοι μες στη νύχτα
οι καβαλάρηδες τους θα διαχυθούν.
Οι καβαλάρηδες τους θάρθουν από μακριά·
θα πετάξουν σαν αετός, που ρίχνεται στη λεία του
όλοι θάρθουν για αρπαγή·
η όψη των προσώπων τους είναι σαν τον ανατολικό άνεμο,
και θα συγκεντρώσουν τούς αιχμαλώτους σαν
άμμο.
Και θα περιπαίζουν τούς βασιλιάδες,
και οι άρχοντες θα είναι σ' αυτούς παιχνίδι·

θα κοροϊδεύουν κάθε οχύρωμα·
επειδή, θα επισωρεύσουν χώμα, και θα το κυριεύσουν.

Όλα τα σαρώνουν όπως ο άνεμος
και προχωρούν πιο πέρα αυτοί οι ένοχοι
που έχουν την ισχύ τους για θεό (Αββακούμ 1:6-11).

Αυτή είναι η απάντηση του Θεού; Τι είδους απάντηση είναι αυτή; Και γιατί αυτή η απάντηση θα προξενήσει έκπληξη; Γιατί αυτό θα είναι έργο που κι αν το διηγηθεί κάποιος δεν θα είναι πιστευτό;

Οι Χαλδαίοι είναι οι Βαβυλώνιοι. Η Βαβυλώνα ήταν κάτω από τον έλεγχο της Ασσυρίας, ώσπου κάποια στιγμή ένας βασιλιάς μπόρεσε και έγινε ανεξάρτητος καθώς η αυτοκρατορία των Ασσυρίων βάδιζε στο τέλος της. Μέσα σε 10 χρόνια, μεγάλωσε τόσο πολύ που νίκησε κατά κράτος τους Αιγυπτίους στη Χαρχεμίς στον Ευφράτη ποταμό και έγινε η καινούργια αυτοκρατορία. Αυτή η καινούργια κατάσταση έγινε τόσο γρήγορα και ήταν έργο του Θεού που οι χλευαστές που έλεγε ο Ησαΐας, δεν θα το πίστευαν και να τους το έλεγαν.

Τι συμβαίνει λοιπόν; Ο Θεός που είναι κυρίαρχος πάνω στις βασιλείες των ανθρώπων και τις δίνει σε όποιον θέλει (3 φορές το άκουσε αυτό ο Ναβουχοδονόσορας στον προφήτη Δανιήλ), χρησιμοποιεί ένα ξένο έθνος ως το όργανό Του για να εκτελέσει τα σχέδια Του. Βλέπει την αδικία ο Θεός. Θα αποδώσει δικαιοσύνη και μάλιστα με πολύ οδυνηρό τρόπο. Και όργανό Του θα είναι ένας λαός που σε πολύ λίγα χρόνια θα έχει γίνει αυτοκρατορία δυνατή.

Ο Θεός θα κρίνει το λαό του και για αυτό θα χρησιμοποιήσει ένα έθνος ειδωλολατρικό. Το είχε ξαναπει αυτό ο Ησαΐας για τον Κύρο το βασιλιά της Ασσυρίας; Αλίμονο στον Ασσύριο, τη ράβδο τού θυμού μου, αν και η μάλιστα στο χέρι του είναι η οργή μου! (Ησαΐας 10:5). Και πιο μετά, Έτσι λέει ο Κύριος προς τον χρισμένο του, τον Κύρο, του οποίου κράτησα το δεξιό χέρι, για να υποτάξω μπροστά του τα έθνη· και θα λύσω την οσφύ των βασιλιάδων, για να ανοίξω μπροστά του τα δίθυρα· και οι πύλες δεν θα κλειστούν (Ησαΐας 45:1). Ο Θεός τα κάνει αυτά χρησιμοποιώντας το βασιλιά αυτόν.

Οι Χαλδαίοι λοιπόν, εξυψώνονται από το Θεό για να εκτελέσουν την κρίση του κατά των άδικων και καταπιεστικών αρχόντων του Ιούδα. Έρχονται με τέτοια ταχύτητα και δύναμη που η Συρία και η Παλαιστίνη είναι αβοήθητες μπροστά τους. Τα άλογά τους γρηγορότερα. Οι ιππείς τα καβαλικεύουν και ξεχύνονται πιο άγρια από τους λύκους μέσα στη νύχτα. Βλέπουν φρούρια και τα κοροϊδεύουν, τους φαίνονται αστεία. Είναι τόσοι πολλοί που φτιάχνουν ένα ανάχωμα, ανεβαίνουν επάνω στο ανάχωμα και κυριεύουν το φρούριο. Όλα τα σαρώνουν. Οι αιχμάλωτοι τους θα μαζεύονται πολλοί και εύκολα όπως μαζεύει κάποιος την άμμο. Για θεό τους θα έχουν τη δύναμή τους.

Αυτή η γνώση για το χαρακτήρα των Χαλδαίων, πριν ακόμη φτάσουν, πρέπει να έκανε τον προφήτη, αλλά και κάθε πιστό άνθρωπο να αναρωτιέται για αυτή την επιλογή του Θεού. Αυτό ακριβώς είναι και το δεύτερο παράπονο και ερώτημα του προφήτη. Αυτούς

Θεέ διαλέγεις; Αυτοί είναι πιο άδικοι από εμάς, πιο βίαιοι. Τιμωρείς τη βία με περισσότερη βία; Αυτό θα το μελετήσουμε στο επόμενο τεύχος. Για την ώρα παραμένουμε στο πρώτο.

Φυσικά οι ίδιοι οι Χαλδαίοι δεν είχαν καμία αίσθηση ότι ο Θεός τους χρησιμοποιεί. Αυτοί θα πίστευαν για τον εαυτό τους, ό,τι και οι Ασσύριοι πριν από αυτούς. Ακούστε τι έλεγαν: «Με τη δύναμη του χεριού μου το έκανα, και με τη σοφία μου, επειδή είμαι συνεισφέρω και μετακίνησα τα όρια των λαών, και διάρπαξα τους θησαυρούς τους, και καθαίρεσα, ως ισχυρός, αυτούς που κάθονται σε ύψος· και το χέρι μου βρήκε, σαν σε φωλιά, τα πλοῦτη των λαών· και καθώς κάποιος μαζεύει αφημένα αυγά, έτσι συγκέντρωσα εγώ ολόκληρη τη γη· και κανένας δεν κούνησε φτερούγα ή άνοιξε στόμα ή ψιθύρισε». (Ησαΐας 10:13-14). Έτσι θα σκέφτονταν και οι Χαλδαίοι, ειδικά τη στιγμή που για θεό τους έχουν τη δύναμή τους.

Όπως έτσι σκέφτονται και οι σημερινές υπερδυναμείς. Όπως σκέφτεται καθένας που έχει στα χέρια του εξουσία. Νομίζει πως την απέκτησε μόνος του και θα είναι για πάντα δική Του και μπορεί να την κάνει ό,τι θέλει.

Και ο Θεός απαντά σε όλους αυτούς: «Καυχιέται ποτέ η αξίνα ενάντια σε αυτόν που τη χρησιμοποιεί; Ή μήπως το πριόνι περηφανεύεται σ' εκείνον που το δουλεύει; Σαν να μπορούσε το ραβδί να χειριστεί αυτόν που το κρατάει, σαν να μπορούσε το ξύλινο ρόπαλο εκείνον να σηκώσει που δεν είναι από ξύλο καμωμένος» (Ησαΐας 10:15).

Ποια είναι τα μαθήματα λοιπόν μέχρι αυτό το σημείο από τον προφήτη Αββακούμ;

1. Μη φοβάσαι να κάνεις δύσκολες ερωτήσεις στο Θεό.

Ο Θεός δε φοβάται. Αντίθετα τις απαντάει, τη στιγμή που είναι κραυγές αγωνίας και προσπάθειας να καταλάβουμε τι συμβαίνει. **Να είσαι έτοιμος όμως να δεχτείς και δύσκολες απαντήσεις.** Οι δύσκολες ερωτήσεις έχουν δύσκολες απαντήσεις.

2. Δεν είναι δυνατόν να βασιλεύει η αδικία και ο Θεός να μην κάνει κάτι. Ο Θεός θα κάνει κάτι. Και αυτό το κάτι είναι πως...

3. ... ο Θεός κρίνει την αμαρτία. Όπως ρώτησε ο Αβραάμ, ο Θεός που είναι κριτής όλης της γης, θα κάνει κρίση. Δεν υπάρχει περίπτωση να μη συμβεί αυτό. Ακόμη και στο λαό Του. Κυρίως στο λαό Του.

4. Ο Θεός κρίνει την αμαρτία στο λαό Του. Δεν κάνει τα στραβά μάτια. Όταν μπήκαν στη γη της

επαγγελίας, τους προειδοποίησε λέγοντάς τους πως αν κάνουν τα ίδια, όπως έβγαλε τα έθνη έτσι θα βγάλε και τους ίδιους. Και έγινε αυτό. Και στην Καινή Διαθήκη γράφει στην Α' Πέτρου 4:17, επειδή, έφτασε ο καιρός το να αρχίσει η κρίση από τον οίκο του Θεού· και αν αρχίζει πρώτα από μας, ποιο θα είναι το τέλος εκείνων που απειθούν στο ευαγγέλιο του Θεού; Η σκληρή ερώτηση του προφήτη, «Κύριε δεν βλέπεις την αδικία;» αφορά το λαό Του. Ο Θεός κρίνει την αμαρτία στο λαό Του.

5. Ο Θεός κρίνει την αμαρτία **με τρόπους που εμείς δεν καταλαβαίνουμε.** Με τρόπους που ο νους μας δεν μπορεί να συλλάβει. Φέρνει για παράδειγμα ένα έθνος σκληρό για να τιμωρήσει κάποιον άλλο. Αυτό όμως δείχνει μια αλήθεια που μπορεί να μας χαρίσει ανάπαυση μέσα μας. Δείχνει πως...

6. ... ο Θεός είναι κυρίαρχος πάνω από τους βασιλιάδες και τα έθνη. Ακούστε τα λόγια στο Ναβουχοδονόσορ: Ο Ύψιστος είναι Κύριος της βασιλείας των ανθρώπων, **και σε όποιον θέλει τη δίνει,** και το εξουθένημα των ανθρώπων βάζει επάνω σ' αυτή (Δανιήλ 4:17). Ο Θεός βάζει κάποτε στη βασιλεία το εξουθένημα των ανθρώπων.

7. Ο Θεός χρησιμοποιεί τα έθνη ως όργανά Του για να εκτελέσει τους σκοπούς Του.

Και τώρα που τα ξέρω όλα αυτά θα πει κάποιος; Τώρα που τα ξέρω, αυτό πρέπει να με οδηγήσει από τη μία σε υπακοή και εμπιστοσύνη με φόβο

Θεού. Με αυτόν τον Θεό, τον ουράνιο Πατέρα που με αγαπάει τέλεια και έδωσε το Χριστό για μένα, δεν παίζω. Επειδή είναι Πατέρας μου, δεν κάνω ό,τι θέλω. Ακριβώς επειδή με αγαπάει δε θα διστάσει να με πειθαρχήσει. Τον φοβάμαι με τον σωστό, τον υγιή φόβο του χριστιανού και τον λατρεύω. Πρέπει να με οδηγήσει σε λατρεία και θαυμασμό. Πρέπει να με οδηγήσει σε (1) άνευ όρων υπακοή κι εμπιστοσύνη (2) φόβο Θεού, (3) γνήσια λατρεία.

Ω, βάθος πλούτου και σοφίας και γνώσης Θεού! Πόσο ανεξερεύνητες είναι οι κρίσεις του, και ανεξιχνίαστοι οι δρόμοι του! Επειδή, «ποιος γνώρισε τον νοου του Κυρίου; Ή, ποιος έγινε σύμβουλός του;». «Ποιος, πρώτος, έδωσε κάτι σ' αυτόν, για να του γίνει ανταπόδοση;». Επειδή, απ' αυτόν, και διαμέσου αυτού, και σ' αυτόν είναι τα πάντα· σ' αυτόν ανήκει η δόξα στους αιώνες. Αμήν (Ρωμαίους 11:33-36).

Ο αιδ. Γ. Αδάμ είναι ποιμένας της Β' Ε.Ε.Ε. Αθηνών.

Μη φοβάσαι να κάνεις δύσκολες ερωτήσεις στο Θεό. Ο Θεός δε φοβάται. Αντίθετα τις απαντάει, τη στιγμή που είναι κραυγές αγωνίας και προσπάθειας να καταλάβουμε τι συμβαίνει. Να είσαι έτοιμος όμως να δεχτείς και δύσκολες απαντήσεις. Οι δύσκολες ερωτήσεις έχουν δύσκολες απαντήσεις

"Εν πνεύματι και αληθεία": Ξέρουμε τι σημαίνει;

του Jeffrey W. Baldwin

Μέσα στην εκκλησιαστική ζωή και ρητορική πρέπει να έχω ακούσει (και να έχω κηρύξει) τη σπουδαιότητα της λατρείας «εν πνεύματι και αληθεία» μύριες φορές. Το πρόβλημα με το χιλοειπωμένο όμως είναι όχι μόνο ότι γίνεται οικείο, αλλά ότι δημιουργεί την ψευδαίσθηση ότι γνωρίζουμε τι είναι αυτό για το οποίο μιλάμε. Ως πιστοί τείνουμε να αναπτύσσουμε ένα στοκ φράσεων που λειτουργούν ως κωδικοί πάνω στους οποίους όλοι μπορούν να συμφωνήσουν επειδή όλοι έχουν κάτι διαφορετικό στο νου τους. Οι λέξεις «πνεύμα» και «αλήθεια» έχουν ευρύτατη σημασιολογική εμβέλεια. Είναι από εκείνες τις λέξεις που όλοι νομίζουν ότι τις κατανοούν, χωρίς να κάνουν τον κόπο να δουν με ποιον τρόπο τις εννοούσε ο Ιησούς (μέσω του ευαγγελίου του Ιωάννη) αιώνες νωρίτερα. Στόχος αυτού του άρθρου δεν είναι να δώσει την απάντηση αλλά να θέσει την ερώτηση εκ νέου.

Η συγκεκριμένη φράση «έν πνεύματι και αληθεία» επαναλαμβάνεται δυο φορές στους στίχους 23 και 24 του Ευαγγελίου του Ιωάννη. Δεν εμφανίζεται πουθενά αλλού, ούτε στον Ιωάννη ούτε στη Παλαιά ή στην Καινή Διαθήκη. Βέβαια, οι έννοιες της αλήθειας και του Πνεύματος αναφέρονται, όχι μαζί αλλά ξεχωριστά στην ιστορία με τον Νικόδημο (κεφ. 3). Υπάρχει εκτεταμένη αναφορά στο Πνεύμα και στο έργο Του (3,5-8). Αξιοσημείωτος ιδιαίτερα είναι ο στ. 5: «ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος». Στο 3,21 διαβάζουμε: «ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς ἵνα φανερωθῆ ἑαυτοῦ τὰ ἔργα ὅτι ἐν θεῷ ἐστὶν εἰργασμένα». Ὅμως ακόμα περισσότερη σημασία για την περικοπή μας έχει ο αμέσως προηγούμενος στίχος: «πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσων μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς ἵνα μὴ ἐλεγχθῆ τὰ ἔργα αὐτοῦ» (3,20). Αναρωτιέται κανείς αν ο Ιησούς περιγράφει στο Νικόδημο αυτό που η Σαμαρειτίσσα θα βιώσει, ώστε τελικά το κεφ. 3 να αποτελεί προετοιμασία για τα δρώμενα του κεφ. 4; Μ' άλλα λόγια, η «άνωθεν γέννηση» εξηγείται θεολογικά στο κεφ. 3, ώστε μετά να δούμε ένα παράδειγμα της στην πράξη, σε τόπο απροσδόκητο, στο κεφ. 4;

Ποιες έννοιες μπορούν να αποδοθούν σε αυτές τις πλούσιες αλλά διφορούμενες λέξεις; Πριν καν προχωρήσουμε, πρέπει να επισημανθεί ότι η πρόθεση «έν» δεν επαναλαμβάνεται με τη λέξη «αλήθεια». Η μη-επανάληψη της πρόθεσης ίσως να υπονοεί κάποια ενότητα ή ομοιότητα των δύο λέξεων (βλ. Robertson, 566). Οφείλουμε να σκεφτούμε όχι μόνο το νόημα της κάθε λέξης ξεχωριστά αλλά και των δύο μαζί. Στον ακόλουθο κατάλογο αναφέρουμε τα πιθανά νοήματα της κάθε λέξης. Ὅμως μπορεί να υπάρξει ο οποιοσδήποτε συνδυασμός νοημάτων μεταξύ των δύο λέξεων. Τελικά η απάντηση σ' αυτό το ερώτημα θα εξαρτηθεί από το ποιος συνδυασμός ταιριάζει με τη βιβλική θεολογία της ΚΔ εν γένει και του Ιωάννη ειδικότερα, ποιος ταιριάζει με τη συγκεκριμένη συνάφεια, και ποιος απαντά πιο ουσιαστικά στο ερώτημα γιατί να μην ισχύει πλέον το ζήτημα του «τόπου» λατρείας;

«έν πνεύματι και αληθεία»
Πνευματικά (=όχι σαρκικά)	Δογματική αλήθεια
Πνευματικά (=όχι υλικά/γεωγραφικά)	Αυθεντικότητα/γεννσιότητα/βιωματικότητα
Πνευματικά (=εσωτερικά, όχι εξωτερικά)	Ειλικρίνεια στην καρδιά
Εν Αγίω Πνεύματι	Εν Χριστώ ως την αλήθεια
Εν Αγίω Πνεύματι με την εσχατολογική έμφαση της έλευσης του Πνεύματος . . .	Εσχατολογικά (σε αντίθεση με τις σκίες του παρελθόντος)
Πνευματικά (=Προφητικά)	Διαθηκική/γαμήλια πιστότητα
Πνευματικά (=Ζωντανά)	

«έν πνεύματι».¹ Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση της κάθε περίπτωσης, πρέπει να αναφέρουμε δυο-τρία εισαγωγικά θέματα για τον ρόλο του Πνεύματος στο Ευαγγέλιο του Ιωάννη. Το Πνεύμα συνδέεται με το νερό (3,5), τη ζωή (6,63), τη δόξα του Ιησού (7,39), την αγιότητα (1,33· 14,17· 20,22) αλλά πιο συχνά . . . με την αλήθεια (4,23.24· 14,17· 15,26· 16,13).

Τι ενεργεί το Πνεύμα στο Ευαγγέλιο του Ιωάννη; Βαπτίζει/βαπτίζεται (1,33), γεννά (3,5.6.8), λαμβάνεται (7,39· 20,22), δίδεται (14,16), μένει «μετά» των πιστών (14,16), «παρά» των πιστών (14,17), και μέσα στους πιστούς (14,17), διδάσκει (14,26), θυμίζει τα λόγια που είπε ο Ιησούς (14,26), μαρτυρεί για τον Ιησού (15,26), οδηγεί στην αλήθεια (16,13), λαλεί αυτά που ακούει (16,13), αναγγέλλει τα ερχόμενα (16,13). Το Πνεύμα *έρχεται* επειδή ο Ιησούς φεύγει (16,7).

Ας δούμε τώρα ποιες από τις προαναφερθείσες ερμηνείες του «εν πνεύματι» ταιριάζει περισσότερο στη συνάφεια:

(1) «έν πνεύματι» σημαίνει **πνευματικά, όχι σαρκικά**. Μια πρώτη προσέγγιση αυτής της ερμηνείας θα ήταν ότι η λέξη «πνεύμα» αναφέρεται στον άνθρωπο ο οποίος αποτελείται από δύο (ή τρεις) πλευρές, μιαν υλική και μιαν άυλη. Η αντίθεση αυτή ταιριάζει με τη δήλωση του 3,6 ότι αυτό που έχει γεννηθεί από σάρκα είναι σάρκα, ενώ αυτό που έχει γεννηθεί από το πνεύμα είναι πνεύμα. Ύστερα τονίζεται ότι «τὸ πνεῦμα ἐστὶν τὸ ζωοποιούν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδὲν· τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λελάληκα ὑμῖν πνεῦμά ἐστὶν καὶ ζωὴ ἐστὶν» (6,63). Η έμφαση σ' αυτήν την περίπτωση θα πρέπει να είναι στο γεγονός ότι κάποιος μπορεί να λατρεύει «πνευματικά» όταν έχει γεννηθεί άνωθεν από το Πνεύμα. Στην *πράξη* όμως τι σημαίνει αυτό; Τι εννοούμε όταν μιλάμε για *σαρκική* λατρεία; Αν δεχτούμε αυτήν την ερμηνεία όμως, πρέπει να δούμε τον κίνδυνο ότι θα πέφαμε στην παγίδα του γνωστικισμού και όλων των άλλων συναφών αντιλήψεων της εποχής που μείωναν την ύλη και τον κόσμο που ο Θεός δημιούργησε ή που παρουσίαζαν τη λύτρωση ως φυγή από την ύλη. Ας μην ξεχνάμε ότι το ίδιο το Ευαγγέλιο μάχεται

αυτήν την αντίληψη με το περίφημο «ο Λόγος σαρξ εγένετο» (1,14 - αν και μια λέξη μπορεί να έχει διάφορα νοήματα και στον ίδιο συγγραφέα). Η αντίθεση πνεύματος και σάρκας συνεπώς (εάν ισχύει εδώ) θα μπορούσε να εννοείται με την έννοια της σάρκας ως ροπής προς την αμαρτία.

(2) «έν πνεύματι» σημαίνει **πνευματικά/εσωτερικά, όχι εξωτερικά/ τυπολατρικά**. Η άποψη αυτή είναι όμοια με την προηγούμενη, αναφερόμενη και πάλι στο πρόσωπο του λατρευτή. Στην ΠΔ συχνά τονίζεται η εκζήτηση του προσώπου του Θεού από την καρδιά ή την ψυχή ή το πνεύμα του ανθρώπου, ενώ σε δύο χωρία ο Ιωάννης μιλά για το «πνεύμα» ως τον εσωτερικό άνθρωπο, χωρίς να γίνεται αναφορά στο Άγιο Πνεύμα («ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι» [11,33], «ἐταράχθη τῷ πνεύματι» [13,21]). Εάν εννοείται αυτό, ο Ιησούς έμμεσα θα έκανε κριτική στην τυπολατρεία, πιθανότατα μάλιστα στην τυπολατρεία που παρατήρησε στην Ιερουσαλήμ όταν καθάρισε το ναό (2,13-22). Ή, μπορεί να ασκούσε κριτική στους ανθρώπους οι οποίοι δίνουν την εντύπωση μιας εξωτερικής συμμόρφωσης με τα θρησκευτικά πράγματα, χωρίς όμως να το λέει ο εσωτερικός τους άνθρωπος, το «πνεύμα» τους. Σ' αυτήν την περίπτωση, το επιχείρημα μοιάζει με αυτό των Συνοπτικών Ευαγγελίων, όπου η σχέση με τον Πατέρα επιτυγχάνεται «εν τω κρυπτῷ». Το ερώτημα όμως είναι αν η συνάφεια εδώ μας παραπέμπει εκεί. Βέβαια, η αναφορά στον εσωτερικό άνθρωπο δεν αποκλείει την παρουσία του Αγίου Πνεύματος, καθότι δηλώνεται ότι Εκείνος «εν ὑμῖν ἔσται» (14,17).

(3) «έν πνεύματι» σημαίνει **πνευματικά, όχι υλικό/ γεωγραφικά**. Αν δεχτούμε αυτήν την ερμηνεία, παύουμε να σκεφτόμαστε πώς πρέπει να είναι το *πρόσωπο* που λατρεύει και σκεφτόμαστε τον *τόπο* όπου λατρεύει. Στη συζήτηση του Ιησού με το Νικόδημο τονίστηκε η «γεωγραφική» ελευθερία του Πνεύματος: «τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ και τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶν πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος» (3,8). Η συνάφεια της περικοπής μας έχει τονίσει ήδη την αντίθεση ανάμεσα σε υλικό νερό, το οποίο έχει προσωρινά αποτελέσματα και, σε πνευματικό νερό, το οποίο ξεδιψά αιώνια. Επίσης, η απάντηση του Χριστού εστιάζει στο «τοπικό» ερώτημα που έθεσε η Σαμαρείτισσα (ενώ ίσως παραπέμπει και στο «πρέπει» της διέλευσης του Ιησού μέσα από τη Σαμάρεια, στ. 4). Η εστίαση στον «τόπο» θα σήμαινε εστίαση στην ύλη, ενώ το «πνευματικά» θα σήμαινε αποδέσμευση από τους περιορισμούς της ύλης. Πέραν αυτού όμως, η εστίαση στον τόπο αναφερόταν στο γεγονός ότι η παρουσία του Θεού «περιοριζόταν», βρισκόταν γεωγραφικά στο ναό της Ιερουσαλήμ, στον τόπο όπου μπορούσε κανείς να είναι βέβαιος ότι θα βρει τον Γιαχβέ. Η αποστολή, ο ερχομός του Πνεύματος, θα άλλαζε τα δεδομένα διότι η απτή παρουσία του Θεού πλέον θα κινούνταν έξω απ' αυτά τα γεωγραφικά όρια. Γι' αυτό και θα συνέφερε τους μαθητές το γεγονός ότι ο Ιησούς θα έφευγε για να στείλει το Πνεύμα, διότι Εκείνος θα ερχόταν να ελέγξει τον *κόσμο* περί αμαρτίας, δικαιοσύνης και κρίσεως (16,7-8).

(4) «έν πνεύματι» σημαίνει «**εν Αγίω Πνεύματι**». Σ' αυτήν την περίπτωση δεν σκεφτόμαστε ούτε το *πρόσωπο* που λατρεύει, ούτε τον *τόπο* όπου λατρεύει, αλλά την *πηγή* από την οποία εμπνέεται η λατρεία του. Στο Ευαγγέλιο του Ιωάννη η λέξη πνεύμα αναφέρεται τις περισσότερες φορές στο Άγιο Πνεύμα. Δεδομένου (άποψη 1) ότι για να γεννηθεί κανείς

πνευματικά πρέπει να ενεργήσει το Πνεύμα, και ότι εφόσον το Πνεύμα έχει ενεργήσει, θα συνεχίσει να ενεργεί, μπορεί κανείς να θεωρήσει ότι η λατρεία «εν πνεύματι» σημαίνει λατρεία στο χώρο επίδρασης του Αγίου Πνεύματος. Αν είναι έτσι, το κεφ. 4 αποτελεί θεολογική συνέχεια της διδασκαλίας του κεφ. 3, εκεί όπου ο Ιησούς δίδαξε την ανάγκη ο άνθρωπος να αναγεννηθεί «ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος...» (3,5). Από το ζεύγος «ὔδωρ καὶ πνεύμα», το οποίο αναφέρεται στο *ξεκίνημα* μιας σχέσης με το Θεό, προχωράμε στο ζεύγος «πνεύμα καὶ ἀλήθεια», το οποίο αναφέρεται στη λατρευτική *συνέχεια* αυτής της σχέσης.

(5) «έν πνεύματι» σημαίνει «**εν Αγίω Πνεύματι**»... **εσχατολογικά**. Εδώ προϋποτίθεται η τέταρτη άποψη αλλά εισάγεται η έννοια του χρόνου και προστίθεται η εσχατολογική έμφαση. Η εσχατολογική χροιά της περικοπής μας, καθώς και η έμφαση στο γεγονός ότι «έρχεται ώρα» στην οποία καταργείται ο περιορισμός του «τόπου», καθιστά αυτήν την άποψη ιδιαίτερα ελκυστική... Εξάλλου, όταν η Σαμαρείτισσα ρωτά για τον μεσσία, ίσως ρωτά επειδή γνωρίζει ότι ο μεσσίας είναι ο «πνευματοφόρος». Όμως αυτό που ενισχύει ακόμα περισσότερο αυτήν την άποψη βρίσκεται στο κεφ. 7: «ὁ πιστευῶν εἰς ἐμέ καθὼς εἶπεν ἡ γραφὴ ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥέουσουσιν ὕδατος ζῶντος, τοῦτο δὲ εἶπεν περὶ τοῦ πνεύματος ὃ ἐμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύσαντες εἰς αὐτόν· οὐπω γὰρ ἦν πνεῦμα, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη» (7,38-39). Ο συνδυασμός του Πνεύματος με την πίστη και το ζωντανό νερό σ' εκείνη την περικοπή προσφέρει μια ισχυρή ένδειξη ότι πρόκειται γι' αυτό ακριβώς. Βέβαια, αυτό δεν μας βοηθά να κατανοήσουμε συγκεκριμένα πώς εκδηλώνεται το *περιεχόμενο* της παρουσίας του Πνεύματος.

(6) «έν πνεύματι» σημαίνει **πνευματικά, δηλαδή προφητικά**. Σ' αυτήν την περίπτωση η αναφορά στο Πνεύμα σχετίζεται με μια από τις πρακτικές εκδηλώσεις του Πνεύματος μέσα στη ζωή. Στην ΠΔ η έκχυση του Πνεύματος συνδεόταν με τη διάχυτη ανάπτυξη της προφητείας: «καὶ ἔσται μετὰ ταῦτα καὶ ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνύπνια ἐνυπνιασθήσονται καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὀράσεις ὄψονται καὶ ἐπὶ τοὺς δούλους καὶ ἐπὶ τὰς δούλας ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου» (σημειώστε τη διπλή αναφορά σε γυναίκες στο χωρίο αυτό). Στο 3,34 φαίνεται αυτή η έννοια να κυριαρχεί: «ὄν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν τὸ πνεῦμα». Βεβαίως μια αναφορά σε προφητεία θα ταίριαζε και με συνήθειες και χαρακτηριστικά φαινόμενα που παρατηρούνται στην πρώτη εκκλησία (βλ. π.χ. Πράξεις, Α' Κορ. 10-14 κ.λπ.). Σ' αυτό το επιχείρημα μπορεί να προστεθεί η διακονία του Πνεύματος να διδάξει/θυμίσει/μαρτυρήσει τα πάντα περί Χριστού στους μαθητές (14,26- 15,26). Το ερώτημα ωστόσο παραμένει αν πρέπει να περιοριστεί η αναφορά στο Πνεύμα σε μια μόνο εκδήλωσή Του.

(7) «έν πνεύματι» σημαίνει **πνευματικά, δηλαδή ζωντανά, όχι «νεκρά**». Εδώ και πάλι επιστρέφουμε στην έμφαση στο *πρόσωπο* που λατρεύει και ειδικά στον *τρόπο* με τον οποίο λατρεύει. Το πνεύμα συνδέεται με τη ζωή, όπως μπορεί κανείς να διαπιστώσει από την ιστορία της δημιουργίας αλλά και από την κοιλάδα του Ιεζεκιήλ με τα ξερά κόκαλα καθώς και από άλλες προφητικές περικοπές. Όταν ο Ιησούς πέθανε

στο σταυρό, διαβάζουμε ότι «παρέδωκεν τὸ πνεῦμα» (19,30· η δήλωση αυτή βέβαια λειτουργεί και ως λογοπαίγνιο αναφερόμενο στο γεγονός ότι έδωσε το Πνεῦμα διά του θανάτου Του). Πρακτικά όμως, τι θα σήμαινε αυτό; Ότι η λατρεία θα ήταν πιο ζωντανή; Ζωντανή με ποια έννοια; Με την έννοια της ζωντανίας, της ζωηράδας; Μα η λατρεία στο ναό της Ιερουσαλήμ δεν έπασχε από απουσία ζωντανίας, όπως μπορεί κανείς να διαπιστώσει από σχετικά κείμενα της ΠΔ. Όμως ίσως εννοείται η «ζωή» με βαθύτερη έννοια. Ας μην ξεχνάμε πως δυο κεφάλαια πριν, στο ναό της Ιερουσαλήμ ο Ιησούς υπαινίχθηκε το θάνατο του ναού και την ανάγκη του για νέα ζωή με τη δήλωση: «Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν» (2,19). Το «ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν» (1,4α) αποτελεί ένα από τα σημαντικά μοτίβα του Ευαγγελίου του Ιωάννη. Εξάλλου όλη η συζήτηση του κεφ. 3 περί του Πνεύματος καταλήγει στο δῶρο της αιώνιας ζωής (3,16). Ο Ιησούς ο ίδιος λέει: «τὸ πνεῦμά ἐστιν τὸ ζωοποιούν... τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λελάληκα ὑμῖν πνεῦμά ἐστιν καὶ ζωὴ ἐστιν» (6,63). Τέλος, στη συνάφεια εδῶ ἤδη έχει γίνει αναφορά στο «ὕδωρ τὸ ζῶν» (στ. 10,11), το οποίο μπορεί να γίνει μέσα στον άνθρωπο «πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον» (4,14).

Είναι προφανές από τα πιο πάνω ότι το νόημα της αναφοράς στο «πνεῦμα», όταν προσπαθούμε να γίνουμε πιο συγκεκριμένοι, δεν είναι πλέον τόσο προφανές. Η καθεμιά από τις απόψεις που εκθέσαμε πιο πάνω μπορεί να υποστηριχθεί βιβλικά αλλά και βιωματικά καθιστώντας το ακριβές μήνυμα της περικοπής φευγαλέο. Έχουμε μια αίσθηση ότι κάτι καταλάβαμε, ενώ ταυτόχρονα αναρωτιόμαστε αν θα το καταλάβουμε ποτέ πλήρως. Μήπως όμως το «εν αληθεία» θα είναι πιο ευκολονόητο;

Εφόσον είδαμε τις δυσκολίες που διέπουν τη φράση «ἐν πνεύματι», στρεφόμαστε τώρα στις πιθανές ερμηνείες της φράσης «καὶ ἀληθεία».² Η αλήθεια αλλού αποτελεί ζευγάρι με την χάρι (1,14: «δόξαν... πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας»· 1,17: «ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο»). Το πιθανότερο είναι ότι σ' αυτές τις περιπτώσεις μεταφράζεται η εβραϊκή έκφραση *κχέσεντ β έμετ*. Στους Ο' συνήθως αυτή η φράση μεταφράζεται «έλεος και αλήθεια» (Ψλ. 24,10· 84,11· 88,15) αλλά και «ελεημοσύνη και αλήθεια» (Παρ. 20,28· Τωβ. 3,2).

Κατά τα άλλα όμως, η λέξη «αλήθεια» συχνά συνδέεται με τη λέξη «πνεῦμα» (4,23,24· 14,17· 15,26· 16,13) καθότι το πνεῦμα χαρακτηρίζεται «πνεῦμα τῆς ἀληθείας». Η αλήθεια είναι κάτι που μπορεί κανείς να κάνει (3,21), πιθανότατα με την έννοια της γνησιότητας (βλ. το επίθετο «αληθινός»). Είναι όμως ιδιαίτερα σημαντικό να προσέξουμε ότι η αλήθεια συχνά συνδέεται με τα λόγια ή με τον λόγο του Χριστού. Ο Ιησούς μιλά για γνώση της αλήθειας (8,32). Η αλήθεια μαρτυρείται από τον Βαπτιστή και τον Ιησού (5,33 και 18,37 αντίστοιχα), λαλείται από τον Ιησού (8,40.45.46· 16,7) αλλά και από το Πνεῦμα (16,13), ενώ ο Λόγος του Θεού αποκαλείται αλήθεια (17,17). Όλ' αυτά, σε σύγκριση με την κριτική που ασκείται στον διάβολο (ο οποίος λαλεί το ψεύδος [8,44]), δείχνουν ότι η αλήθεια σε πολλές περιπτώσεις λαμβάνει

τη μορφή προτάσεων (=δογμάτων;) που πρέπει κανείς να αποδεχθεί ή να πιστέψει. Από την άλλη πλευρά, η αλήθεια φαίνεται ενίοτε να είναι κάτι ακόμα βαθύτερο από τα λόγια. Το γεγονός ότι συνδέεται με τη χάρι (1,14,17) δίνει την εντύπωση ότι έχει κάποια ιδιαίτερη ισχύ. Με ποια έννοια μπορεί η αλήθεια να «ελευθερώσει» (8,32β); Με ποια έννοια μπορεί ο Ιησούς να είναι «ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ» (14,6); Με ποια έννοια μπορούν οι μαθητές να είναι «ἡγιασμένοι ἐν ἀληθεία» (Ιω. 17,19· βλ. στ. 17); Και με ποια έννοια μπορεί κανείς να είναι «ἐκ τῆς ἀληθείας» (18,37); Δίνεται η εντύπωση ότι αναφερόμαστε σε κάτι βαθύτερο. Αυτή η εντύπωση δεν διέφυγε ούτε από τον Πιλάτο, ο οποίος αναγκάστηκε να θέσει το ερώτημα: «τί ἐστιν ἀλήθεια;» (18,38). Προφανώς για να μένει με την απορία, ο Πιλάτος δεν ήταν εκ της αληθείας. Στη Σαμαρείτισσα όμως επιβεβαιώνεται ο λόγος του Χριστού: «ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς» (18,37, βλ. 3,21). Οι αληθινοί προσκυνητές είναι σαν αυτήν;

Αξίζει να σημειωθεί και άλλη μια πτυχή του θέματος. Ἦδη τονίσαμε το γεγονός ότι η αλήθεια όντως είναι «λεκτική». Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι η θεολογία του *Ιησού* ως «Λόγου» διέπει όλο το Ευαγγέλιο του Ιωάννη. Όταν επιστρέφουμε στο ζήτημα της αλήθειας, κάνει εντύπωση πόσο

αυτή συνδέεται με τον Ιησού: ο Ιησούς είναι «πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας» (1,14), διότι η χάρι και η αλήθεια «διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο» (1,17). Ο Βαπτιστής μαρτύρησε για την αλήθεια δείχνοντας προς τον Ιησού (5,33· βλ. 1,15.29-34.36), ο Οποῖος εξάλλου ἦταν η αλήθεια (14,6). Ο Ιησούς ναί μεν *λαλεί* την αλήθεια (8,40.45.46· 16,7) αλλά δεν πρέπει να λησμονούμε ότι ο ίδιος είναι ο *Λόγος* που *έγινε σάρκα* (1,1-3.14) και άρα και η δήλωση Του ότι «ο Λόγος ο σος αλήθειά ἐστιν» (17,17) ίσως να είναι και διφορούμενος. Ο ίδιος κηρύττει

ότι η «αλήθεια» θα ελευθερώσει εκείνους που την γνωρίζουν (8,32), όμως λίγους στίχους αργότερα διευκρινίζει: «ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε» (8,36). Ο «ποιῶν τὴν ἀλήθειαν» έρχεται στον Ιησού (3,21) ενώ «ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας» ακούει τη φωνή του Ιησού (18,37). Το δε Πνεῦμα της αληθείας (ο παράκλητος) έρχεται ως προϊόν της προσευχής του Ιησού στον Πατέρα (14,16-17) ή, αλλιώς, πέμπεται από τον Ιησού στους πιστούς «παρά του πατρός» (15,26α), τελικά έρχεται για να μαρτυρήσει για τον Ιησού (15,26β) και να οδηγήσει «ἐν τῇ ἀληθείᾳ πάση», που σημαίνει: «οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ ἀλλ' ὅσα ἀκούσει λαλήσει καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν, ἐκεῖνος ἐμέ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήμψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν» (16,13β-14). Γι' αυτό και το ερώτημα του Πιλάτου περί αληθείας είναι άτοπο, διότι στεκόταν μπροστά στην *αλήθεια* και δεν την αναγνώριζε (18,38).

Συνεπώς, από τα πιο πάνω είναι προφανές ότι η «αλήθεια» είναι μεν λεκτική (ο «λόγος» του Λόγου) αλλά είναι και προσωπική (ο Λόγος του «λόγου»). Η αλήθεια και το πρόσωπο του Ιησού συνδέονται τόσο στενά ώστε σχεδόν να ταυτίζονται. Γι' αυτό και όταν ο Ιησούς λέει: «ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ» (14,6α), το συνδέει με την πρόσβαση στον Πατέρα: «οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα

Οι λέξεις «πνεῦμα» και «αλήθεια» έχουν ευρύτατη σημασιολογική εμβέλεια. Είναι από εκείνες τις λέξεις που όλοι νομίζουν ότι τις κατανοούν, χωρίς να κάνουν τον κόπο να δουν με ποιον τρόπο τις εννοούσε ο Ιησούς (μέσω του ευαγγελίου του Ιωάννη) αιώνες νωρίτερα

εί μη δὲ ἔμοῦ» (στ. 6β). Αυτό ακριβώς είναι και το θέμα υπό συζήτηση με τη Σαμαρείτισσα: η *προσκύνηση* του Πατέρα. Αναρωτιέται λοιπόν κανείς αν στη φράση «εν πνεύματι και αληθεία» καλούμαστε να δούμε την αλήθεια ως μια διαφορομένη έννοια, όπως τον Λόγο, η οποία όμως, στην πορεία του Ευαγγελίου γίνεται ολοένα και πιο σαφής;

Ας δούμε τώρα και πάλι τις διάφορες απόψεις για το «εν αληθεία», εξετάζοντας την καθεμιά ξεχωριστά:

(1) **Δογματική αλήθεια.** Σε αυτήν την περίπτωση, η λέξη «αλήθεια» δεν αναφέρεται σε κάτι που βρίσκεται μέσα στον άνθρωπο ως υποκείμενο, αλλά σε κάποιες «αλήθειες» που ο άνθρωπος ασπάζεται. Βεβαίως τα κείμενα που αναφέρονται σε «αλήθεια» που ομιλείται ή γίνεται γνωστή (5,33· 8,32.40.45.46· 15,26· 16,7.13· 17,17· 18,37· πρβλ. 8,44 όπου λαλείται το ψεύδος από τον διάβολο) ταιριάζουν μ' αυτήν την άποψη. Η αλήθεια ως προτάσεις, ως «δόγμα», θα μπορούσε εν μέρει να απαντήσει στο ερώτημα του πως μπορεί πλέον να αλλάξει το καθεστώς και να μην εστιάζεται η λατρεία πλέον σε έναν τόπο, στο ναό της Ιερουσαλήμ. Η εστίαση στην αλήθεια ως δόγμα θα αποτελούσε ασφαλιστική δικλείδα η οποία θα προστάτευε τους λατρευτές από τον συγκρητισμό και τα άλλα παρόμοια φαινόμενα που πάντα απειλούσαν το λαό του Θεού. Ας μην ξεχνάμε ότι ο Ιησούς μιλούσε εκείνη τη στιγμή σε μια σαμαρείτισσα, μια «αιρετική» από τον ιουδαϊσμό. Από την άλλη πλευρά, ο Ιησούς είναι ο *Λόγος που έγινε σάρκα*. Άρα μήπως και η «αλήθεια» στον Ιωάννη καλείται και αυτή να αφήσει το ένδυμα των λέξεων και να λάβει το ένδυμα της «σάρκας»; Εξάλλου, εάν η αλήθεια είναι μόνο λέξεις και προτάσεις τότε θα πρέπει να μιλάμε για μια «δογματική» αλήθεια που έχει τη δύναμη να *ελευθερώνει*, κάτι που ασφαλώς δεν αποκλείεται, αλλά προκαλεί ερωτήματα. Μπορούν προτάσεις να ελευθερώνουν; Και τέλος, τίθεται αυτό το ζήτημα στη συνάφεια;

(2) **Αυθεντικότητα/γνησιότητα/βιωματικότητα.** Κατά την αντίληψη αυτή, η οποία ταιριάζει ιδιαίτερα με τις αξίες του υπαρξισμού (τις οποίες προώθησε στο υπόμνημα του ο παγκοσμίου φήμης καινοδιαθηκολόγος Rudolf Bultmann), η αλήθεια δεν αναφέρεται σε κάποιες προτάσεις αλλά στον ίδιο τον άνθρωπο ως *πρόσωπο*. Είναι γεγονός ότι σε αρκετά χωρία του Ιωάννη το επίθετο «αληθινός» τονίζει το γνήσιο έναντι του κίβδηλου. Το γεγονός της ενσάρκωσης ταιριάζει ιδιαίτερα με αυτήν την άποψη. Η αλήθεια γίνεται απτή μέσα σε μια ζωή και όχι μόνο μέσα σε λόγια. Γι' αυτό διαβάζουμε: «ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς» (3,21). Σ' αυτήν την περίπτωση το ζητούμενο είναι να λατρεύεται ο Θεός κατά τρόπο αυθεντικό μέσα από τη ζωή κάποιου ανθρώπου, ώστε η λατρεία του να μην είναι μια υποκρισία, ένα ψέμα. Ας μην ξεχνάμε ότι στο Ευαγγέλιο στηλιτεύεται εντόνως το πνεύμα των ιουδαίων οι οποίοι ενώ δήθεν νοιάζονται για την αλήθεια αποδεικνύονται επανειλημμένα υποκριτές που νοιάζονται για τη δική τους δόξα (5,44) και που δεν πράττουν έργα αληθείας, αλλά ως τέκνα του μεγάλου ψεύτη, του διαβόλου, ζητούν να σκοτώσουν τον Ιησού (ενώ το αρνούνται). Από αυτόν το ναό που δεν παρήγαγε έργα αληθείας έφυγε ο Ιησούς και κατευθύνθηκε προς τη Σαμάρεια.

(3) **Ειλικρίνεια στην καρδιά.** Η άποψη αυτή δεν διαφέρει πολύ από την προηγούμενη. Η διαφορά συνίσταται στην ιδέα ότι μπορεί κανείς να *λέει*, να ομολογεί ή μάλλον, να *εξομολογείται* την αλήθεια για τον εαυτό του με ειλικρίνεια,

να μην αποκρύπτει την ενοχή του αλλά να τη φανερώνει. Ορισμένα βιβλικά χωρία ταυτίζουν την αλήθεια με την ειλικρίνεια (Ησ. 38,3· Εβρ. 10,22 «μετά ἀληθινῆς καρδίας»). Πριν λίγο η σαμαρείτισσα είπε ότι δεν έχει άνδρα και ο Ιησούς της απάντησε (κατά πάσα πιθανότητα με μια δόση ειρωνείας): «τοῦτο ἀληθὲς εἶρηκας» (στ. 18). Αυτή είναι η μόνη άλλη αναφορά σε «αλήθεια» στην άμεση συνάφεια και άρα έχει ιδιαίτερη βαρύτητα. Εξάλλου, το «καύχημα» της γυναίκας στους σαμαρείτες είναι ότι ο Ιησούς της είπε όλα όσα έκανε (στ. 29). Η αποκάλυψη του Ιησού οδηγεί στην αποκάλυψη του *ανθρώπου*. Ο Νικόδημος ήρθε στον Ιησού στο σκοτάδι, πιθανόν για να μη φανερωθούν οι αμαρτίες του, ενώ η σαμαρείτισσα τις ακούει να εκτίθενται στο άπλετο φως της ημέρας και «αντέχει» να εκτεθεί ενώπιον του φωτός. Η άποψη αυτή αφενός ταιριάζει από τη μια πλευρά με τη σωτηριολογία της μεταρρύθμισης, η οποία τόνισε τη χάρη ως δυνατότητα του ανθρώπου να παραδεχτεί την αμαρτία του (σε αντίθεση με τη σωτηρία «εξ έργων» που ταιριεί να οδηγεί στην υποκρισία), αφ' ετέρου ταιριάζει και με σύγχρονες ψυχοθεραπευτικές αντιλήψεις όπου η «μισή θεραπεία» είναι αυτή η απλή δυνατότητα του ανθρώπου να ανοιχθεί, να φανερώσει τον εαυτό του όπως ακριβώς είναι, χωρίς υπεκφυγές.

(4) **«εν Χριστώ» ως την αλήθεια.** Σε τούτη την ερμηνεία, η αλήθεια δεν σχετίζεται με το ίδιο το πρόσωπο (αν είναι αληθινό), ούτε με κάποιες προτάσεις που το πρόσωπο πιστεύει, αλλά με ένα *άλλο* πρόσωπο, με τον ίδιο τον Ιησού Χριστό. Αυτό σημαίνει ότι η λατρεία περιορίζεται στη σφαίρα του Ιησού Χριστού σε αντίθεση με τη λατρεία του οποιοδήποτε άλλου. Ήδη υποστηρίξαμε ότι όλες οι αναφορές στην αλήθεια σχετίζονται με τον Ιησού Χριστό, ενώ ο ίδιος δηλώνει ότι *είναι* η αλήθεια. Όμως, σε τούτη την περικοπή αυτό δεν λέγεται ρητά, και εν πάσει περιπτώσει, ο Θεός είναι αγάπη, αλλά αυτό δεν μας κάνει να παύουμε να σκεφτόμαστε ποιο είναι το *νόημα* της αγάπης. Αν ο Χριστός είναι αλήθεια, με ποιαν *έννοια* είναι αλήθεια; Είναι η απλή επίκληση του ονόματός Του που καθιστά την λατρεία «αληθινή»; Είναι η ταύτιση με Αυτόν, η απόφαση να Τον ακολουθήσει κανείς; Αναμφίβολα όλ' αυτά είναι σημαντικά, αλλά κατά πόσο μπορούν να συναχθούν από το συγκεκριμένο κείμενο; Ωστόσο, είναι ενδιαφέρον ότι το αμέσως επόμενο ερώτημα της Σαμαρείτισσας σχετίζεται με τον ερχόμενο *μεσσία* (στ. 25). Η ερμηνεία αυτή, σε συνδυασμό με την ερμηνεία ότι το «εν πνεύματι» είναι αναφορά στο Άγιο Πνεύμα, έχει το πλεονέκτημα ότι δημιουργεί ένα τριαδολογικό σχήμα: ο άνθρωπος πρέπει να λατρεύει τον Πατέρα εν Πνεύματι και αληθεία (=εν Χριστώ).

(5) **Εσχατολογική βίωση, σε αντίθεση με τις σκιές του παρελθόντος.** Σ' αυτήν την ερμηνεία εισάγεται η έννοια του χρόνου. Δεν εξετάζεται η αλήθεια ή το ψεύδος κάποιων προτάσεων, ούτε εξετάζεται η αυθεντικότητα ή η ειλικρίνεια του προσώπου που λατρεύει. Το ζήτημα βρίσκεται αλλού. Το ζήτημα βρίσκεται στην αποδοχή μιας νέας εσχατολογικής πραγματικότητας, η οποία είναι πιο «αληθινή» από την παλαιά. Το επίθετο «αληθινός» στον Ιωάννη συχνά υπογραμμίζει την αντίθεση ανάμεσα στις σκιές του παρελθόντος και τις πραγματικότητες του εσχατολογικού μέλλοντος³. Η ίδια αντίληψη επιβεβαιώνεται από την προς Εβραίους επιστολή (Εβρ. 8,2· 9,23-24) η οποία μιλά για «χειροποίητα» αντίτυπα των αληθινών. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η «αλήθεια» θα ξεχωρίζε από την αναγκαιότητα ενός

τοπικού ναού, επειδή η νέα εσχατολογική πραγματικότητα θα αποτελούσε εκπλήρωση όλων όσων ο ναός συμβόλιζε. Στην ΠΔ παρουσιάζεται η ιδέα ενός «διευρυνόμενου ναού» της παρουσίας του Θεού, ο οποίος ουσιαστικά έρχεται να καλύψει όλη τη γη. Το παλαιό δεν απορρίπτεται ως κακό, απορρίπτεται μόνο εφόσον δεν δίνει τη θέση του στο καινούργιο, κάτι που ταιριάζει απόλυτα με τη συνάφεια εδώ, όπου ο Ιησούς ομολογεί ότι η σωτηρία προέρχεται από τους Ιουδαίους (παρελθόν) αλλά τώρα, στο νέο καθεστώς, ο τόπος λατρείας δεν έχει σημασία (εσχατολογική πραγματικότητα). Η ακόλουθη ερώτηση της σαμαρείτισσας περί του μεσσία ενδεχομένως υποκινείται απ' αυτό το εσχατολογικό ενδιαφέρον. Βέβαια, όλ' αυτά στηρίζονται περισσότερο στη χρήση του επιθέτου «αληθινός» παρά στη χρήση του ουσιαστικού «αλήθεια». Ωστόσο, ο ερχομός του Ιησού είναι ο ερχομός της αλήθειας της εσχατολογικής πραγματικότητας, προς την οποία προσκαλούνται όλοι οι άνθρωποι . . .

(6) **Διαθηκική (γαμήλια) πιστότητα.** Σε τούτη την περίπτωση το ζήτημα εστιάζεται γύρω από την έννοια της διαθήκης με τον Θεό και μπορεί να αναφέρεται είτε στη *δική Του* είτε στη *δική μας* πιστότητα. Το γεγονός ότι η «αλήθεια» συνοδεύεται αλλού από την «χάρη», παραπέμποντας στο διαθηκικό ζευγάρι *χέσεντ β έμετ* (1,14.17), είναι άλλος ένας παράγοντας που δείχνει προς αυτήν την κατεύθυνση. Σε πολλά σημεία της Αποκάλυψης διαβάζουμε για τον Θεό ή για τον Λόγο Του, ότι είναι «πιστός και αληθινός» (Αποκ. 3,14- 19,11- 21,5- 22,6), πιθανότατα συνδυάζοντας τις δυο έννοιες. Βέβαια, σ' αυτές τις περιπτώσεις η έμφαση είναι στην πιστότητα του Θεού στη διαθήκη Του. Όταν ερχόμαστε να δούμε την ανταπόκριση του ανθρώπου, τα πράγματα είναι διαφορετικά. Είναι αλήθεια ότι η ιστορία του Ισραήλ είναι γεμάτη από απιστία προς τον Θεό της διαθήκης, η οποία μάλιστα εξηγούνταν με τους όρους της πνευματικής πορνείας και μοιχείας (βλ. Ωσηέ, Ιεζ. 16 και 23 κ.λπ.). Ακόμα και η δήλωση του Ζαχαρία ότι η Ιερουσαλήμ θα κληθεί «πόλις η αληθινή» (8,3) ίσως να είναι αναφορά σε μια αναμενόμενη εσχατολογική πιστότητα, η οποία δεν ταιριάζει με τα δεδομένα της εποχής του. Πώς θα ταιριάζε όμως αυτή η έννοια της «αλήθειας» με την περίπτωση της Σαμαρείτισσας; Το μοτίβο του γάμου έχει ήδη ξεκινήσει στο Ευαγγέλιο από το κεφ. 2, με τον γάμο της Κανά, ενώ επαναλήφθηκε στη δήλωση του Βαπτιστή στο κεφ. 3 ότι «ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν» (στ. 29). Οι πολλοί γάμοι της σαμαρείτισσας *ίσως* (εάν δεχτούμε ότι μαρτυρούν για την ανηθικότητά της, κάτι που δεν είναι βέβαιο) να θυμίζουν ακριβώς αυτήν την κατάσταση της απιστίας του Ισραήλ. Εάν είναι έτσι, ο Ιησούς προσκαλεί αυτήν και μέσω αυτής, όλους τους πιστούς, να ζήσουν μια σχέση διαθηκικής «αλήθειας», γαμήλιας πιστότητας με τον Θεό. (Σ' αυτήν την περίπτωση, το «πνεύμα της αληθείας», το οποίο αναφέρεται

αργότερα, ίσως δεν πρέπει να μεταφραστεί «πνεύμα που χαρακτηρίζεται από αλήθεια», αλλά ως υποκειμενική γενική: «το πνεύμα που πηγάζει από την αλήθεια», δηλαδή, το Πνεύμα που αποστέλλεται ως προϊόν της πιστότητας του Πατέρα.) Ωστόσο, όσο ενδιαφέρουσα κι αν είναι αυτή η άποψη, υπάρχουν αρκετές χρήσεις της λέξης «αλήθεια» στο Ευαγγέλιο του Ιωάννη στις οποίες η έννοια της αλήθειας ως διαθηκικής πιστότητας δεν ταιριάζει και άρα πρέπει να διατηρούμε τις επιφυλάξεις μας.

Στο τέλος μιας τέτοιας πρώτης διερεύνησης νιώθει κανείς αρχικά ζαλισμένος από την αίσθηση της αβεβαιότητας της ερμηνείας του κειμένου. Το παρήγορο με όλες τις πιθανότητες που εκφράστηκαν πιο πάνω, είναι ότι όλες είναι σύμφωνες με άλλες δηλώσεις ή υπαινιγμούς του Λόγου του Θεού. Συνεπώς, μια λανθασμένη ερμηνεία του *συγκεκριμένου* χωρίου δεν μας τοποθετεί στο χώρο της πλάνης ως προς την γενική διδασκαλία των Γραφών. Μ' άλλα λόγια, αν πέφτουμε έξω στο τι σημαίνει το «εν πνεύματι και αληθεία», δεν συνεπάγεται ότι απομακρυνθήκαμε από το Πνεύμα ή ότι πέραμε έξω από την αλήθεια! Ο αναγνώστης που διάβασε αυτό το άρθρο με την ελπίδα ότι θα λάβει την απάντηση στα ερωτήματά του ίσως να απογοητευθεί. Ίσως όμως η απάντηση να βρίσκεται μέσα στην ίδια του την απογοήτευση. Ο στόχος αυτού του άρθρου δεν ήταν να δώσει μια βιαστική απάντηση αλλά να φανερώσει κάτι άλλο: ότι βρισκόμαστε κι εμείς ενδεχομένως σ' ένα τέλμα όπως αυτό του Νικόδημου ή της σαμαρείτισσας, ένα τέλμα όπου λέμε με μεγάλη ευκολία λέξεις από τις Γραφές, χωρίς όμως να αναλύουμε σε βάθος τι ακριβώς σημαίνουν. Δηλώνοντας ότι στηριζόμαστε και υποτασσόμαστε στις Γραφές, καταφέρνουμε ωστόσο ασυνείδητα να συμπληρώνουμε τα ερμηνευτικά κενά με *δικό μας* περιεχόμενο, ώστε στο τέλος της διαδικασίας οι Γραφές να έχουν παίξει μόνο το ρόλο της αυτοεπιβεβαίωσης μας. Αλήθεια, σ' ένα τέτοιο παιχνίδι, έχουμε συναντήσει πραγματικά τον Κύριο μας;

Τι σημαίνει λοιπόν το «εν πνεύματι και αληθεία»; Πρέπει να αποφασίσουμε άμεσα; Μήπως η ίδια η σαμαρείτισσα κατάλαβε από την πρώτη στιγμή τι σημαίνει; Εγώ πάντως, ακόμα δεν έχω αποφασίσει. Δεν θα ήθελα να αποφασίσω ωσάν να κατέχω ήδη όλο το «πνεύμα» και όλη την «αλήθεια» (όπως ο Νικόδημος) αλλά ως κάποιος αεί διδασκόμενος (όπως η σαμαρείτισσα). Θέλω κάποια μέρα να κατανοώ καλύτερα την απάντηση. Προτιμώ όμως πρώτα να έχω καταλάβει καλύτερα την ερώτηση. Γιατί το ταξίδι είναι εξίσου σημαντικό με τον προορισμό και, η απάντηση . . . ίσως να κρύβεται μέσα στην αναζήτηση.

Ο κ. Jeffrey W. Baldwin είναι διευθυντής του Ελληνικού Βιβλικού Σχολείου.

Υποσημειώσεις

¹ Στο κεφ. 3 οι δοτικές που αναφέρονται στο «πνεύμα» κυριαρχούνται από την πρόθεση «ἐκ» με γενική πτώση (3,5.6.8) ενώ σε τούτο το κεφάλαιο κυριαρχεί η πρόθεση «ἐν» με τη δοτική (βλ. όμως και 1,33). Εκτός από το 7,39 όπου χρησιμοποιείται η πρόθεση «περί» με γενική, όλες οι άλλες αναφορές στο «πνεύμα» δεν συνοδεύονται από κάποια πρόθεση. Η απλή δοτική χρησιμοποιείται και αλλού (11,33- 13,21) αλλά αναφέρεται στον εσωτερικό άνθρωπο του Ιησού.

² Σ' αυτό το σημείο, ασχολούμαστε με την έννοια της αλήθειας μόνο στον Ιωάννη. Βλ. Barr, *Semantics*, "Faith and Truth," 161-205.

³ Ο Ιησούς είναι το αληθινό φως σε σύγκριση με τον Ιωάννη (1,9)- ο Ιησούς είναι ο αληθινός άρτος του Θεού σε σύγκριση με το μάννα(6,32)- ο Ιησούς είναι η αληθινή άμπελος σε σύγκριση με τον Ισραήλ (15,1).Justification_Biblical_Basis.pdf, σελ.1

Ο άλλος θεός στην Πόλη: το διαφορετικό και το άνισο: ανεκτικότητα, αποδοχή, ανεξιθρησκία

του Αλέξανδρου Σακελλαρίου

Σε προηγούμενο κείμενό μας το οποίο δημοσιεύθηκε στον Αστέρα (Ιανουάριος 2008) είχαμε κάνει λόγο περί της παρουσίας και της θέσης της θρησκείας εντός των δυτικών ως επί το πλείστον κοινωνιών στη σύγχρονη εποχή. Στο παρόν κείμενο το οποίο νοηματικά συνδέεται με το προγενέστερο θα αποπειραθούμε να ψηλαφίσουμε το ζήτημα της συνύπαρξης των διαφορετικών θρησκευτικών κοινοτήτων εντός των σύγχρονων κοινωνιών. Στην προσπάθειά μας αυτή δεν έχουμε ως σκοπό μόνο την καταγραφή ορισμένων κανονιστικών και ηθικών προτάσεων, οι οποίες κατευθύνουν καταναγκαστικά τους ανθρώπους προς ένα είδος σκέψης και πράξης. Θεωρούμε άλλωστε ότι δεν είναι εφικτή καμία εκ των άνω επιβολή είτε πρόκειται για τρόπους του σκέπτεσθαι και του πράττειν είτε για ιδεολογίες είτε για θρησκείες. Αν δεν υπάρξουν κοινωνικές διεργασίες και ενδεχομένως συγκρούσεις τότε δεν πρόκειται να επιβληθεί επιτυχώς καμία αντίληψη και καμία πρακτική από όπου και αν προέρχεται.

Η υπόθεση την οποία θα προσπαθήσουμε να υποστηρίξουμε είναι ότι η άσωση πολιτισμών, λαών και θρησκειών λόγω της διαλεκτικής της σύνθεσης, επιτρέπει την αρμονική συμβίωση εντός μίας κοινωνίας αλλά και μεταξύ των κοινωνιών και των κρατών. Η ανοχή και η αποδοχή του διαφορετικού εντός της κάθε κοινωνίας αποτελεί σημαντικό παράγοντα προόδου. Σε εκείνες τις ιστορικές περιόδους που οι κοινωνίες αδιαφόρησαν ή ακόμα χειρότερα εξεδίωξαν το διαφορετικό, εξοβέλισαν με άλλα λόγια την ανεκτικότητα, την αποδοχή του άλλου και βεβαίως την ανεξιθρησκία, δεν προόδευαν για να μην ισχυριστούμε ότι οπισθοδρόμησαν κιόλας. Η υπόθεσή μας με άλλα λόγια είναι ότι η αποδοχή του διαφορετικού είναι ουσιώδης για μία κοινωνία και όχι η θεσμοθέτηση της ανεξιθρησκίας, η οποία έρχεται ως νομικό επακόλουθο. Η οποιαδήποτε αποδοχή του άλλου, όπως είναι εύλογο, προϋποθέτει κατ' αρχάς την αποδοχή του ομοίου μας και πριν από όλα του ίδιου μας του εαυτού. Συνεπώς τα κεντρικά μας ερωτήματα είναι εάν και κατά πόσο είναι εφικτή η συνύπαρξη και η αλληλοαποδοχή διαφορετικών πολιτισμών και θρησκειών εντός της ίδιας κοινωνίας και ακολούθως με ποιόν τρόπο η μεταξύ τους σχέση δύναται να οδηγήσει σε θετικά για την εκάστοτε κοινωνία αποτελέσματα.

Διαφορετικότητα και ανισότητα

Προτού εκκινήσουμε στην προσπάθειά μας είναι βασικό και ουσιώδες να κάνουμε λόγο και να κατα-

θέσουμε ορισμένες σκέψεις για την ανισότητα και τη διαφορετικότητα. Το διαφορετικό αποτελεί ένα εκ των πιο σημαντικών – αν όχι το κύριο – χαρακτηριστικό του ανθρώπου και των κοινωνιών του. Όλοι οι άνθρωποι είναι διαφορετικοί μεταξύ τους ακόμα και αν εμφανίζονται ως όμοιοι. Ο κάθε άνθρωπος από τη γέννησή του είναι ξεκάθαρα διαφορετικός όχι μόνο από τον συνάνθρωπό του αλλά και από τους ίδιους τους συγγενείς του ακόμα και όταν πρόκειται για δίδυμα αδέρφια. Θα λέγαμε ότι η διαφορετικότητα είναι το γεγονός ή η κατάσταση ορθότερα εκείνη την οποία διαπιστώνουμε εμφανώς στις ανθρώπινες κοινωνίες και η οποία διατυπώνεται ως διαφορές στην κατασκευή του σώματος (η οποία είναι σαφώς και κοινωνική) και κατά συνέπεια στις δυνατότητες, οι οποίες προκύπτουν εξ αυτής της κατασκευής. Πρόκειται για μία φυσική αλλά την ίδια στιγμή και κοινωνική κατάσταση η οποία έχει να κάνει με σωματικά χαρακτηριστικά. Οι άνθρωποι δηλαδή είναι εξωτερικά διαφορετικοί μεταξύ τους. Έχουν διαφορετικά ύψη, διαφορετικά χρώματα μαλλιών, ματιών, δέρματος, διαθέτουν διαφορετικά μεγέθη άκρων κ.ά. Οι διαφορές όμως δεν περιορίζονται στα εξωτερικά χαρακτηριστικά αλλά αφορούν και ψυχικές και πνευματικές ιδιότητες και δυνατότητες των ανθρώπων. Άλλοι μπορούν να μελετούν επί πολλές ώρες συνεχώς, άλλοι να ασκούνται στον αθλητισμό, άλλοι να εργάζονται περισσότερο από κάποιους άλλους και ούτω καθεξής. Ακόμα λοιπόν και οι δίδυμοι είναι πολύ πιθανό αν όχι βέβαιο ότι θα εκδηλώσουν και θα καλλιεργήσουν διαφορετικά ενδιαφέροντα και δυνατότητες πνευματικές και ψυχικές, οι οποίες θα τους καταστήσουν διαφορετικούς αν και εξωτερικά όμοιους. Είναι πασιφανές και αυτονόητο ότι τη διαφορετικότητα τη διαπιστώνουμε πέραν των σωματικών χαρακτηριστικών και στα λεγόμενα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας. Οι άνθρωποι διαθέτουν διαφορετικές μεταξύ τους ιδέες, αντιλήψεις, ιδεολογίες, γνώσεις κτλ.

Η διαφορετικότητα την οποία εν συντομία αναπτύξαμε δεν είναι δυνατό να εκληφθεί επ' ουδενί ως ανισότητα. Η ανισότητα αποτελεί αδιαμφισβήτητα μία κοινωνική κατασκευή η οποία σταδιακά και σε βάθος χρόνου έχει επιβληθεί στις ανθρώπινες κοινωνίες και συνεπάγεται σε μία πρώτη προσέγγιση την απουσία δικαιοσύνης και συνεπώς ισότητας. Η ανισότητα θεσμοθετείται, νομιμοποιείται ορθότερα εντός μίας κοινωνίας πολλές φορές είτε στους νόμους είτε άτυπα, όταν όμως η ανισότητα στηρίζεται στη διαφορετικότητα τότε ανακύπτουν σημαντικά προβλήματα για τις κοινωνίες του ανθρώπου. Σαφώς δηλαδή

υφίστανται νόμοι οι οποίοι δεν προωθούν την ισότητα στην κοινωνία, όπως υφίστανται και αντιλήψεις, μορφές σκέψης και πράξης, συμπεριφοράς και έθιμα που παράγουν ανισότητα και προκαλούν προκατάληψη και διακρίσεις. Η ανισότητα εν τέλει ή ορθότερα η ισότητα δεν ορίζεται ως ισότητα έναντι των νόμων, αλλά ως ισότητα μέσω, δια των νόμων. Είμαστε όλοι ίσοι μέσω των νόμων και όχι απέναντι στους νόμους. Ο νόμος παρέχει, προσφέρει θα λέγαμε την ισότητα στους ανθρώπους και όχι κάποιος άλλος εκτός του νόμου. Εάν ο νόμος ο ίδιος δεν αναπτύσσει την ισότητα εντός της κοινωνίας καμία εξουσία πολιτική, θρησκευτική, οικονομική δεν πρόκειται να την αναπτύξει και να την επιβάλει και ο νόμος βεβαίως θεσμειάται από όλους τους πολίτες μίας κοινωνίας.

Η διαφορετικότητα των πολιτισμών

Συχνά έχει υποστηριχθεί και είναι γνωστή η θέση περί ανώτερων και κατώτερων λαών και πολιτισμών. Ο φυλετισμός ο οποίος κατά καιρούς αναπτύχθηκε στις ανθρώπινες κοινωνίες οδήγησε τους ανθρώπους σε ολέθρια αποτελέσματα. Ορισμένοι πάλι έκαναν λόγο για νήπιους λαούς και πολιτισμούς και για ώριμους, ενήλικες πολιτισμούς και λαούς έχοντας κατά νου ως παράδειγμα για τους τελευταίους τις δυτικές κοινωνίες. Υποστήριξαν δηλαδή ότι οι 'πρωτόγονοι' λαοί είναι η νηπιακή περίοδος της ανθρώπινης ιστορίας, ενώ οι δυτικές κοινωνίες, οι βιομηχανικές και 'πολιτισμένες' η ενήλικη περίοδος. Στην πραγματικότητα, όπως υποστηρίζει και ο C. Levi-Strauss, δεν υπάρχουν νήπιοι λαοί, όλοι είναι ενήλικοι ακόμα και αυτοί που δεν κράτησαν ημερολόγιο από την παιδική και την εφηβική τους ηλικία, που δεν διαθέτουν δηλαδή ιστορικά τεκμήρια του παρελθόντος τους. Κανένας πολιτισμός δεν είναι μόνος. Εμφανίζεται πάντοτε σε συνεργασία με άλλους πολιτισμούς και αυτό του επιτρέπει να οικοδομεί, να δημιουργεί. Η μοναδική έλλειψη η οποία ενδέχεται να βλάψει μία ανθρώπινη ομάδα εμποδίζοντάς την να πραγματώσει πλήρως τη φύση της είναι να ζει μόνη. Η συνεργασία και όχι μόνο η συνύπαρξη ανάμεσα στους πολιτισμούς είναι επωφελής για τις κοινωνίες, για τους ίδιους τους πολιτισμούς και για την ανθρωπότητα εν συνόλω. Ο παγκόσμιος πολιτισμός δεν θα μπορούσε να είναι κάτι άλλο από τη συνεργασία πολιτισμών σε παγκόσμια κλίμακα, όπου ο καθένας διαφυλάσσει την πρωτοτυπία του. Άλλωστε όπως υποστηρίζει και ο M. Mauss: «δεν υπάρχουν μη πολιτισμένοι λαοί. Υπάρχουν λαοί με διαφορετικούς πολιτισμούς. Όταν μιλάμε για λαό δηλαδή ορθότερα για κοινωνία μιλάμε για πολιτισμό». Είναι προφανές εκ των ανωτέρω ότι δεν συμφωνούμε για ποικίλους λόγους με την περίφημη διατύπωση περί σύγκρουσης των πολιτισμών, όπως διατυπώθηκε 'προκλητικά' από τον S. Huntington. Πέραν των ειδικότερων κριτικών, οι οποίες εμπεριστατωμένα έχουν αναπτυχθεί επί της προαναφερθείσας διατύπωσης, μπορούμε να διαπιστώσουμε μελετώντας το έργο του συγγραφέα ότι διακατέχεται από μία αντίληψη ρητή ή άρρητη περί ανωτερότητας της Δύσης έναντι των άλλων πολιτισμών είτε είναι η Ορθόδοξη Ανατολή είτε το Ισλάμ είτε οποιαδήποτε άλλη κοινωνία και πολιτισμός διάφορος του δυτικού. Υπογραμμίζουμε δε ότι ο S. Huntington εντάσσει στην προβληματική του και

στην ανάλυσή του και τη θρησκεία στην οποία δίνει σημαντική θέση εντός της σύγκρουσης την οποία διαβλέπει.

Θρησκεία και διαφορετικότητα

Τα όσα ως το σημείο αυτό έχουμε αναπτύξει ισχύουν στο ακέραιο και για τις θρησκείες και τις θρησκευτικές κοινότητες εντός της εκάστοτε κοινωνίας. Παρά ταύτα ιστορικά έχουν καταγραφεί στιγμές στην ιστορία των ανθρωπίνων κοινωνιών κατά τις οποίες η διαφορετικότητα αποτελούσε στίγμα και η πλήρης θρησκευτική ομογενοποίηση το κύριο διακύβευμα. Θρησκευτικοί πόλεμοι, η νύχτα του Αγίου Βαρθολομαίου, Ιερά Εξέταση, Σταυροφορίες αποτελούν μέρος των κυριότερων ιστορικών παραδειγμάτων, αλλά δυστυχώς μόνο μερικά εκ των πολλών. Βεβαίως, όλα τα προαναφερθέντα γεγονότα δεν διαθέτουν μόνο και αποκλειστικό περιεχόμενο θρησκευτικό αλλά την ίδια στιγμή και πολιτικό και οικονομικό, έλαβαν όμως χώρα με βαθύτερη αιτία ή έστω με αφορμή τη θρησκεία.

Ο στιγματισμός του θρησκευτικά διαφορετικού αποτελεί κατά την εκτίμησή μας μία βασική αιτία για την απουσία αποδοχής του 'άλλου', του θρησκευτικά διαφορετικού. Κατά τον Ε. Γκόφμαν η κοινωνία καθιερώνει τα μέσα κατηγοριοποίησης ανθρώπων και το σύνολο των γνωρισμάτων που θεωρούνται συνηθισμένα και φυσιολογικά για τα μέλη καθεμιάς από αυτές τις κατηγορίες. Το στίγμα αποτελεί ένα ιδιαίτερο είδος σχέσης ανάμεσα στο αποδιδόμενο χαρακτηριστικό και το στερεότυπο, είναι μία ανεπιθύμητη διαφορετικότητα σε σχέση με αυτό που είχαμε προβλέψει. Κατά τον Γκόφμαν το στίγμα το οποίο διαπιστώνεται σε μία κοινωνία είναι τριών ειδών. Το στίγμα των φυσικών χαρακτηριστικών (σωματικές αναπηρίες, χρώμα κ.ά.), το στίγμα του προσωπικού χαρακτήρα (αφύσικα πάθη, πεποιθήσεις, νοητική διαταραχή κ.ά) και τέλος στίγματα συλλογικού χαρακτήρα (έθνους, θρησκείας κτλ.) τα οποία θεωρούνται ότι μεταδίδονται μέσω της καταγωγής και 'μολύνουν' εξίσου όλα τα μέλη μίας οικογένειας. Το στίγμα αυτό και των τριών ειδών βασίζεται στη διαφορετικότητα για την οποία κάναμε λόγο στην αρχή του κειμένου μας.

Είναι προφανές ότι το στίγμα, το θρησκευτικό εν προκειμένω, δεν εξηγεί πλήρως τη μη αποδοχή του διαφορετικού. Με άλλα λόγια και το στίγμα χρειάζεται μία ή περισσότερες εξηγήσεις. Θεωρούμε ότι η ανάδυση και η χρήση του στίγματος οφείλεται στην συγκρότηση της ταυτότητας του ανθρώπου εντός της κοινωνίας. Ο άνθρωπος συγκροτεί την ταυτότητά του εντός της κοινωνίας και βάσει του έθνους, βάσει της θρησκείας, βάσει κάποιας ιδεολογίας. Ιδίως στην περίπτωση της θρησκείας, η οποία μας ενδιαφέρει, μπορούμε εύκολα να κατανοήσουμε ότι η θρησκευτική ταυτότητα, όπως και η εθνική και ακόμα περισσότερο η εθνο-θρησκευτική (για παράδειγμα η ελληνική ή ορθότερα ελληνορθόδοξη), είναι αρκετά δύσκολο να αποδεχτεί τον διαφορετικό και ακόμα και να τον ανεχτεί. Όταν κάποια θρησκεία ευαγγελίζεται τη μία και μόνη αλήθεια είναι ευνόητο ότι εκλαμβάνει όλες τις άλλες θρησκείες το λιγότερο ως μη έχουσες την αλήθεια. Άρα τις στιγματίζει ως κατώτερες και ενδεχομένως ευεπίφορες στην προκατάληψη και στις

διώξεις. Είναι κατανοητό ότι είναι εξαιρετικά δύσκολο κάποια θρησκεία να απεμπολήσει το 'μονοπώλιο' στην αλήθεια, το οποίο ευαγγελίζεται. Για αυτό και τα πάθη στο θρησκευτικό πεδίο οξύνονται εύκολα και οδηγούν σε ακραίες εκδηλώσεις και πρακτικές χωρίς αυτό να σημαίνει ότι το εθνικό στοιχείο όταν αναμειγνύεται με το θρησκευτικό δεν οδηγεί σε περισσότερο αρνητικά αποτελέσματα.

Έχουμε υποστηρίξει στην εκκίνηση του κειμένου μας ότι η ομοιομορφοποίηση οδηγεί σε αρνητικά αποτελέσματα τις κοινωνίες, ενώ η διαφορετικότητα σε κάποια σχετική τουλάχιστον πρόοδο. Η αποδοχή του διαφορετικού με όλα τα θετικά του χαρακτηριστικά και τις δυνατότητες τις οποίες διαθέτει, η ένταξή του και η αξιοποίησή του από την κοινωνία μόνο θετικά αποτελέσματα επιφέρει στο κοινωνικό σύνολο. Γιατί για παράδειγμα να διώκουμε κάποιον ικανό δικηγόρο, γιατρό, οικοδόμο, καλλιτέχνη επειδή είναι Εβραίος, Ευαγγελικός, άθεος και παρά το ότι δύναται να προσφέρει στην κοινωνία;

Τα ιστορικά παραδείγματα είναι υπαρκτά και δεν θα τα αναλύσουμε διεξοδικά. Η γερμανική κοινωνία κατά την περίοδο του Χίτλερ ήταν μία πλήρως ομοιομορφοποιημένη κοινωνία η οποία επεδίωξε την πλήρη εξάλειψη του διαφορετικού (Εβραίου, ομοφυλόφιλου, Τσιγγάνου, αντιφρονούντα). Το ίδιο συνέβη και στη σοβιετική κοινωνία υπό το σταλινικό καθεστώς, το οποίο εξοβέλιζε τους διαφορετικούς στα διάσπαρτα στρατόπεδα συγκέντρωσης της χώρας. Αναρωτιώμαστε όμως μήπως σήμερα οδηγούμαστε σε αντίστοιχες ομοιομορφοποιημένες κοινωνίες. Ενδεχομένως κάποιος να το θεωρούσε υπερβολικό. Ας αναλογιστούμε μόνο ότι προβάλλει η σημερινή κοινωνία, η δυτική ως επί το πλείστον, ως πρότυπα στην ένδυση, στην τεχνολογία, στο φαγητό, στην εργασία, στο τρόπο του σκέπτεσθαι και του πράττειν κυρίως. Μήπως σήμερα ο διαφορετικός, ακόμα και ο ασθενής, δεν απομακρύνεται από το πρότυπο της υγείας, της ομοιομορφοποιημένης υγείας και της ομοιομορφης υποτιθέμενης ομορφιάς; Εντός του ίδιου πλαισίου τοποθετείται και ο θρησκευτικός διαφορετικός. Η ιστορία επίσης μας παρέχει παραδείγματα κοινωνιών οι οποίες στο μέτρο του δυνατού και βάσει των τότε συνθηκών αποδέχτηκαν τους διαφορετικούς και συνεπώς προόδευσαν. Η αθηναϊκή δημοκρατία παρά τη στάση της έναντι των γυναικών και των δούλων παρείχε το δικαίωμα στον κάθε διαφορετικό πολίτη να λάβει δημόσια το λόγο και να εκφραστεί καθώς και να αναλάβει δημόσια αξιώματα για το καλό της πόλης. Η αποδοχή του διαφορετικού διαπιστώνεται επίσης στους ελληνιστικούς χρόνους όπου πολιτισμοί και θρησκείες γίνονται αποδεκτές και επιτυγχάνονται παντός είδους θρησκευτικοί και όχι μόνο συγκρητισμοί. Τα παραδείγματα ενδέχεται να είναι αρκετά αλλά δεν χρειάζεται να επεκταθούμε. Θεωρούμε άλλωστε ότι καταδείξαμε κατ' αρχήν τη χρησιμότητα του διαφορετικού και της ποικιλομορφίας στην κοινωνία.

Από την ανοχή στην αποδοχή

Πώς είναι όμως δυνατόν να επιτευχθεί η αποδοχή του άλλου του διαφορετικού, του αλλόδοξου και του αλλόθρησκου και γιατί θα πρέπει να συμβεί κάτι

τέτοιο; Κατ' αρχάς διευκρινίζουμε ότι όπως αποδεχόμαστε τον κάθε διαφορετικό κατά τον ίδιο τρόπο αποδεχόμαστε και τον θρησκευτικά διαφορετικό. Η σημασία και η διαφορά της αποδοχής από την ανοχή είναι σημαντική. Ανέχομαι κάποιον σημαίνει ότι διαβιά πλησίον του με περισσή δυσαρέσκεια και θα προτιμούσα να μην υπάρχει δίπλα μου, ασχέτως εάν δεν εύχομαι τη φυσική του εξόντωση αλλά απλώς την απομάκρυνσή του από την κοινωνία στην οποία διαβιά εγώ. Η απόσταση μεταξύ ανοχής και διάκρισης και επιθετικότητας έναντι του διαφορετικού είναι πολύ μικρή. Για τον C. Levi-Strauss η ανοχή είναι μία δυναμική στάση, η οποία συνίσταται στην πρόβλεψη, στην κατανόηση και στην προώθηση αυτού που θέλει να υπάρξει. Θα συμφωνούσαμε αν αντί της λέξης ανοχή θέταμε την λέξη αποδοχή. Αποδέχομαι τον άλλο σημαίνει ότι τελώ σε διαλεκτική σχέση μαζί του-κάτι ούτως ή άλλως υπαρκτό εντός της κοινωνίας-και επωφελούμαι από τη σχέση αυτή όπως και εκείνος. Η αποδοχή του θρησκευτικά διαφορετικού εντός των κανόνων και των νόμων μίας κοινωνίας μόνο ευεργετήματα μπορεί να προσφέρει στους ανθρώπους και στο κοινωνικό σύνολο. Όταν γνωρίζω τους πιστούς μίας άλλης θρησκείας, τον τρόπο ζωής τους, τη διατροφή τους, τα θρησκευτικά τους έθιμα, αποκτώ ευρύτερους πνευματικούς και πολιτισμικούς ορίζοντες και διευρύνω και την δική μου ταυτότητα, ενίοτε δε την ενισχύω.

Πέραν της ανοχής και της αποδοχής της θρησκευτικής ετερότητας συχνά τίθεται και το ζήτημα της ανεξιθρησκίας. Το ζήτημα της ανεξιθρησκίας θεωρούμε ότι βάσει των όσων αναπτύξαμε είναι δευτερεύον. Από τη στιγμή κατά την οποία έχω αποδεχτεί τον θρησκευτικά διαφορετικό ξεπερνώντας το στάδιο της ανοχής τότε αυτόχρονα ακολουθεί η ανεξιθρησκία. Η ανεξιθρησκία αποτελεί απόρροια της ανοχής και κυρίως της αποδοχής και στην ουσία αποτελεί νομική κατάσταση. Η αποδοχή είναι κοινωνική κατάσταση η οποία προκύπτει μέσω των κοινωνικών σχέσεων και οδηγεί στην ανεξιθρησκία ή στη θρησκευτική ελευθερία και τα ανθρώπινα δικαιώματα ως νομικές συνθήκες.

Μία προσωρινή κατάληξη

Είναι προφανές από όσα εν συντομία προσπαθήσαμε να αναπτύξουμε ότι δεν προσφέραμε τελεσίδικες απαντήσεις και συμπεράσματα. Μία προσωρινή κατάληξη συνεπώς στην οποία οδηγούμαστε δεν μπορεί παρά να προκαλεί περαιτέρω ερωτήματα και έναυσμα προς συζήτηση. Η διαφορετικότητα στο πεδίο της θρησκείας είναι μία εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση για μία φιλελεύθερη και δημοκρατική κοινωνία. Η ανοχή και η απουσία της μισαλλοδοξίας αποτελούν ένα κυρίαρχο αίτημα για κάθε δυτική τουλάχιστον κοινωνία το οποίο πρέπει πράγματι να επεκταθεί σε όλο τον κόσμο. Πέραν όμως από μία πρόταση και έναν στόχο με κανονιστικό και δεοντολογικό περιεχόμενο ('πρέπει οι κοινωνίες να ...') εκείνο το οποίο διαδραματίζει καίριο ρόλο είναι η αποδοχή του άλλου, του 'άλλου θεού', του θρησκευτικά διαφορετικού. Η αποδοχή του διαφορετικού, η ώσμωση μεταξύ διαφορετικών θρησκευτικών κοινοτήτων χωρίς νομικά προσκόμματα, όπως τα περί επικρατούσας θρησκείας, θεωρούμε ότι προσφέρει κοινωνικά σε

δύο επίπεδα. Κατ' αρχάς εμπλουτίζει την ταυτότητα του κάθε μέλους μίας θρησκευτικής ομάδας ή κοινότητας. Ευνόητο είναι ότι δεν πρόκειται για εύκολη και αυτονόητη πράξη. Η ρήξη η οποία συχνά απαιτείται με το παρελθόν και με τον ίδιο μας τον εαυτό είναι κάτι το κοπιαστικό και χρειάζεται συνεχή άσκηση. Ο διάλογος δεν είναι άκοπος. Το αντίθετο. Η ταύτιση με τον όμοιο είναι ο εύκολος δρόμος και εξ αυτού του λόγου έχουμε και τα παραδείγματα της μάζας και του όχλου όπου εκεί σχηματίζεται, έστω πρόσκαιρα, μία συλλογική ταυτότητα βάσει ορισμένων κοινών στοιχείων και κυριαρχεί η ομοιότητα και η πλήρης ομοιομορφοποίηση. Κατά τον Γάλλο φιλόσοφο J.P.Sartre 'η κόλαση είναι οι άλλοι'. Εμείς παραφράζοντας αυτή τη φράση θα λέγαμε ότι 'ο παράδεισος είναι οι άλλοι', αν και η μέση οδός είναι η ορθότερη. Προφανώς δεν μπορεί κανείς πάντα να τα έχει καλά, όπως λέμε, με όλους. Η διαφωνία και ενίοτε η σύγκρουση αποτελούν τα θεμέλια της διαφορετικότητας, διότι σε διαφορετική περίπτωση θα οδηγούμασταν σε άλλης μορφής ομοιότητα, στην ομοιότητα της διαφορετικότητας, ότι δηλαδή όλοι πρέπει να είμαστε διαφορετικοί. Το δεύτερο συνεπώς ωφέλιμο σημείο το οποίο θεωρούμε ότι αποδεικνύεται από όσα αναπτύξαμε είναι ότι η αποδοχή του διαφορετικού στην κοινωνία συλλογικά αποτελεί δυναμικό παράγοντα και έχει θετικά αποτελέσματα για την εκάστοτε κοινωνία στους περισσότερους τομείς.

Δεν ήταν σκοπός στο παρόν κείμενο να προτείνουμε μία θέση 'πολιτικά ορθή' όπως συνήθως ονομάζεται. Κάθε άλλο. Σκοπός μας ήταν μέσω της κοινωνιολογικής προσέγγισης των ανθρώπινων κοινωνιών να καταδείξουμε τη χρησιμότητα της διαφορετικότητας για την οποιαδήποτε κοινωνία του ανθρώπου και ταυτόχρονα να καταστήσουμε εμφανή τη διαφορά μεταξύ της διαφορετικότητας και της ανισότητας. Σκοπός

μας ήταν να καταδείξουμε ότι η ώσμωση των διαφορετικών, ο διάλογος των διαφορετικών είναι εποικοδομητικός για μία κοινωνία, διότι στην περίπτωση επιβολής της ομοιομορφίας ασκείται βία στους ανθρώπους προκειμένου να είναι όμοιοι, ίδιοι. Η βία όμως στην επιλογή της θρησκείας και στην επιβολή της είναι κατά κύριο λόγο αντιπαραγωγική για μία κοινωνία. Ο J.Locke γράφει χαρακτηριστικά ότι η Εκκλησία είναι μία ελεύθερη κοινωνία ανθρώπων, οι οποίοι συναθροίζονται εκούσια για να λατρέψουν δημόσια το Θεό με τον τρόπο που πιστεύουν πως θα είναι αποδεκτός από τη θεότητα για τη σωτηρία των ψυχών τους. Λέγω, συνεχίζει ο Locke, πως είναι μία ελεύθερη και εκούσια κοινωνία, ή τουλάχιστον συμπληρώνουμε έτσι θα έπρεπε να είναι.

Ο άλλος, ο διαφορετικός, ο ξένος είναι η κρυμμένη πλευρά της ταυτότητάς μας κατά την ψυχανάλυση Julia Kristeva. Αναγνωρίζοντάς τον μέσα μας, αποφεύγουμε να τον μισήσουμε. Ο ξένος βρίσκεται μέσα μας και όταν τον καταπολεμούμε ή τον αποφεύγουμε παλεύουμε ενάντια στο ασυνείδητό μας.

Το έχει βεβαίως ήδη έξοχα κατά την εκτίμησή μας διατυπώσει ο Montaigne: αντί να προσπαθούμε να γνωρίσουμε τους άλλους, κάνουμε τα πάντα για να μας γνωρίσουν οι άλλοι και πασχίζουμε να πουλήσουμε την πραγματία μας παρά να αποκτήσουμε καινούργια. Καταδείξαμε όμως ότι τα οφέλη από τη αποδοχή του διαφορετικού δεν εντοπίζονται αποκλειστικά στο προσωπικό ή ψυχολογικό επίπεδο αλλά κυρίως στο συλλογικό και στο κοινωνικό, διότι ζητούμενο αποτελεί η πρόοδος της κοινωνίας και όχι του ατόμου.

Ο κ. Αλέξανδρος Σακελλαρίου είναι Πτυχιούχος της Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών και υποψήφιος διδάκτωρ Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου.

Υποσημειώσεις

1. Για τις προτάσεις περί ανισότητας και διαφορετικότητας βλέπε και Α.Παπαρίζος, «Αρχές Κοινωνιολογίας II», Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2005.
2. Η αντίληψη για παράδειγμα ότι οι Εβραίοι πίνουν το αίμα νεαρών αγοριών και κοριτσιών ή ότι βεβηλώνουν την όστια στη Συναγωγή τους.
3. Βλ. Α.Παπαρίζος, «Αρχές Κοινωνιολογίας I και II», Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.
4. Βλ. C.Levi-Strauss, «Φυλή και ιστορία, φυλή και πολιτισμός», Πατάκης, Αθήνα, 2003, μετάφραση Α.Στεφανής, σσ.49-50.
5. Βλ. C.Levi-Strauss, «Φυλή και ιστορία, φυλή και πολιτισμός», ό.π., σσ. 83, 86, 89.
6. Βλ. Oeuvres, 2, p. 230 όπως αναφέρεται στο J.P.Vernant, «Ανάμεσα στο μύθο και την πολιτική», Σμίλη, Αθήνα, 2003, σ.107.
7. Βλ. S.Huntington, "The clash of civilizations?", Foreign Affairs, Summer 1993, volume 72, n.3 όπου ο συγγραφέας πρωτοέθεσε τον προβληματισμό του και S.Huntington, «Η σύγκρουση των πολιτισμών», μετάφραση Σ.Ριζοθανάση, terzo books, Αθήνα, 1999, 3η έκδοση.
8. Θυμίζουμε ότι για την εξόντωση των «αιρετικών» Καθαρών οργανώθηκε και εξαπολύθηκε ολόκληρη σταυροφορία η οποία ξεκίνησε στις 22/7/1209 και διήρκεσε ως το 1229. Η σφαγή με επικεφαλής τον Σιμόν ντε Μονφόρ (Simon de Montfort) ξεκίνησε από τη Ν.Γαλλία και την πόλη Μπεζιέ (Beziers). Όταν κάποιος τον ρώτησαν πως θα αναγνωρίζουν ποιους πρέπει να σφάζουν εκείνος απάντησε: «σφάξτε τους όλους ο Θεός θα αναγνωρίσει τους δικούς του». (Tuez-les tous, Dieu reconnaitra les siens).Συνολικά θανατώθηκαν στη σταυροφορία αυτή περίπου 20.000 Καθαροί. Βλ. www.catholicity.com, The Catholic Encyclopedia, 1914, edition.
9. Βλ. E.Goffman, «Το στίγμα», μετάφραση Δ.Μακρυνιώτη, Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 2001, σ.64.
10. Βλ. E.Goffman, «Το στίγμα», ό.π., σσ.66-67.
11. Βλ. C.Levi-Strauss, «Φυλή και ιστορία, φυλή και πολιτισμός», ό.π., σ.95.
12. Για την ανεξιθρησκία βλ. J.Locke, «Επιστολή για την ανεξιθρησκία», μετάφραση Γ.Πλάγγεσης, Ζήτρος, Θεσσαλονίκη, 1998.
13. Για τη μισαλλοδοξία βλέπε ένα συλλογικό κείμενο της Παγκόσμιας Ακαδημίας Πολιτισμών με τον αυτό τίτλο, μετάφραση Ζ.Σαρίκας, Εξάντας, Αθήνα, 1999.
14. Βλ. J.Locke, «Επιστολή για την ανεξιθρησκία», ό.π., σ.137.
15. Βλ. J.Kristeva, «Ξένοι μέσα στον εαυτό μας», Scripta, Αθήνα, 2004, σσ.11 και 254-255.
16. Βλ. M.de Montaigne, "Essais", livre I, chapitre 26, p.150b.

Εκκλησίες

"Φιλικές προς τον Επισκέπτη"

Η κριτική μιας πρακτικής

του Τάσου Μαρκουλιδάκη

Η ευαγγελιστική και ιεραποστολική αποστολή της εκκλησίας (Ματθ. 28:18-20) είναι μία αδιαπράγματευτη διδασκαλία και εντολή του Χριστού. Η αποστολή αυτή όμως γίνεται ολοένα και πιο δύσκολη. Πώς μπορεί η εκκλησία να μείνει πιστή στις αναλλοίωτες και αμετάβλητες αλήθειες της Γραφής, σε ένα μεταβλητό κόσμο όπου όλα αλλάζουν τόσο γρήγορα; Πώς μπορεί η εκκλησία να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις μιας εποχής η οποία χαρακτηρίζεται από ανοχή προς το διαφορετικό, από ορθολογισμό και από έλλειψη απόλυτων αρχών και αξιών; Πώς μπορεί η εκκλησία σε μία τόσο εκκοσμικευμένη κοινωνία να προσεγγίσει όσους δεν θέλουν να έχουν καμία σχέση με αυτήν; Πώς πρέπει η εκκλησία του Χριστού να απευθυνθεί σε όσους έχουν σαγηνευτεί από τη δύναμη της τεχνολογίας και της επιστημονικής τεχνολογίας; Όσοι δεν εκκλησιάζονται είτε είναι αγνωστικιστές, είτε άθεοι, άπιστοι, δύσπιστοι ή σκεπτικιστές, ή αδιάφοροι, θεωρούν την εκκλησία ανεξαρτήτως δόγματος, ως ξένο και ψυχρό περιβάλλον. Πολλοί έχουν επιχειρήσει εκτός και εντός Ελλάδας, να βρουν ένα μοντέλο ευαγγελισμού το οποίο θα είναι συγχρόνως πιστό στην Αγία Γραφή, αλλά και αποδοτικό και αποτελεσματικό. Στις Η.Π.Α ένα πολύ ενδιαφέρον μοντέλο που έχει αναπτυχθεί τις τελευταίες δεκαετίες είναι αυτό των «φιλικών προς τον επισκέπτη» (user-friendly) εκκλησιών και του seeker-sensitive ευαγγελισμού, ευαγγελισμού δηλαδή προσανατολισμένου στις ανάγκες όσων αναζητούν τον Θεό. Ο όρος «user-friendly» παραπέμπει σε λογισμικά προγράμματα υπολογιστών και σε επιχειρηματικές πρακτικές. Ο συγκεκριμένος όρος όμως πλέον περιγράφει και ένα εκκλησιαστικό μοντέλο, που έχει μετατραπεί σε κίνημα με πολλούς πιστούς οπαδούς αλλά και πολλούς εχθρούς.

Η πιο επιτυχημένη εκκλησία που ακολουθεί το συγκεκριμένο μοντέλο είναι η Willow Creek Community Church, η οποία βρίσκεται στα προάστια του Σικάγο. Κάθε Κυριακή η εκκλησία αριθμεί περίπου 20.000 εκκλησιαζόμενους, ενώ 280.000 κασσέτες με κηρύγματα διανέμονται κάθε χρόνο. Ο ιδρυτής και ποιμένας της εκκλησίας Bill Hybels, πιστεύει ότι η παραδοσιακή μορφή των εκκλησιών έχει αποτύχει στον ευαγγελιστικό της χαρακτήρα, επειδή δεν έχει προσαρμοστεί στις επιταγές των καιρών. Η πλειοψηφία των παραδοσιακών εκκλησιών, σύμφωνα με τον Hybels δεν εφαρμόζει μια σύγχρονη Βιβλική λατρεία. Οι χώροι λατρείας των εκκλησιών αυτών είναι αφιλόξενοι, ψυχροί, άβολοι και δυσάρεστοι για τον μέσο μη Χριστιανό. Για αυτό το λόγο, έχει διαμορφώσει τους χώρους της εκκλησίας του κατά τέτοιο τρόπο, ώστε

να βρουν στέγη όσοι αναζητούν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους για τον Θεό.

Οι «φιλικές προς τον επισκέπτη» εκκλησίες εστιάζουν στην διαμόρφωση του κατάλληλου περιβάλλοντος για λατρεία, μαθητεία και ευαγγελισμό. Όλοι οι χώροι είναι ειδικά σχεδιασμένοι και διαμορφωμένοι, ώστε να είναι οικείοι, φιλικοί, λειτουργικοί και ευέλικτοι προς τις ανάγκες των παρευρισκομένων. Η Willow Creek δεν θυμίζει κλασική εκκλησία. Δεν υπάρχουν σταυροί, καμπαναριά, υαλογραφίες και εκκλησιαστικά όργανα. Η εκκλησία θυμίζει πιο πολύ αίθουσα ξενοδοχείου τεσσάρων αστέρων, μοντέρνο αστικό κέντρο. Η αίθουσα λατρείας είναι γεμάτη με πολυθρόνες αίθουσας κινηματογράφου. Οι συναθροίσεις της εκκλησίας είναι χωρισμένες στις μεσοβδομαδιαίες, που αφορούν Χριστιανούς και εκείνες της Κυριακής για όσους δεν δηλώνουν Χριστιανοί. Η τελευταία αυτή ομάδα αναφοράς αποτελείται από άτομα που βρίσκονται σε ένα ταξίδι αναζήτησης, εξερεύνησης για τον Θεό, την Γραφή, τον Χριστιανισμό και διάφορα καίρια ζητήματα της ζωής.

Η ιστοσελίδα της εκκλησίας υπόσχεται ότι η λατρεία πραγματοποιείται με ένα διασκεδαστικό και ανεπίσημο τρόπο. Οι ευαγγελιστικές συναθροίσεις αποσκοπούν στο να φέρουν την εκκλησία σε επαφή με όσους ποτέ δεν θα πήγαιναν σε μια παραδοσιακή εκκλησία. Σύγχρονος μουσικός εξοπλισμός, μουσική, επαγγελματικά θεατρικά δρώμενα και πολυμέσα αφοπλίζουν τους μη Χριστιανούς και συμπληρώνουν το μήνυμα από την Γραφή, που είναι ευαγγελιστικό και πρακτικό. Ο σκοπός, σύμφωνα με τον Hybels δεν είναι να υποκαταστήσουν τα μέσα αυτά το μήνυμα του ευαγγελίου, αλλά να οδηγήσουν όσους δεν πάνε στην εκκλησία να δεχτούν πιο εύκολα τα καλά νέα του ευαγγελίου. Σκοπός δεν είναι η διασκέδαση του πλήθους, αλλά η αφοπλισή του. Η τοποθέτηση των «φιλικών προς τον επισκέπτη» εκκλησιών προς τους μη Χριστιανούς είναι «υπάρχουμε για να σας υπηρετήσουμε». Μέσα στην εβδομάδα πολλές από τις εκκλησίες αυτές παρέχουν οργανωμένη φύλαξη παιδιών, χώρους γυμναστικής, καφετέριες και διάφορους άλλους χώρους σχεδιασμένους να προσελκύσουν όσους υπό άλλες συνθήκες δεν θα εκκλησιάζονταν.

Τα κηρύγματα ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ομάδων αναφοράς. Με βάση ερωτηματολόγια και άλλες ποιοτικές και ποσοτικές μελέτες των εκκλησιαζομένων, επιλέγονται εκείνα τα μηνύματα που απαντούν στα ερωτήματα των μη Χριστιανών, όσα δηλαδή οι τελευταίοι χρειάζονται και πάντα ήθελαν να ακούσουν στην εκκλησία. Τα μηνύματα είναι πρακτικά, ευθυμολογικά, πνευματώδη, σπιρτόζικα και

ευφυή. Τα κηρύγματα πηγάζουν από την Αγία Γραφή και περιστρέφονται γύρω από σύγχρονα και πρακτικά θέματα όπως η δουλειά, η οικογένεια και οι σχέσεις. Η έμφαση δίνεται στο πώς να έχεις μία ευτυχισμένη οικογένεια, καλύτερη σεξουαλική ζωή, οικονομική επιτυχία, υγεία, καλύτερη δουλειά και πώς να αντιμετωπίσεις κρίσεις, λύπες, προβλήματα και φόβους. Τα θέματα που επιλέγονται τονίζουν τη προσωπική εφαρμογή των Χριστιανικών αξιών αντί για τη δογματική και το συγκεκριμένο αντί για το γενικό και αόριστο.

Κριτική στις "φιλικές προς τον επισκέπτη" εκκλησίες

Η αναζήτηση καινούριων μεθόδων ευαγγελισμού είναι επαινητή. Το συγκεκριμένο κίνημα ενδεχομένως μπορεί να προσφέρει καινούριες ιδέες προσέγγισης όσων δεν εκκλησιάζονται. Μερικές φορές «δαιμονοποιούμε» ό,τι δεν περιγράφεται επακριβώς στην Γραφή. Θεωρούμε από υπερβάλλοντα ζήλο πως αν δεν υπάρχει στην Γραφή, δεν μπορεί να είναι βιβλικό. Για παράδειγμα, η έμφαση στο καλωσόρισμα, η σωστή μετέπειτα επικοινωνία με όσους επισκέπτονται τις εκκλησίες και η εκπαίδευση διακόνων και πιστών προς αυτή τη κατεύθυνση μόνο θετικά αποτελέσματα μπορεί να παράγει.

Οι «φιλικές προς τον επισκέπτη» εκκλησίες δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην κάλυψη των αναγκών των διαφόρων ομάδων που εκκλησιάζονται. Είναι εμφανές, ότι διαφορετικές ανάγκες, αναζητήσεις και προβλήματα έχει ένας νέος 17 χρονών και διαφορετικές ένας νέος 27 χρονών. Διαφορετικές ανάγκες έχει μια γυναίκα 30 ετών και διαφορετικές μια γυναίκα 60 ετών. Σε αρκετές περιπτώσεις χωρίζουμε τις διάφορες εβδομαδιαίες συμμαλέτες των ομάδων αναφορών των εκκλησιών μας με τέτοιο τρόπο, ώστε είναι δύσκολο να καλυφθούν επαρκώς όλες οι ανάγκες των ανθρώπων που έρχονται στις εκκλησίες μας.

Επιπλέον, οι «φιλικές προς τον επισκέπτη» εκκλησίες με διαφορετικό τρόπο, μέσα και στυλ προσεγγίζουν τις νεότερες γενιές. Έχουν συνειδητοποιήσει ότι οι νέοι επιθυμούν όχι μόνο ομιλία, αλλά και συζήτηση και συμμετοχή. Γι'αυτό δίνουν ευκαιρίες στους νέους να γεύονται προβληματισμούς και ανησυχίες.

Παράλληλα, οι «φιλικές προς τον επισκέπτη» εκκλησίες δίνουν έμφαση όχι μόνο στο τι διδάσκεται, αλλά και στο πώς. Βεβαίως, αυτή η λογική έχει ορισμένα σημαντικά προβλήματα που θα αναλυθούν παρακάτω. Παρ'όλα αυτά όμως, η συγκεκριμένη λογική μας υπενθυμίζει ό,τι στην εποχή μας, ειδικότερα όσον αφορά την διδασκαλία της νεότερης γενιάς, όση βαρύτητα έχει το υλικό που παρουσιάζουμε, άλλη τόση έχει και ο τρόπος παρουσίασής μας. Γι'αυτό, η σωστή χρησιμοποίηση πολυμέσων όπως η παρουσίαση μέσω υπολογιστή (PowerPoint Presentation), μπορούν να βοηθήσουν στην διατήρηση του ενδιαφέροντος ενός πιο νεανικού ακροατηρίου και στην μελλοντική ανάκληση των κύριων σημείων του μηνύματος. Μελέτες έχουν δείξει ότι ένα ακροατήριο μπορεί

να ανακαλέσει μετά από τρεις ημέρες μόνο το 10% μιας ομιλίας. Το ποσοστό ανάκλησης αγγίζει το 65%, όταν το μήνυμα έχει συνοδευθεί από εικόνες¹, καθώς ο ανθρώπινος εγκέφαλος έχει απεριόριστη χωρητικότητα αποθήκευσης εικόνων².

Όμως, το μεγαλύτερο πρόβλημα με τις «φιλικές προς τον επισκέπτη» εκκλησίες, είναι ό,τι πολλές φορές προκειμένου να προσελκύσουν και να ικανοποιήσουν τους εκκλησιαζόμενους, αλλάζουν όχι μόνο τα μέσα αλλά και το μήνυμα. Στην προσπάθειά τους να προσελκύσουν νέα πρόσωπα και να διατηρήσουν τους εντυπωσιακούς αριθμούς τους, συμβιβάζουν τις ασυμβίβαστες αλήθειες του ευαγγελίου. Κάποιοι στο κίνημα διακηρύττουν χαρακτηριστικά: «Δεν κατηγορούμε κανένα ως αμαρτωλό. Αυτή είναι δουλειά του Αγίου Πνεύματος. Δική μας δουλειά και αποστολή είναι να μεταδώσουμε τα καλά νέα του ευαγγελίου», «Ο ποιμένας κηρύττει αισιόδοξα, πρακτικά, σύντομα μηνύματα σωτηρίας, όχι από τις φωτίες της κολάσεως, αλλά από τις άσκοπες επιδιώξεις και ζωές χωρίς νόημα και περιεχόμενο».

Όταν οι κήρυκες κόβουν και ράβουν τα κηρύγματα προκειμένου να εξασφαλίσουν την παραμονή στην εκκλησία οιασδήποτε επισκεπτών, όταν το ευαγγέλιο αντιμετωπίζεται ως προϊόν, τότε οι εντολές του Θεού μετατρέπονται σε «μπουφέ», από τον οποίο οι εκκλησιαζόμενοι επιλέγουν ό,τι επιθυμούν. Όταν αυτή η λογική επικρατεί, η έμφαση δίνεται στον πραγματισμό, στο τι λειτουργεί πρακτικά και όχι στο τι είναι βιβλικά ορθό. Η επιτυχία συνεπώς, «στις φιλικές προς τον επισκέπτη» εκκλησίες δεν εξαρτάται από την πιστότητα στις αρχές του ευαγγελίου, αλλά από τον αριθμό των εκκλησιαζόμενων. Σίγουρα οι αριθμοί έχουν αιώνια αξία,

όταν αναφερόμαστε σε ψυχές που γράφονται στο βιβλίο της ζωής, σε ζωές που αλλάζουν και μεταμορφώνονται, σε γάμους που σώζονται και σε άτομα που ενεργά δοξάζουν και υπηρετούν τον Θεό μέσα στις τοπικές εκκλησίες. Η «ψύχωση» όμως με την αριθμητική αύξηση μπορεί να οδηγήσει σε συμβιβασμούς, με οδυνηρές και καταστροφικές συνέπειες.

Το μήνυμα του ευαγγελίου εκ φύσεως, σοκάρει, προκαλεί, ανατρέπει και δημιουργεί αντιπαραθέσεις και φόβο. Όταν αφαιρέσεις την κρίση, αμαρτία, κόλαση και αγιότητα του Θεού από τα μηνύματα, τότε δεν μπορείς να είσαι πιστός ακόλουθος του Χριστού, επειδή ο Χριστός κήρυξε περισσότερο για την κόλαση και την αμαρτία παρά για την αγάπη. Όταν η έμφαση δίνεται στην ικανοποίηση των εκκλησιαζόμενων, αντί για την δόξα του Θεού, όταν όλα περιστρέφονται γύρω από ό,τι θέλουν οι εκκλησιαζόμενοι και όχι ό,τι απαιτεί ο Θεός, τότε οι εκκλησιαζόμενοι γίνονται κυρίαρχοι, ενώ ο Θεός μετατρέπεται σε κομπάρσο. Όταν η βασική αντίληψη του μάρκετινγκ ότι ο καταναλωτής είναι βασιλιάς και έχει πάντα δίκιο εισχωρεί στην εκκλησία, τότε ο Θεός απομακρύνεται από το κέντρο της λατρείας. Ο Παύλος τονίζει ότι, εάν θέλουμε να είμαστε αρεστοί στους ανθρώπους δεν μπορούμε να είμαστε δούλοι του Χριστού (Γαλ. 1:10). Οφείλουμε λοιπόν, να μοιραζόμαστε το ευαγγέλιο όχι με σκοπό

**Ο άμβωνας γίνεται αδύναμος
όταν διδάσκουμε στους
ανθρώπους όχι ό,τι χρειάζονται,
αλλά ότι θέλουν να ακούσουν**

να αρέσουμε στους ανθρώπους, αλλά στο Θεό που διακρίνει τις προθέσεις των καρδιών μας (Α΄ Θεσ. 2:4).

Οι «φιλικές προς τον επισκέπτη» εκκλησίες ουσιαστικά δίνουν στους εκκλησιαζόμενους ότι επιθυμούμε, μία πνευματική μετρίότητα. Ζούμε σε μια κοινωνία που είναι εθισμένη στην μετρίότητα. Η μετρίότητα χαρακτηρίζει τις διαπροσωπικές μας σχέσεις, τις δουλειές μας και κάθε έκφανση της κοινωνικής και πολιτικής ζωής. Εύκολα ικανοποιούμαστε και ψυχαγωγούμαστε. Τα θέλουμε όλα και τα θέλουμε όλα τώρα. Έχουμε συμβιβαστεί με το γρήγορο και το φτηνό, με το εδώ και τώρα. Όλοι βαδίζουν την πεπατημένη της μετρίτητας, επειδή αν ξεστρατίσουν πιστεύουν ότι θα χαθούν ή θα παραμεριστούν. Για αυτό τον λόγο αποδέχονται μοιρολατρικά τις κυρίαρχες κοινωνικές νόρμες. Δυστυχώς, έχουμε εθιστεί στη μιζέρια, την κακογουστιά και την ήσσονα προσπάθεια. Επιδιώκουμε τη φτηνή και ασήμαντη μουσική, τέχνη, λογοτεχνία και σκέψη. Έννοιες όπως η υπεροχή, η αλήθεια και οι ηθικές αξίες, έχουν αντικατασταθεί από ότι είναι ευρύτερα αποδεκτό, αστειό και «κουλ». Γι' αυτό απαιτούμε μετρίτητα και από την εκκλησία. Όσοι επιθυμούν το μέτριο δεν έχουν βρει μια θέση μόνο στην κοινωνία, αλλά και στην εκκλησία. Άραγε, σαν πιστοί ακόλουθοι Του θα γυρίσουμε την πλάτη μας στην μετρίτητα, ή θα προσφέρουμε στους εκκλησιαζόμενους μας ευαγγελική μετρίτητα;

Η αδυναμία διεξόδου από την ενσκήψασα κρίση ενισχύεται και από το γεγονός ό,τι στην κοινωνία, αλλά και στην εκκλησία δεν υπάρχουν σοβαρές δυνάμεις ηθικής αντίστασης και εξυγίανσης. Σιγά σιγά εξοβελίζεται το υπερβατικό, παραμερίζεται το βιβλικό, αφαιρείται το θεολογικό και υποβιβάζεται η αξία του αιώνιου. Ο άμβωνας των «φιλικών προς τον επισκέπτη εκκλησιών» είναι αδύναμος, επειδή οι κήρυκες των εκκλησιών αυτών φοβούνται να διδάξουν χωρίς αναστολές και φόβο τις αλήθειες του ευαγγελίου. Ο άμβωνας γίνεται αδύναμος όταν διδάσκουμε στους ανθρώπους όχι ό,τι χρειάζονται, αλλά ό,τι θέλουν να ακούσουν. Σήμερα, οι κήρυκες αντιμετωπίζουν τον πειρασμό να είναι περισσότερο πρωτότυποι και διαφορετικοί, παρά πιστοί στις βασικές διδασκαλίες του ευαγγελίου. Οι κήρυκες που επικροτούνται δεν είναι πάντα αυτοί που είναι πιστοί και διδάσκουν φόβο προς τον Θεό, αμαρτία, κόλαση και κρίση, αλλά αυτοί που είναι αστειοί, διασκεδαστικοί, άνετοι και «κουλ». Γι' αυτό υπάρχει ο πειρασμός να διδάξουμε το ευαγγέλιο χωρίς εντολές και απαιτήσεις, πίστη χωρίς μετάνοια και να δώσουμε έμφαση στην θετική πλευρά του ευαγγελίου υποβαθμίζοντας το κόστος

της μαθητείας. «Να κηρύττεις πρακτικά μηνύματα, όχι μόνο θεολογικές έννοιες. Παραμέρισε την βαθειά ανάλυση της Γραφής και πες μου πώς μπορώ να βελτιώσω την ζωή μου, την δουλειά μου και να ξεπεράσω τα προβλήματα στο σπίτι μου» είναι ένα σχόλιο που συχνά ακούγεται. Θέλουμε το επιδόρπιο, το πρακτικό, το εφαρμόσιμο, χωρίς το κύριως πιάτο, την εμπειροστατωμένη δηλαδή ανάλυση της Αγίας Γραφής. Στη Χριστιανική ζωή όμως, πρέπει να φας βασικές τροφές πριν πας στο επιδόρπιο.

Ο ίδιος ο Hybels πριν λίγο καιρό παραδέχτηκε ότι η εκκλησία του παραμέρισε την μαθητεία όσων αναγεννήθηκαν. «Έπρεπε να είχαμε διδάξει στους εκκλησιαζόμενους ότι οι ίδιοι, πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη της πνευματικής τους τροφής. Έπρεπε να τους είχαμε διδάξει πώς να μελετούν τις Γραφές τους και πώς να εφαρμόζουν μόνοι τους βασικές χριστιανικές πρακτικές»³. Έστω και αργά, ο Hybels αρχίζει να συνειδητοποιεί πως όταν οι αρχές του ευαγγελίου θυσιάζονται στο βωμό του σύγχρονου στυλ, η πνευματική ζωή των ανθρώπων είναι καταδικασμένη να «μουχλιάσει» και τελικά να σβήσει, καθώς οι εκκλησίες γεμίζουν με «υποσιπιζόμενους», κατ' όνομα Χριστιανούς. Όταν η εκκλησία ανταλλάξει την ευαγγελιστική αποστολή της με ένα επιχειρηματικό μανιφέστο του μάρκετινγκ προκειμένου να γεμίσει τα έδρανα της, τότε έχει εκτροχιαστεί από τον σκοπό της και έχει καταστρέψει την αποτελεσματική μαρτυρία της στον κόσμο.

Αλίμονο μας, αν μετατρέψουμε την χάρη Του, σε φτηνή χάρη. Φτηνή χάρη κατά τον Bonhoeffer «είναι κήρυγμα συγχώρησης χωρίς μετάνοια, Δείπνο του Κυρίου χωρίς ομολογία αμαρτίας, άφεση αμαρτιών χωρίς προσωπική εξομολόγηση. Φτηνή χάρη είναι χάρη χωρίς μαθητεία, χωρίς τον σταυρό, χωρίς τον ενσάρκωμένο Ιησού Χριστό»⁴. Στο βιβλίο του «Ο Θεός στην Έρημη Γη»⁵ (God in the Wasteland), ο David Wells γράφει: «Το πρόβλημα σήμερα με τον Θεό είναι ότι στην κοινωνία μας, η αλήθεια Του είναι μακρινή, η χάρη Του κοινή, η κρίση Του ήπια, το ευαγγέλιο Του εύκολο και ο Χριστός συνηθισμένος»⁶. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος για τον Χριστιανισμό σήμερα είναι η «θρησκεία χωρίς το Άγιο Πνεύμα, Χριστιανισμός χωρίς τον Χριστό, συγχώρηση χωρίς μετάνοια, σωτηρία χωρίς αναγέννηση, πολιτική χωρίς Θεό και ουρανός χωρίς κόλαση»⁷.

Ο κ. Τάσος Μαρκουλιδάκης είναι τελειόφοιτος Θεολογίας στο θεολογικό σεμινάριο Γκόρντον Κόνουελ της Μασαχουσέτης.

Υποσημειώσεις

¹ Francis M. Dwyer. *Strategies for Improving Visual Learning: A Handbook on Effective Selection, Design, and Use of Visual Materials.*, Pennsylvania, PA: Learning Services, 1978 στο State College, *Public Speaking*.

² *Quarterly Journal of Experimental Psychology*, 25: 207-222.

³ Hybels, Bill. "Willow Creek Church repents... We were wrong." <http://www.spirituality.org.za/2007/10/willow-creek-church-repents-we-were.html>.

⁴ Bonhoeffer, Dietrich. *Discipleship: Dietrich Bonhoeffer Works, Vol.4*. Minneapolis, MN: Augsburg Fortress, 1996, 44.

⁵ Στο βιβλίο ο Wells εξηγεί ότι η έρημη γη είναι η ευαγγελική θεολογία και η συμβιβασμένη εκκλησία.

⁶ Wells, David. *God in the Wasteland*. Grand Rapids, MI: W.B. Eerdmans, 1994, 75.

⁷ Απόφθεγμα του William Booth, http://thinkexist.com/quotes/william_booth/.

Παράξενα Ρεκόρ του Εκκλησιαστικού Οργάνου

του Χρήστου Παρασκευόπουλου

Ολοι γνωρίζουμε ότι τα δακτυλικά αποτυπώματα του ανθρώπινου χεριού είναι διαφορετικά από άνθρωπο σε άνθρωπο. Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει και με το εκκλησιαστικό όργανο. Είναι αδύνατον να συναντήσει κάποιος δύο ίδια εκκλησιαστικά όργανα. Κι αυτό γιατί μία τόσο πολύπλοκη κατασκευή είναι αδύνατον να αντιγραφεί για διάφορους λόγους. Ο χώρος που στεγάζει ένα εκκλησιαστικό όργανο του προσδίδει ηχητικές ιδιότητες που είναι αδύνατον να τις έχει έστω και αν κατασκευαστεί με τα ίδια στοιχεία σε κάποιο άλλο χώρο. Οι μηχανικοί ενός εκκλησιαστικού οργάνου λίγο πριν ολοκληρωθεί η κατασκευή, κάνουν την περιφνημη εργασία του εντονισμού των αυλών (voicing). Με αυτόν τον τρόπο δίνουν σε κάθε αυλό ξεχωριστά, βάσει των διαστάσεων και της ακουστικής της αίθουσας που πρόκειται να τοποθετηθεί, κατάλληλα ηχητικά χαρακτηριστικά έτσι ώστε να μπορεί να ακούγεται σε όλη την αίθουσα ακόμα και ο πιο χαμηλός σε ένταση αυλός.

Οι διάφοροι κατασκευαστές εκκλησιαστικών οργάνων είδαν το όργανο αυτό σαν ένα μέσο για να περάσει το όνομά τους στην ιστορία της κατασκευής οργάνων αλλά και ίσως γενικότερα στην ιστορία του ανθρώπινου γένους, δημιουργώντας όργανα που διαθέτουν μοναδικά χαρακτηριστικά, είτε ηχητικά, είτε οπτικά, είτε κατασκευαστικά, είτε και σε οποιονδήποτε άλλο τομέα.

Στο άρθρο μας θα δούμε διάφορα ρεκόρ και στατιστικά εκκλησιαστικών οργάνων που πραγματικά αποδεικνύουν τη μοναδικότητα του μουσικού οργάνου αυτού και το καθιστούν δικαίως ως ένα επίτευγμα στην ιστορία της κατασκευής μουσικών οργάνων.

ΤΟ ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ

Το παλαιότερο εκκλησιαστικό όργανο που ηχεί ως τις μέρες μας βρίσκεται στην εκκλησία Notre Dame de Valère στο καντόνι Sion της Ελβετίας. Το όργανο αυτό εικάζεται ότι έχει κατασκευαστεί κάπου στο 1390, πλην όμως δεν υπάρχει καμμία γραπτή μαρτυρία πριν από το 1433 που να αποδεικνύει τη λειτουργία του. Παρ' όλα αυτά το 1435 θεωρείται από τους ειδικούς ως έτος της κατασκευής του. Από το όργανο αυτό έχουν επιβιώσει 135 αυλοί από το έτος κατασκευής του καθώς και το ξύλινο περιβλήμα του. Σε διάφορες φάσεις ανακατασκευής του, τοποθετήθηκαν επιπλέον αυλοί και επίσης έγιναν αναπαλαιώσεις διαφόρων του τμημάτων. Το όργανο αυτό έχει μόλις ένα

πληκτρολόγιο και μία σειρά από 9 νότες για τα πόδια που τοποθετήθηκαν σε μεταγενέστερη εποχή.

Στη Βεσφαλία της Γερμανίας στην πόλη Ostönnen στην εκκλησία του Αγίου Ανδρέα υπάρχει άλλο ένα εκκλησιαστικό όργανο που θεωρητικά είναι ακόμη παλαιότερο. Κατασκευάστηκε περίπου το 1425-1430 και έχουν παραμείνει αναλλοίωτα διάφορα τμήματά του, ενώ κάποια άλλα υπέστησαν μεγάλες διαμορφώσεις κατά την εποχή Baroque. Επομένως δε μπορούμε να το θεωρήσουμε σαν τα παλαιότερο σε εμφάνιση όργανο, αλλά ίσως σαν το παλαιότερο σε ακουστική.

Το όργανο του Valère θεωρείται παλαιότερο λόγω του ότι δεν έχει υποστεί αλλαγές αλλά έχουν απλώς τοποθετηθεί κάποιες προσθήκες.

Το εκκλησιαστικό όργανο της Notre Dame de Valère στην Ελβετία

Η κονσόλα του οργάνου

Άλλα παλαιά εκκλησιαστικά όργανα είναι τα εξής:

- Γερμανία, Άγιος Ιάκωβος, Όργανο Χορωδίας, 1467
- Ολλανδία, Άγιος Μαρτίνος, Groningen, 1482
- Γερμανία, Άγιοι Βαλεντίνος και Διονύσιος, Kiedrich, 1500
- Γαλλία, Εκκλησία της Μεγάλης Κωμόπολης, Lorrien-Gâtinais, 1501
- Ολλανδία, Άγιος Λαυρέντιος, Άλκμααρ, Όργανο Χορωδίας, 1511
- Ολλανδία, Breta, Καθεδρικός Ναός, 1534

- Γερμανία, Lünebourg, Άγιος Ιωάννης, 1553
- Δανία, Roskilde, Καθεδρικός Ναός, 1554

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΣΕ ΑΝΟΙΧΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ

Ως γνωστόν τα εκκλησιαστικά όργανα στεγάζονται σε κλειστούς χώρους, όπως εκκλησίες, αίθουσες συναυλιών, δημαρχεία, σπίτια και όπου αλλού υπάρχει γενικά κλειστός χώρος που μπορεί να μην είναι το όργανο εκτεθειμένο στα καιρικά φαινόμενα, επειδή τα υλικά κατασκευής του είναι πολύ ευπαθή. Στην προκειμένη περίπτωση έχουμε όμως δύο όργανα τοποθετημένα σε υπαίθριους χώρους. Το παλαιότερο από αυτά βρίσκεται στην τοποθεσία Spreckels Pavillion, Balboa Park, San Diego στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Το όργανο αυτό κατασκευάστηκε το 1915 από την εταιρεία Austin Organs Inc

Το υπαίθριο όργανο στο Spreckels Pavillion, Balboa Park, San Diego

(που έχει κατασκευάσει και το όργανο της Ελληνικής Ε.Ε. Βοστώνης) και έκτοτε του έχουν κάνει αρκετές αναμορφώσεις προσθέτοντάς του αυλούς. Στη σημερινή εποχή έχει 4518 αυλούς κατανεμημένους σε 57 ρετζίστρο, 73 συστοιχίες και 4 πληκτρολόγια. Ο πιο χαρακτηριστικός αυτού του οργάνου προέρχεται από το πιο βαθύφωνο ρετζίστρο του που είναι το Contra Bombarde 32' στο οποίο παρέχεται μεγάλη πίεση αέρος για να μπορεί να έχει την απαραίτητη ένταση στον ανοικτό χώρο. Προκειμένου να προστατεύεται το όργανο από τις καιρικές συνθήκες έχει τοποθετηθεί ένα μεταλλικό κάλυμμα προφύλαξης που ζυγίζει περίπου 12 τόνους.

Εκτός από το όργανο αυτό, υπάρχει άλλο ένα υπαίθριο όργανο τοποθετημένο στην Αυστρία στο Κάστρο Geroldseck στο Kufstein, κατασκευασμένο από τον Oscar Walcker το 1931. Το όργανο αυτό έχει

την επωνυμία «Όργανο-Ήρωας» προς τιμήν των στρατιωτών που χάθηκαν κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Αποτελείται από 4307 αυλούς κατανεμημένους σε τέσσερα πληκτρολόγια σε 62 συστοιχίες και 45 ρετζίστρο. Η κονσόλα του οργάνου βρίσκεται σε ένα μικρό δωμάτιο που βρίσκεται 100 μέτρα μακριά από τους αυλούς του οργάνου, ενώ ο οργανίστας μπορεί να το ακούει από ηχεία ή ακουστικά. Η ένταση του οργάνου αυτού είναι τόσο μεγάλη ώστε μπορεί και ακούγεται σε απόσταση 13 χιλιομέτρων.

Το υπαίθριο «Όργανο-Ήρωας» στη Kufstein της Αυστρίας. Η κονσόλα του οργάνου στεγάζεται στο μικρό σπίτι αριστερά, ενώ οι αυλοί βρίσκονται στην κορυφή του λόφου.

ΤΟ ΦΟΡΤΗΓΟ-ΟΡΓΑΝΟ

Εάν δε μπορεί ο ακροατής να πάει στο όργανο, τότε ας πάμε το όργανο στον ακροατή. Αυτό ήταν το σκεπτικό της εταιρείας κατασκευής εκκλησιαστικών οργάνων Hoffmann από τη Γερμανία, όταν το 1998 κατασκεύασε ένα όργανο με όχι ευκαταφρόνητο αριθμό αυλών και ηχοχρωμάτων (38 συστοιχίες, 29 ρετζίστρο, 2 πληκτρολόγια) μόνιμα τοποθετημένο μέσα σε ένα φορτηγό. Για να μπορεί το όργανο να επιβιώσει μέσα στο φορτηγό έχει γίνει ειδική εγκατάσταση με αέρα στις αναρτήσεις του αμαξώματος. Επίσης έχει τοποθετηθεί συσκευή απεντομώσεως έτσι ώστε να μην υπάρχει κίνδυνος να κατοικούν έντομα μέσα στους αυλούς. Η συναρμογή του οργάνου με το πληκτρολόγιο γίνεται με ηλεκτρικό τρόπο μέσω ενός καλωδίου για να μπορεί να παίζεται σε οποιοδήποτε μέρος βρίσκεται.

Το Φορτηγό-Όργανο

ΤΟ ΟΡΓΑΝΟ ΔΙΠΛΗΣ ΟΨΗΣ

Είναι γνωστό ότι το ρεπερτόριο του εκκλησιαστικού οργάνου ξεκινάει από το Μεσαίωνα και φτάνει ως τις μέρες μας. Υπάρχουν περιπτώσεις εκκλησιαστικών οργάνων κατασκευασμένων μέσα στον 20ο

Η θήκη του Αναγεννησιακού και Baroque τμήματος

αίωνα όπου μπορούν να ερμηνευθούν, μέχρι ένα σημείο, έργα από όλες τις περιόδους. Συνήθως όμως το ηχητικό αποτέλεσμα δεν είναι το αναμενόμενο γιατί τα εκκλησιαστικά όργανα της Αναγέννησης ή του Μπαρόκ είχαν τεράστιες ηχητικές αποκλίσεις από αυτά της Ρομαντικής και της Σύγχρονης Περιόδου. Όταν βέβαια προσεγγίζουμε ένα εκκλησιαστικό όργανο κατασκευής εποχής, τότε καταλαβαίνουμε ότι είναι παντελώς αδύνατο να ερμηνευθούν έργα από κάποια άλλη περίοδο. Το πρόβλημα αυτό φαίνεται ότι έχει ξεπεραστεί όμως για την Αίθουσα Συναυλιών Memorial Art Space στο Τόκιο της Ιαπωνίας! Στην αίθουσα αυτή είναι εγκατεστημένο ένα μοναδικό εκκλησιαστικό όργανο με 3 διαφορετικούς ηχητικούς χαρακτήρες. Το όργανο αυτό έχει 2 θήκες με αυλούς τοποθετημένες πλάτη με πλάτη πάνω σε μια περιστρεφόμενη σκηνή. Όταν χρειάζεται να ερμηνευθούν έργα Ρομαντικής και Σύγχρονης Περιόδου, τότε η σκηνή περιστρέφεται προς το ακροατήριο με το τμήμα του οργάνου που προορίζεται για έργα αυτών των εποχών. Η άλλη θήκη περιέχει ομάδες αυλών για ερμηνεία έργων της Αναγέννησης και της εποχής Μπαρόκ. Αξιοσημείωτο είναι ότι το όργανο έχει μία κονσόλα στην οποία πρέπει κάθε φορά να συνδεθεί η κατάλληλη θήκη. Ακόμη πιο αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η κονσόλα συνδέεται με τα δύο αυτά όργανα με μηχανική συναρμογή, πράγμα που καθιστά τη σύνδεση των τμημάτων πάρα πολύ δύσκολη. Επίσης εκτός από την κονσόλα πρέπει να συνδεθούν και οι αεραγωγοί των τμημάτων με τις αεραντλίες. Από αυτά τα χαρακτηριστικά του

Η θήκη του Ρομαντικού τμήματος

οργάνου μπορεί κάποιος να αντιληφθεί γιατί υπάρχει μόνο ένα τέτοιο σε όλη την Υφήλιο.

Το μόνο κοινό τμήμα αυλών που βρίσκεται τοποθετημένο στους τοίχους της σκηνής είναι οι αυλοί των 32' (δηλαδή των τεραστίων αυλών των ποδοπλήκτρων που αγγίζουν τα 10 μέτρα σε ύψος) οι οποίοι λόγω κόστους κατασκευής είναι κοινοί για όλα τα τμήματα. Το όργανο συνολικά αποτελείται πάνω από 9000 αυλούς κατανεμημένους σε 14 τμήματα ηχήσεων που ελέγχονται από 126 ρετζίστρο. Το όργανο αυτό τροφοδοτείται με αέρα από 5 αεραντλίες που στέλνουν τον αέρα σε 48 αεροδόχους κάτω από τους αυλούς. Η περιστρεφόμενη σκηνή ελέγχεται από ένα κινητήρα 3 ταχυτήτων που ενεργοποιείται από ηλεκτρονική υπολογιστή. Το συνολικό βάρος του οργάνου είναι 70 τόνοι. Η συναρμογή των πληκτρολογίων είναι μηχανική.

ΠΕΡΙΦΕΡΟΜΕΝΑ ΟΡΓΑΝΑ

Festival Center, Αδελαΐδα, Αυστραλία

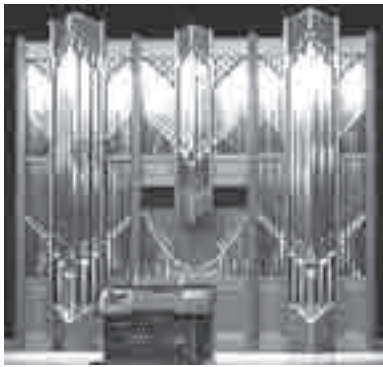
Είναι ίσως δύσκολο για τον ανθρώπινο νου να το συλλάβει, αλλά τελικά είναι πραγματικότητα. Πρόκειται για εκκλησιαστικά όργανα που έχουν κατασκευαστεί πάνω σε ειδικά ελαστικά φορεία που γεμίζουν με αέρα με την βοήθεια ειδικών αεροσυμπιεστών, έτσι ώστε να μπορεί το όργανο να μεταφέρεται μέσα στην αίθουσα που βρίσκεται με τη βοήθεια τηλεχειριζομένων ελκυστήρων. Σε όλον τον κόσμο υπάρχουν τρία τέτοια όργανα:

1) Το όργανο του Festival Center στην Αδελαΐδα της Αυστραλίας. (78 συστοιχίες αυλών, 50 ρετζίστρο, 3 πληκτρολόγια, 11 τόνοι βάρος, κατασκευή του 1978 από την εταιρεία Rieger).

2) Το όργανο του Collégiale στο

Collégiale, Neuchâtel, Ελβετία

Εθνικό Θέατρο Δαμασκού, Συρία

Neuchâtel της Ελβετίας. (53 συστοιχίες αυλών, 38 ρετζίστρο, 4 πληκτρολόγια, 14 τόνοι βάρος, κατασκευή του 1996 από την εταιρεία Saint-Martin).

3) Το όργανο του Εθνικού Θεάτρου στη Δαμασκό της

Συρίας. (54 συστοιχίες αυλών, 40 ρετζίστρο, 4 πληκτρολόγια, 18 τόνοι βάρος, κατασκευή του 2000 από την εταιρεία Laukhuff).

ΠΑΡΑΞΕΝΕΣ ΠΡΟΣΟΨΕΙΣ ΟΡΓΑΝΩΝ

Από τις φωτογραφίες και μόνο μπορεί κανείς να καταλάβει περι τίνος πρόκειται.

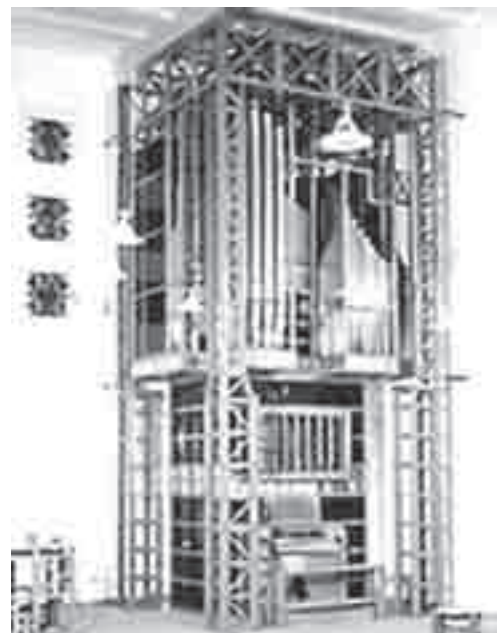
Γερμανία, Κολωνία,
Άγιος Πέτρος,
(Will Peter 1971-2006)

Η.Π.Α. Λος Άντζελες,
Αίθουσα Συναντήσεων Walt Disney,
(Glatter-Götz & Rosales, 2004)

Γαλλία, Alpe d' Huez, Notre Dame
(Detlef Kleucker, 1978 -η εταιρεία που κατασκεύασε το όργανο της Α' Ε.Ε.ε. στην Αθήνα)

Γερμανία, Duisburg-Rheinhausen,
Peace Church,
(Seifert, 1995)

Συνέχεια στο επόμενο

Ο κ. Χρήστος Παρασκευόπουλος είναι Σολίστ Εκκλησιαστικού Οργάνου (LRSM Organ) και Οργανίστας της Christuskirche Αθηνών.

Η Ευαγγελική Εκκλησία των Αγίων Σαράντα

της Έρης Αντωνιάδου

Την Κυριακή 27 Ιανουαρίου η μέρα στους Αγίους Σαράντα ήταν διαφορετική από τις άλλες. Ο καιρός ηλιόλουστος, η θάλασσα πολύ ήσυχη και η μέρα προσηφρόταν για έναν όμορφο περίπατο στην παραλία.

Γύρω στις 9.00 το πρωί κόσμος από διάφορα μέρη της πόλης κατευθυνόταν προς το λιμάνι, άλλοι με τα πόδια και άλλοι με αυτοκίνητα.

Ακριβώς πάνω απ' το λιμάνι βρίσκεται το καινούργιο –ιδιόκτητο κτίριο της Ευαγγελικής Εκκλησίας. Έξω από το κτίριο είναι μαζεμένος κόσμος, οι περισσότεροι επισκέπτες αλλά και κάτοικοι των Αγίων Σαράντα. Είναι χαρούμενοι και ικανοποιημένοι, τα πρόσωπά τους λάμπουν, γιατί μια πορεία πολλών χρόνων έφθασε επιτέλους στο τέρμα της. Η επίσημη παρουσία της Αλβανικής Ευαγγελικής Εκκλησίας είναι πλέον πραγματικότητα. Μια καινούργια εκκλησία ιδρύθηκε και το μικρό παιδί που μέχρι πριν λίγο μπουσούλαγε, τώρα στέκεται σταθερά στα πόδια του.

Τα πράγματα ξεκίνησαν κάπως έτσι:

Αρκετά χρόνια πριν, το 1978 όταν τα σύνορα της Αλβανίας ήταν κλειστά και κάθε τι που είχε σχέση με τον Θεό ήταν απαγορευμένο, αδελφοί από την Κέρκυρα έβαζαν μέσα σε μπουκάλια διάφορα φυλλάδια και τα άφηναν να τα παρασύρει το ρεύμα και να τα πάει απέναντι στις Αλβανικές ακτές.

Ο πρώτος πιστός, Στεφάν Κοτσάκι θυμάται:

«*Τα πρώτα χελιδόνια που ξεκίνησαν να πετάνε προς τις Αλβανικές ακτές ήταν οι χριστιανοί ιεραπόστολοι που με την Αγία Γραφή στο χέρι και με την αγάπη στην καρδιά, μπήκανε σε κάθε αλβανική φτωχή οικογένεια για να δώσουν το Λόγο του Θεού.*

Ο πρώτος δρομέας που έτρεξε προς τους Αγ. Σαράντα ήταν ο Μιλτιάδης Παντελιός, Ποιμένας της Ε.Ε. Κέρκυρας, οργανωτής, ακούραστος, για να κτίσει την πρώτη εκκλησία στους Σαράντα.

Ο Θεός χάρισε σε αυτόν τον αδελφό, ποιμένες από πολλές εκκλησίες, δάσκαλους, ψυχολόγους, έλληνες χριστιανούς γιατρούς, Βιβλικά Σχολεία, Χριστιανικές Οργανώσεις από την Ελλάδα αλλά και από την Ολλανδία, το Βέλγιο, την Αγγλία, τις Ηνωμένες Πολιτείες, τον Καναδά και άλλοι, ώστε να χρησιμοποιηθούν γι' αυτό τον άγιο σκοπό. Επίσης, εκτός από τον Λόγο του Θεού, μοιράστηκαν τροφές, ρούχα, φάρμακα, ανακαινίστηκε σχολεία και μοιράστηκαν χριστιανικά φυλλάδια. Η πρώτη εκκλησία άρχισε στην Γκιάστα τον Φλεβάρη '92 σε μία πολυκατοικία, και τα πρώτα μέλη ήταν η οικογένεια Αναγνώστη και Κοτσάκι, Άρθουρ Μέρντα, Γκέργκι Αχμέτ, Αλεξάντρα Βασίλη, Λούλη Λάλα, οίκ. Φατμίρ Ιμπραήμ, οίκ. Σκεντέρ Μπαϊράμι, Βαλμπόνα Βασίλη, Αργυρώ

και άλλοι. Ήταν όμορφος καιρός. Αυτούς τους αδελφούς τους έβρισκες στον κέντρο της πόλης, σε οικογένειες, σε δρόμους, σε σχολεία σε χωριά, ψέλνοντας ύμνους, κάνοντας παντομίμα, μοιράζοντας πακέτα. Ο πρώτος ποιμένας που έστειλε η Σύνοδος ήταν ο Σολομών Δημητριάδης, νιόπαντρος με την Πία, οι οποίοι με θυσία και αγάπη μας έμαθαν το Λόγο του Θεού στην εκκλησία, στις οικογένειες, παντού. Αυτοί έδωσαν στην εκκλησία ένα ανεκτίμητο κομμάτι της νεότητάς τους, γεμάτοι ενέργεια, στα Κυριακά σχολεία, με τους νέους, βιβλικές μελέτες με γυναίκες, τις Τετάρτες με συμπροσευχή. Σε αυτά τα χρόνια μέσα από τον ευαγγελισμό του ποιμένα με νέους όπως ο Γκέργκι, η Μπόνα και με άλλους νέους που πήγαιναν στα σπίτια, ιδρύθηκε η εκκλησία στο Δέλβινο. Μετά, την σκυτάλη πήρε με πολύ πάθος ο νέος Ποιμένας Σωτήρης Αναγνώστη, που μετά από το Βιβλικό Σχολείο έτρεξε προς την μητρική γη για να δώσει και να βάλει τα πάντα στο έργο του Κυρίου».

Η κλήση του αδ. Σωτήρη Αναγνώστη έγινε με θαυμαστό τρόπο. Ο αδ. Ε. Ρέγγης από την Κέρκυρα διηγείται:

«*Ένας νέος γεμάτος όνειρα για μια καλύτερη ζωή, αφήνει το σπίτι του και την οικογένειά του και φτάνει στην Ελλάδα μετά από ένα δύσκολο ταξίδι. Άγνωστος μεταξύ αγνώστων βρήκε δουλειά σε έναν μάστορα που εργαζόταν σε μια μεγάλη οικοδομή με πολλούς εργάτες – όλοι άγνωστοι.*

Ήταν Χειμώνας κρύο, βροχή. Ο μάστορας ψάχνει στέγη για τον νέο, ρώτησαν έψαξαν παντού, όλες οι πόρτες κλειστές. Τελευταία ελπίδα ο προϊστάμενος των εργατών. Αυτός ίσως ήξερε για ένα δωμάτιο... Μόλις ρώτησαν τον προϊστάμενο αυτός είδε το νεαρό εργατή και εκείνη τη στιγμή αυτός αισθάνθηκε σαν να είδε κάποιον που ήξερε από καιρό. Αν και δεν είχε πει να σε κανένα μέχρι τώρα, αμέσως δέχτηκε να νοικιάσει ένα δωμάτιο που είχε διαθέσιμο και τον παίρνει μαζί του το μεσημέρι. Ετσι ο νέος μας βρήκε σπίτι, δουλειά, οικογένεια, φαγητό, αγάπη. Ο προϊστάμενος ήταν ένας πιστός ...

Τι είπαμε; Εκείνο που είναι αδύνατο στον άνθρωπο είναι δυνατό στο Θεό.

Την Κυριακή ο επιτονοικοκύρης τον προσκαλεί στην εκκλησία, κάτι πρωτόγνωρο για αυτόν. Με μεγάλο ενδιαφέρον ξεκινάει να πηγαίνει στην εκκλησία κάθε Κυριακή και κάθε Τετάρτη. Ο Ποιμένας τον χρησιμοποιεί για μεταφραστική στα γεύματα που δίνονται στους πρόσφυγες. Το ενδιαφέρον του μεγαλώνει... Μια Κυριακή μεσημέρι μετά την εκκλησία, στο σπίτι του Ποιμένα θα δώσει την καρδιά του στο Θεό.

Γνωρίζεται με τους νέους του ομίλου και όλοι τον αγαπούν,

Η πόλη των Αγίων Σαράντα σήμερα

Το νέο ιδιόκτητο κτίριο της Εκκλησίας, ακριβώς επάνω στο λιμάνι

ενώ μεγαλώνει η δίψα του να μάθει το Λόγο του Θεού, σε σημείο μάλιστα που μαθαίνει ακόμα και το νούμερο της σελίδας των βιβλίων της Αγίας Γραφής.

Τίποτα δεν είναι τυχαίο- ούτε κάτι έγινε από σύμπτωση. Κάποιο χέρι οδηγούσε τα γεγονότα.... Ο Θεός εξέλεξε τον δούλο Του και τον ζωγράφισε στην παλάμη Του.

Με την προτροπή του, ο Ποιμένας της Εκκλησίας μας πήγε στην πατρίδα του να γνωρίσει την οικογένειά του, και τους φίλους του. Όλοι τον δέχτηκαν με μεγάλη χαρά και του ζήτησαν να πάει ξανά και ξανά για να τους μιλήσει για τον Χριστό και για τη σωτηρία. Έτσι το σπίτι του νέου έγινε η βάση από όπου ξεκίνησε η ευαγγελιστική προσπάθεια που είχε σαν καρπό την εκκλησία που βρισκόμαστε σήμερα.

Πολλές ομάδες πέρασαν από εκεί. Ήρθαν βοήθειες αλλά κυρίως ήρθε η σωτηρία του Χριστού στο μέρος εκείνο....

Μέχρι που η μικρή ομάδα οργανώθηκε και τότε ήρθε η ανάγκη να βρεθεί μόνιμος άνθρωπος για να την οδηγήσει.

Αυτός ήταν ο αδελφός Σόλωνας Δημητριάδης με την γυναίκα του Πία που ήλθαν ιεραπόστολοι για 7 χρόνια και έγιναν από τους ιδρυτές της εκκλησίας.

Στο μεταξύ ο νέος μας μαθαίνει με μεγάλη λαχτάρα το Λόγο του Θεού και την ζωή της εκκλησίας. Ο Θεός τον αναλαμβάνει ολοκληρωτικά και τον οδηγεί μέσα από διάφορα μονοπάτια να προετοιμαστεί για το Έργο Του.

Μόνο το χέρι του Θεού θα μπορούσε να βάλει τόσο τέλεια τα κομμάτια του παζλ στη θέση τους. Ο Θεός είχε ζωγραφίσει το δούλο Του στην παλάμη Του και τον έκανε ένα κομμάτι στο παζλ του αιώνιου θελήματός Του».

Την Παρασκευή 25 Ιανουαρίου 2008 έγινε η επίσημη ιδρυτική συνάντηση των μελών της Εκκλησίας, που οργανώθηκε σε εκκλησία με την εκλογή του σώματος των Πρεσβυτέρων και των Διακόνων.

Τις δύο επόμενες μέρες έφθαναν με διάφορους τρόπους επισκέπτες από την Ελλάδα, την Αμερική, την Αγγλία, την Ολλανδία αλλά και άλλες πόλεις της Αλβανίας. Εκπρόσωποι εκκλησιών και οργανώσεων που όλα αυτά τα χρόνια στάθηκαν αρωγοί στην προσπάθεια αυτή, είναι τώρα εδώ για να συμμεριστούν τη χαρά των αδελφών της Αλβανίας. Το πρωί της Κυριακής ξεκίνησε με μια επίσκεψη στο καινούργιο κτίριο της Εκκλησίας που εδώ και ένα μήνα περίπου είναι πραγματικότητα. Οι αδελφοί της Εκκλησίας υποδέχθηκαν τους επισκέπτες με ζεστό καφέ και τους ξενάγησαν στους χώρους του κτιρίου. Από κει, όλοι μαζί πήγαν με τα πόδια μέχρι την παλιά εκκλησία. Στην Αλβανία η Κυριακή είναι μια μέρα σαν όλες τις άλλες και η αγορά έχει τη συνηθισμένη καθημερινή κίνηση. Ήταν ενδιαφέρον να παρατηρεί κανείς την έκφραση των ανθρώπων της αγοράς, καθώς έβλεπαν ένα συγκεκριμένο πλήθος να μετακινείται από το ένα μέρος στο άλλο.

Στην εκκλησία, όπως ήταν φυσικό, επικρατούσε το αδιάφορο. Περισσότερα από 200 άτομα είχαν συγκεντρωθεί, ένας αριθμός πολύ σημαντικός για τα δεδομένα της μικρής εκκλησίας. Ο κόσμος στεκόταν όρθιος και γέμιζε και το προαύλιο. Μέσα στην εκκλησία, μια μικρή ορχήστρα προετοιμαζόταν για τη λατρεία. Η τελετή άρχισε στις 10.30 π.μ. με ευχαριστία και δοξολογία και στη συνέχεια ο Γραμματέας της

Γενικής Συνόδου, αιδ. Δημ. Μπούκης που είχε και την ευθύνη του προγράμματος κάλεσε στον άμβωνα τους εκπροσώπους εκκλησιών και οργανώσεων που παραστάθηκαν σ' αυτό το έργο στα χρόνια που πέρασαν. Έτσι, χαιρετισμούς έφεραν οι αιδ. Karst De Vries από την οργάνωση (Kom Over En Help) Gert Nieuwenhuis της (MNRC), Christofer Gillham (Gongregational Churches της Αγγλίας), η κ. Patty Mc Ginnis εκ μέρους της επιτροπής Ιεραποστολών του Calvary Chapel των ΗΠΑ, Σταύρος Δεληγιάννης (Πρόεδρος Επιτροπής Ιεραποστολών ΕΕΕ), Ιωάννης Υφαντίδης (ΕΕΕ Κατερίνης), Βαγγέλης Ρέγγης (Εκκλησία Κερκύρας) και Στεφάν Κοτσακι (Πρεσβύτερος Εκκλ. Αγ. Σαράντα)

Ο αιδ. Μιλτιάδης Παντελιός τέλος, έφερε το μήνυμα από τον Λόγο του Θεού με θέμα «Η Εκκλησία που ο Θεός ίδρυσε» αναφερόμενος στις προϋποθέσεις που πρέπει να διέπουν την ζωή μιας εκκλησίας όπως αυτές αναφέρονται στο βιβλίο των Πράξεων, κεφ. 2. Η Εκκλησία αυτή διατηρεί την ενότητα του Πνεύματος, είναι πληρωμένη δι' Αγίου Πνεύματος, έχει σκοπό να κηρύττει Χριστό με λόγο και έργο, και τελει τις τελετές της Βαπτίσεως και της Θείας Ευχαριστίας.

Αμέσως μετά έγινε η αφιέρωση του πρεσβυτερίου της Εκκλησίας που αποτελείται από τους αδελφούς Στεφάν Κοτσακι και Σπύρο Βασιλι. Το σώμα των διακόνων αποτελούν οι Μηρός Μπαϊράμι, Βαλμπόνα Βασιλι, Αλεξάνδρα Βασιλι, Κουιτίμ Οσμάνι και Χαβά Οσμάνι.

Η τελετή που διήρκεσε περίπου 2.30 ώρες, ολοκληρώθηκε με την βάπτισμα της μικρής Δεββώρας, κόρης του ποιμένα της Εκκλησίας Σωτήρη Αναγνώστου και της συζύγου του Βαλμπόνας Βασιλι, στην κολυμβήθρα που πρόσφερε η Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία Κατερίνης. Τέλος, όλοι όσοι παρευρίσκονταν στην εκκλησία επέστρεψαν με τα πόδια στο καινούργιο κτίριο όπου οι αδελφές της εκκλησίας πρόσφεραν ένα ελαφρύ γεύμα.

Η ζωή της Εκκλησίας είναι πλούσια σε δραστηριότητα και πόθο για τον ευαγγελισμό των συμπατριωτών τους. Με τη βοήθεια της Ολλανδικής οργάνωσης "Έλα και Βοήθησε μας" (ΚΟΕΗ) και της Αναμορφωμένης Εκκλησίας τις Ολλανδίας MNRC λειτουργούν εδώ και μερικά χρόνια οι πρώτες κατασκηνώσεις καθώς επίσης και το πρόγραμμα υιοθεσίας οικογενειών που μαζί με την τροφή προσφέρουν και το Λόγο του Θεού.

Εδώ και χρόνια η εκκλησία έχει, ομάδες στα Ξαμίλια, και το 2007 ξεκίνησε και στην Κονίσπολη.

Ένας άλλος στόχος είναι επίσης και η προσέγγιση της τάξης των μορφωμένων -στην εκκλησία τώρα έχουν 13 μορφωμένους δηλ. το 20%- και η προσευχή όλων είναι ολόκληρες οικογένειες να έρθουν στον Χριστό.

Είναι ευλογία να παρακολουθεί κανείς τα βήματα μιας νεογέννητης εκκλησίας καθώς αυτή αυξάνει και δίνει τη μαρτυρία της στην πόλη που βρίσκεται. Είναι ευλογία να διαπιστώνεις ότι μια καινούργια εκκλησία έχει πνευματικά παιδιά σε άλλες πόλεις της χώρας, όπου έχουν αρχίσει κι εκεί μικρές συναθροίσεις. Είναι ευλογία να παρατηρείς μια μικρή εκκλησία να αυξάνεται με την προσθήκη νέων πιστών και τη δημιουργία νέων εστίων μαρτυρίας. Είθε ο Θεός να αυξήσει την πίστη και την αγάπη των αδελφών, να τους ενδυναμώνει στο έργο τους, να δίνει περίσσια χάρη στον ποιμένα, τους πρεσβυτέρους και τους διακόνους της και να τους στηρίζει στο έργο τους.

Το σώμα των Πρεσβυτέρων και Διακόνων

Μερικά από τα μέλη της Εκκλησίας μαζί με τα μέλη της Επιτροπής Ιεραποστολών της Γ.Σ. της Ε.Ε.Ε.

αλληλο γραφία

Ο Αστήρ της Ανατολής ευχαρίστως δημοσιεύει επιστολές αναγνωστών. Οι επιστολές πρέπει να είναι σύντομες, καθαρογραμμένες, σχετικές με δημοσιεύματα του περιοδικού (που να υποστηρίζουν και να συμπληρώνουν ή να αντιτίθενται σε κάποιο δημοσίευμα, με επαρκή δικαιολόγηση και βιβλιογραφικές αναφορές) ή ερωτήσεις, χωρίς καμμία προσωπική αναφορά σχετικά με τον άρθρογράφο ή άλλα πρόσωπα. Δεν δημοσιεύονται επιστολές ανυπόγραφες ή με ύφος που δεν ταιριάζει στο περιοδικό. Θα καταβάλλεται προσπάθεια να υπάρχει απάντηση του αρθρογράφου. Επιστολές μπορεί να αποσταλούν και με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στη διεύθυνση: astir@gec.gr

ΠΡΟΚΑΤΕΙΛΗΜΜΕΝΟΙ; ΕΜΕΙΣ;

Αθήνα, 8 Ιανουαρίου 2008

Αγαπητό περιοδικό,

Διάβασα το άρθρο του αιδ. Μελέτη Μελετιάδη με τίτλο «Προκατελημμένοι; Εμείς;» στο τεύχος του Νοεμβρίου για τις σχέσεις Ευαγγελικών-Ορθόδοξων. Μας έκανε να κοιτάξουμε το πρόσωπό μας στον καθρέπτη, αντί να κρίνουμε συνεχώς τους άλλους. Έχει εμβαθύνει στο θέμα και είναι σημαντικό να γνωρίσουμε τους Ορθόδοξους ομοεθνείς αδελφούς μας αντί να τους έχουμε συνέχεια στο στόχαστρο. Καλόν είναι να δούμε το δοκάρι στο μάτι μας και όχι μόνο το σκουπιδάκι στο μάτι των άλλων (Ματ 7.4).

Θα μπορούσαμε να πάμε ένα βήμα πιο πέρα στο θέμα και να συζητήσουμε τα παρακάτω:

ΠΟΙΑ Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΕΕ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΗΜΕΡΑ;

1. Αν είναι όλα ίδια, έχει λόγο ύπαρξης στην Ελλάδα η ΕΕΕ;
2. Όλοι κάνουμε λάθη και κανείς δεν γνωρίζει τα πάντα (Α΄ Κορινθίους 13.9-12). Γιατί τότε διαφοροποιούμαστε;
3. Ποιος είναι ο ρόλος του καθενός και της καθεμιάς μας;
4. Ίσως οι απαντήσεις σου μας βοηθήσουν να καταλάβουμε ποιο είμαστε, γιατί είμαστε αυτό που είμαστε και τι καλούμαστε να κάνουμε στον τόπο μας σήμερα.
5. Μήπως είναι καλό να συζητηθεί «Τι είναι Οικουμενισμός» σαν σημείο συνάντησης και διαλόγου στην Ελλάδα του σήμερα;

Με σεβασμό,

Ιωάννα Σαχινίδου, Αθήνα

Αγαπητέ Εκδότη,

Κατ' αρχήν θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιστολογράφο σας για το θάρρος και τα πολύ καλά ερωτήματα τα οποία θέτει στην επιστολή της. Θα ήθελα, επίσης, να βεβαιώσω πως με το άρθρο δεν είχα σκοπό να ενοχλήσω ή να σκανδαλίσω, αλλά να κάνω την δική μου εκκλησιαστική αυτοκριτική. Θεωρώ πως δεν κατέστρεψα τίποτα το αληθινό, το Χριστιανικό ή το Βιβλικό. Απλώς αποκάλυψα και τα δικά μας νεκρά κόκαλα που υπάρχουν μέσα στους δικούς μας εκκλησιαστικούς ασβεστωμένους τάφους και πηγάζουν από ανθρώπινες αδυναμίες οι οποίες δεν χρωματίζονται δογματικά. Δεν κατηγορήσα τον «άλλον» αλλά τον δικό μου εκκλησιαστικό «εαυτό». Μια αυτοκριτική η οποία ως Ευαγγελικούς μας πονά, μας ταπεινώνει, μας αφήνει έκθετους κι ευάλωτους, αλλά από την άλλη μας βοηθά να προσλάβουμε την πραγματικότητα μέσα σ' ένα πλαίσιο αλήθειας και να αποκτήσουμε μια άποψη και προσέγγιση προς τον Ορθόδοξο που δεν θα έχει ως βάση της κάποιον διαμαρτυρούμενο μαζικισμό ή ένα πλαίσιο απόκρυψης της αλήθειας που εκπορεύεται από τον φόβο μη τυχόν μάθει και σκανδαλιστεί. Όπως το Ευαγγέλιο δεν μυθοποιεί κανένα πρόσωπο ή θεσμό, έτσι κι εμείς να μάθουμε να μην μυθοποιούμε την Εκκλησία που αγαπάμε.

Το κύριο ερώτημα, πίσω από το όλο θέμα, είναι ποιός σώζει; Είμαι εγώ, που θα πείσω τον άλλον με τα τεχνάσματά μου, τα επιχειρήματά μου ή ο Τριαδικός Θεός; Από την απάντηση εξαρτάται και η προσέγγισή μου προς τον Ορθόδοξο. Είναι ακριβώς αυτή η θεώρηση του θείου που με ωθεί να στέκομαι με δέος μπροστά στον Παντοκράτορα Θεό του Οποίου τις βουλές εγώ δεν μπορώ ούτε να εξιχνιάσω, ούτε να καταλάβω, ούτε να αλλάξω, ούτε να επηρεάσω. Τον Οποίο δεν μπορώ να ξεγελάσω ή να δελεάσω. Στον Οποίο δεν μπορώ να εξιλεωθώ ή να προκριθώ με την αγιότητα μου ή τις καλές μου πράξεις ώστε να γίνω αποδεκτός. Αυτός είναι ΚΥΡΙΟΣ. Κι επειδή είναι Κύριος εγώ δεν μπορώ να Τον βάζω ή να περιορίζω την παρουσία και δραστηριότητά Του στις αυλές της δικής μου εκκλησιαστικής αμαρτωλότητας. Διότι οι εκκλησιαστικές μας διαιρέσεις, τί άλλο δηλώνουν;

Σχετικά με τα ερωτήματα, θα απαντήσω στα τρία πρώτα μαζί. Ναι, είμαστε ίδιοι στην αμαρτία. Αυτό ακριβώς θέλησα να δείξω στο άρθρο, καθώς για εκείνα που κατηγορούμε τους Ορθόδοξους τα κάνουμε κι εμείς οι ίδιοι. Και οι δύο πλευρές φανατιζόμαστε όχι για τον Χριστό, αλλά για άλλα πράγματα και προσπαθούμε να βγάλουμε την ακίδα από το μάτι του άλλου αδιαφορώντας για το δοκάρι στο δικό μας μάτι. Επειδή έτσι συμπεριφερόμαστε δεν μπορούμε να κάνουμε θεολογικό διάλογο μεταξύ μας, με αποτέλεσμα να μην εμπιστευόμαστε ο ένας τον άλλο. Ακόμη, συμφωνούμε στα κύρια δόγματα της Χριστιανικής πίστης.

Όμως, υπάρχουν σημαντικά σημεία διαφοροποίησης. Παρά τον σεβασμό που τρέφω προς την Εκκλησία των πατέρων μου εν τούτοις, όσο η Ορθόδοξη Εκκλησία στην Πατρίδα μας θα δίνει την έμφαση όπου αλλού κι όχι στο Ευαγγέλιο και στον Κύριο Ιησού Χριστό ώστε να φωτιστεί ο λαός μας, όσο η Ορθόδοξη Εκκλησία θα μιλάει για έναν χριστιανισμό θεωρητικό και όχι προσωπικό και συνειδητό που αλλά-

ζει τον άνθρωπο σ' ένα νέο κτίσμα εν Χριστώ Ιησού, όσο η Ορθόδοξη Εκκλησία θα ταυτίζει και θα περι-
ορίζει τον Χριστιανισμό σε πλαίσια πολιτισμικά, όσο
η Ορθόδοξη Εκκλησία τον Ιησού Χριστό θα Τον προ-
σλαμβάνει ως εθνική ιδεολογία και θα αιχμαλωτίζει την
Εκκλησία σ' αυτήν την παγίδα της κοσμικότητας αντί
να πραγματώνει την εν Χριστώ εσχατολογική αποστολή
της, όσο η Ορθόδοξη Εκκλησία θα αρνείται να συμπε-
ριλάβει στην Λατρεία της το σοβαρό Κήρυγμα του
Ευαγγελίου στον τύπο Ιωάννου του Χρυσοστόμου, αντί
να αρκείται σε ηθικολογικά λογύδρια που απλώς παρα-
μυθάζουν τον κόσμο αλλά δεν έχουν καμιά Βιβλική
και πνευματική αξία, τόσο θα υπάρχει ανάγκη για την
παρουσία της Ευαγγελικής πρότασης.

Έτσι, ο σκοπός της Ευαγγελικής Εκκλησίας, που
πρέπει να είναι απαλλαγμένος από πατερναλιστικά
σύνδρομα, δεν πρέπει να είναι να κάνει τους Έλληνες
Διαμαρτυρούμενους, αλλά να εργαστεί με όλες τις
δυνάμεις των μελών της (λόγω και έργω) να δει τους
Έλληνες (και κάθε άνθρωπο) να γίνονται άνθρωποι
του Ευαγγελίου, να συναντούν συνειδητά και προ-
σωπικά τον Κύριο Ιησού Χριστό, τον Μοναδικό Θεό
και Λυτρωτή και να αλλάζουν από μέσα προς τα έξω.
Πιστεύω πως η Ευαγγελική Εκκλησία πρέπει να είναι η
ευαγγελική ζύμη στη χώρα μας. Ως ζύμη ενδεχομένως
να μην γίνει μεγάλη, άλλωστε αυτό δεν πρέπει να είναι
το ζητούμενο, αλλά να "ζυμώσει" με την αγάπη της για
το Ευαγγέλιο και τον άνθρωπο ολόκληρη την Ελληνική
πραγματικότητα, ώστε να βιώνουμε ως Έλληνες τον
Χριστό όχι κατ' ευφημισμόν αλλά ουσιαστικώς, όπως οι
πρώτοι μαθητές του Κυρίου στην Αντιόχεια..

Σχετικώς με το θέμα του οικουμενισμού εξαρτά-
ται τι εννοούμε με τον όρο "οικουμενισμός". Όπως
είναι γνωστό το οικουμενικό κίνημα ξεκίνησε το 1910

στο Εδιμβούργο στα πλαίσια ενός ιεραποστολικού
συνεδρίου και μετεξελίχθηκε σ' αυτό που είναι σήμε-
ρα. Η Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία είναι η μονα-
δική Ελληνική Εκκλησία, πέρα από την Εκκλησία της
Ελλάδος, που συμμετέχει στα οικουμενικά σώματα. (Η
Καθολική Εκκλησία αποτελεί ειδική περίπτωση λόγω
της διοικητικής ιδιομορφίας της.)

Αν και πιστεύω πως καλώς είμαστε εκεί, ωστόσο
πρέπει να αναγνωρίσουμε πως υπάρχουν δυσκολίες.
Δυσκολίες οι οποίες κυρίως προέρχονται τα τελευταία
χρόνια από τον Χριστιανισμό της Δύσης σε σημείο
που να παρατηρείται το "οξύμωρο", αλλά ταυτοχρόνως
ευχάριστο φαινόμενο, οι δύο Ελληνικές Εκκλησίες να
έχουν κοινές θέσεις. Σ' αυτό το πλαίσιο η παρουσία
της ΕΕΕ είναι παρουσία Χριστιανικής μαρτυρίας προς
έναν δυτικό Χριστιανισμό ο οποίος γίνεται όλο και
περισσότερο "μετά-Χριστιανικός", με τον οποίο όμως
έχουμε πολλά κοινά όπως, κοινή Γραφή, κοινή παρά-
δοση, κοινή κοσμοθεωρία, κλπ..

Εκεί όμως, που θεωρώ πως έχουμε ανυπέρβλητο
πρόβλημα είναι όταν ο όρος "οικουμενισμός" συμπε-
ριλαμβάνει κι άλλες θρησκείες εξισώνοντας όλες. Σε
μια τέτοια περίπτωση, προσωπικά δεν μπορώ να συμ-
μετάσχω και δεν μπορώ να δω με ποια δικαιολογία
ή σε ποια βάση μπορεί ένας Χριστιανός, του οποίου
ο Κύριος διεκδικεί αποκλειστικότητα στην πρόσβαση
στον Δημιουργό, στην ζωή και στην Αλήθεια, μπορεί
να λάβει μέρος. Βιβλικώς θεωρώντας τον αλλόθρησκο
η μοναδική προσέγγισή μου είναι η ιεραποστολική και
όχι η 'συν-προσευχή' ή η εξίσωση.

Ευχαριστώ για την φιλοξενία

Αιδ. Μελέτιος Β. Μελετιάδης

Ειδοποιούνται οι αγαπητοί συνδρομητές του "ΑΣΤΕΡΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ" να εξοφλήσουν τη συνδρομή τους.

Με κατάθεση στον αριθμό Λογαριασμού Τραπέζης ALPHA
149-00-2786-004611 (Ιωάννης Εμμανουήλ)
IBAN: GR53 0140 1490 0278 6004 611 - SWIFT Τραπέζης (BIC): CRBAGRAAXXX

ή με ταχυδρομική επιταγή ή στους κατά τόπους αντιπροσώπους.

Προσοχή!!! Μην αμελήσετε να δώσετε στην τράπεζα το ονοματεπώνυμό σας
ώστε να ενημερωθεί το αρχείο μας.

Οι συνδρομές για το έτος 2008 παραμένουν οι ίδιες:

Ελλάδα και Κύπρος: 10 €

Οι συνδρομές του εξωτερικού: Χώρες Ευρωπαϊκής Ενώσεως: 26 €,
ΗΠΑ: 30 δολάρια ΗΠΑ, Καναδάς, Αυστραλία: 40 δολάρια Καναδά ή Αυστραλίας

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΜΕ ΘΕΡΜΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΜΑΣ ΝΑ ΑΠΟΣΤΕΙΛΟΥΝ ΤΟ ΣΥΝΤΟΜΟΤΕΡΟ ΤΙΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΤΟΥΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ!

**ΤΟ ΣΥΝΑΡΠΑΣΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΠΟΥ ΕΧΕΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΕΙ ΣΕ ΔΕΚΑΔΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ,
ΕΧΕΙ ΓΙΝΕΙ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΤΑΙΝΙΑ,
ΤΩΡΑ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ»
ΣΕ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΕΡΣΗΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ**

Για παραγγελίες τηλ. 210 3231079, fax: 210 3316577, e-mail: astir@gec.gr

Ύδατος Κίνησις

«... Αυτοί τον Θεόν όφονται»

Ματθ. ε' 8

Μια εξαιρετικά ευχάριστη κατάσταση για τον άνθρωπο ακόμα και σ' αυτό τον κόσμο, είναι η καθαρότητα της καρδιάς, την οποία μακαρίζει ο Κύριος. Είναι μια ευτυχισμένη κατάσταση, γιατί ο άνθρωπος που έχει την καρδιά του καθαρή από την αμαρτία, είναι απαλλαγμένος από τύψεις της συνειδήσης, από εσωτερικές αντιθέσεις κι αγωνίες. Κι όπως, όταν ο σωματικός οργανισμός είναι υγιής και κανένα μικρόβιο δεν υπάρχει μέσα του, ο άνθρωπος αισθάνεται ευεξία κι έχει δυνάμεις και όρεξη για την εργασία του, κατά παρόμοιο τρόπο κι ο Χριστιανός, που έχει αγνή και καθαρή καρδιά, αισθάνεται τις πνευματικές δυνάμεις του ακμαίες. Έχει εσωτερική ειρήνη και ολοκληρωμένη χαρά. Είναι ευτυχής ήδη απ' αυτόν τον κόσμο. Αλλά η αμοιβή των "καθαρών τη καρδιά" θα είναι ανέκφραστη κι απεριγραπτή στην άλλη ζωή, όταν θα πραγματοποιηθεί σ' αυτούς ο λόγος του Κυρίου, "μακάριοι οι καθαροί τη καρδιά, ότι αυτοί τον Θεόν όφονται".

«Αυτοί τον Θεόν όφονται»

Ο άγιος, ο αμέτοχος κάθε κακού και αμόλυντος Θεός, σε ποιους άλλους θα εμφανιστεί, παρά στους "καθαρούς τη καρδιά";

"Τον Θεόν όφονται". Είναι αδύνατο σ' αυτή τη ζωή να κατανοήσουμε και να περιγράψουμε το περιεχόμενο και την αξία μιας τέτοιας αμοιβής. Σκέψου, αδελφέ μου, πόσο ευτυχισμένο θεωρείς τον εαυτό σου, όταν τύχει να βρίσκεσαι κοντά σ' έναν άρχοντα αυτού του κόσμου την ώρα μιας επίσημης τελετής. Οι μουσικές παιανίζουν επίσημα εμβατήρια όταν ο άρχοντας εμφανίζεται. Τα παραταγμένα στρατεύματα παρουσιάζουν όπλα. Τα πλήθη χειροκροτούν και ζητωκραυγάζουν. Κι εσύ -ας υποθέσουμε- κοντά σ' έναν τέτοιο άρχοντα, βλέποντας όλη τη δόξα

που του απονέμουν οι άνθρωποι και αντικρύζοντας χωρίς καμιά δυσκολία το πρόσωπό του, αισθάνεσαι ότι απολαμβάνεις μαζί του δόξα και τιμή. Τι είναι όμως αυτά μπροστά στο μεγαλείο και τη λαμπρότητα, που θα απολαύσει όποιος δει το λαμπρό κι ακτινοβόλο πρόσωπο του Θεού; Αλήθεια! Δε θα βλέπουμε απλώς τη δόξα του Θεού, αλλά, θα συμμετέχουμε στην ανέκφραστη εκείνη κατάσταση της ουράνιας δόξας και λαμπρότητας.

"Τον Θεόν όφονται". Το να δει κανείς τον Θεό είναι ίσο με το να κατανοήσει την τελειότητα και τη μακαριότητα του άπειρου Θεού, την άπειρη δύναμή Του, τον ωκεανό της αγάπης Του, την άβυσσο της σοφίας Του, όλες τις άπειρες αρετές του Θεού. Σ' αυτό τον κόσμο, τον Θεό και την ουράνια ευτυχία τα βλέπουμε αμυδρά και συγκεχυμένα· τότε όμως θα τα δούμε φανερά και καθαρά. "Άρτι βλέπομεν δι' εσόπτρου (όπως σε μεταλλικό καθρέφτη) και εν αινίγματι, τότε δε πρόσωπον προς πρόσωπον" (Α' Κορινθ. ιγ' 12). Είναι χαρακτηριστικά τα λόγια του μαθητή της αγάπης, του ευαγγελιστή Ιωάννη, ο οποίος περιγράφει την ευτυχισμένη και μακάρια κατάσταση των πιστών, και σ' αυτό τον κόσμο και στην άλλη ζωή. "Αγαπητοί", γράφει, "νυν τέκνα Θεού εσμέν, και ούπω εφανερώθη τι εσόμεθα· οίδομεν δε, ότι εάν φανερωθή, όμοιοι αυτό εσόμεθα, ότι οψόμεθα αυτόν καθώς εστι". Και προσθέτει "πας ο έχων την ελπίδα ταύτην εν αυτό αγνίζει εαυτόν, καθώς εκείνος αγνός εστι" (Α' Ιωάννου γ' 2-3). Αγαπητοί, λείει, γνωρίζουμε καλά από την αλήθεια του Ευαγγελίου, ότι από την παρούσα ζωή είμαστε ήδη παιδιά του Θεού. Ακόμη όμως δεν φανερώθηκε τι θα είμαστε στο μέλλον, σε ποια μακαριότητα και δόξα θα υψωθούμε. Γνωρίζουμε όμως καλά, ότι κατά τη μεγάλη ημέρα της μελλοντικής κρίσης, όταν θα έρθει ο Χριστός για

να κρίνει ζώντας και νεκρούς, θα γίνουμε όμοιοί Του κατά τη δόξα. Όσοι διαφύλαξαν καθαρή την καρδιά τους, αυτοί θα αξιωθούν να δουν λαμπρό και ακτινοβόλο τον ήλιο της δικαιοσύνης, να φεγγοβολά όλη την αίγλη και τη λαμπρότητα της θείας Του δόξας.

"Αυτοί τον Θεόν όφονται"... Τρισευτυχισμένοι ίσοι έχουν καθαρή καρδιά, αφού τότε θα αξιωθούν να δουν κατά πρόσωπο τον άπειρο και τέλειο Θεό. Ποια άλλη αμοιβή, ποια μεγαλύτερη ευτυχία θα μπορούσε να μας χαρίσει ο Θεός από το να βλέπουμε το πρόσωπό Του με όλη τη δόξα και τη μεγαλοπρέπείά του; Ό,τι ανώτερο θα μπορούσε να επιθυμήσει ο άνθρωπος, τότε θα το απολαμβάνει. Όλοι οι βαθείς του πόθοι θα ικανοποιούνται στον ύψιστο βαθμό. Δεν υπάρχει τίποτε περισσότερο, για να επιθυμήσει. Γεμάτος από αγαλλίαση, πλήρης ευγνωμοσύνης θα αναφωνεί: "εχορτάσθη εν τω οφθηνάι μοι την δόξαν σου" (Ψαλμ. ις' 15).

Κύριε, Κύριε, Άγιε Βασιλιά, Εσύ είσαι η πηγή του αγιασμού, αυτός που αναπαύεται στους άγιους· χάρισέ μας αυτό τον κόσμο την καθαρότητα της καρδιάς κι αξιώσέ μας στην άλλη ζωή να Σε δούμε ένδοξο και λαμπρό, με το μεγαλείο της δόξας Σου να φεγγοβολά. Αξιώσέ μας να Σε δούμε πρόσωπο προς πρόσωπο, σύμφωνα με τα λόγια του εκλεκτού Σου αποστόλου. Χάρισέ μας την ύψιστη αυτή ευεργεσία, ώστε να πραγματοποιηθούν και στην παρούσα και στη μελλοντική ζωή τα λόγια του μακαρισμού: "Μακάριοι οι καθαροί τη καρδιά, ότι αυτοί τον Θεόν όφονται". Αμήν.

Λόγοι της Χάριτος

Μεταγγίσεις από το ψαλμό του Λσάφ (ψαλμ. 77)

Μέσα στον πόνο μου
Σ'αναζήτησα, Θεέ μου,
και με άκουσες:

Όλη τη νύχτα ασταμάτητα
ύψωνα τα χέρια μου σ' Εσένα
αλλ' η ψυχή μου δεν ησύχαζε.

Σε συλλογίστηκα Θεέ μου
και τaráχτηκα, λιγοψύχησα.
Έμεινα ξάγρυπνος, μπερδεμένος.
Δεν άρθρώσα λέξη. Σιώπησα.

Θυμήθηκα τα περασμένα.
Θυμήθηκα το πρώτο μου τραγούδι.
Μίλησα με την καρδιά μου
κι' αναρωτήθηκα:
"Μ' εγκατέλειψε ο Κύριος για πάντα;
Δεν μ' αγαπάει πια;
Έξανεμίστηκε το έλεός Του;
Αναίρεσε τις υποσχέσεις Του για τη γενιά μου;
Άραγε ξέχασε ο Κύριος να ελεεί;
Μήπως η οργή Του σκέπασε την ευσπλαχνία Του;"

Με άκουσες Κύριε, και με βοήθησες.
Συνειδητοποίησα πως όλα τα ερωτήματα
προέρχονταν από τις αδυναμίες μου, τους φόβους μου.
Τώρα γνωρίζω:
Ο Ύψιστος δεν αλλοιώνεται.
Η αγάπη Του και οι υποσχέσεις Του
μένουν για πάντα.

Άγιε Θεέ, Συ με οδήγησες στο Ναό Σου.
Μελετώ απ' αρχής τα θαυμάσιά Σου.
Φανέρωσες τη δύναμή Σου στους λαούς.
Οδήγησες λυτρωτικά το λαό Σου στην πορεία του...
Οδήγησες και μένα στο φως Σου.
Είσαι Μέγας. Είσαι ο Θεός μου.

Αναλογίζομαι ό,τι έκαμες για μένα
και Σ' ευγνωμονώ.
Σε βλέπω και Σ' ακούω μέσα και πάνω
απ' τ' ατίθασα νερά των ποταμών και της καταγίδας,
απ' τις βροντές και τις αστραπές τ' ουρανού,
απ' τους γαλαξίες και τους σεισμούς της γης.
Περπατάς πάνω στη θάλασσα και χάνω τα ίχνη Σου.
Σ' αναγνωρίζει όμως η καρδιά μου!
Είσαι παντού και μέσα μου και γύρω μου
και μ' αγαπάς!
Σ' ευχαριστώ.

Α. Βαλαή

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΜΙΚΡΑΙΝΕΙ ΣΤΟ ΣΤΑΥΡΟ

Βαδίζω στους δρόμους
νιώθω τη ζωή της πόλης
άνθρωποι με γεμάτα μυαλά
με καρδιές αδειανές
πνιγμένοι στη σκόνη
τ' άνθος τους ασπρισμένο
σαν της άρρωστης κοπέλας τα χείλη
η δόξα τους
αιώνια κόλαση
είναι η ζωή τους ένα πουλί
που χάθηκε χωρίς να τραγουδήσει...
Περνώ μέρες που με πληγώνουν
έρχονται στιγμές που δεν ξέρω
με ποιους να πάω
και ποιους ν' αφήσω
το χώμα δεν πατώ
μήπως και τρομάξω τα πουλιά
στις γυμνές αποβάθρες
τρεμοσβήνει το φως...

Στον ευπρόσδεκτο καιρό
βλέπω χλωμά κι αδύναμα χέρια
ποτίζουν μ' αίμα το ξύλο του σταυρού
οι πληγές του μιλούν για τις πληγές μου
μόνο η άγια αγάπη
ξημερώνει την αυγή του λυτρωμού
ο κόσμος μικραίνει στο σταυρό
κι η θάλασσα ξαφνικά γίνεται κήπος...